

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПОДАТКОВОЇ СПРАВИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
КАФЕДРА ФІСКАЛЬНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ**

**ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА:
ДОСЯГНЕННЯ, ІННОВАЦІЇ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

*Збірник тез
студентської наукової конференції*

**Ірпінь
2023**

УДК 336.221.4:330.322(06)

ББК 65.261.41-18я431

Ф 63

*Рекомендовано до друку Вченою радою
факультету податкової справи, обліку та аудиту
(протокол № 6 від 30 листопада 2023 року)*

Ф 63

**Фіскальна політика: досягнення, інновації та
перспективи розвитку : збірник тез студентської наукової
конференції. – Ірпінь: ДПУ, 2023. – 170 с.**

У збірнику опубліковано тези здобувачів вищої освіти – учасників студентської наукової конференції.

Видання призначене для молодих учених, аспірантів, студентів.

**Матеріали розміщено в авторській редакції.
Відповідальність за зміст матеріалів, відповідність
вимогам чинного правопису і достовірність фактів
та статистичних даних несуть автори.**

УДК 336.221.4:330.322(06)

ББК 65.261.41-18я431

ЗМІСТ

Блюс Ірина Ігорівна ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВІЙНИ	8
Білецька Діана Сергіївна, Василенко Дмитро Олегович ПОДАТКОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	11
Білоус Анастасія Андріївна ПОДАТКОВІ ПЕРЕВІРКИ В КОНТЕКСТІ ЕФЕКТИВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	17
Бойко Алла Петрівна РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЗАВДАНЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ЧАС	21
Больша Олена Віталіївна НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	25
Бондаренко Анна Віталіївна ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ КАНАБІСУ	30
Братунець Юлія Юріївна ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ЗАГАЛЬНОДОСТУПНОГО ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВОГО РЕСУРСУ В КОНТЕКСТІ НАДАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- ДОВІДКОВИХ ТА КОНСУЛЬТАЦІЙНИХ ПОСЛУГ ДПС УКРАЇНИ	34
Горох Максим В'ячеславович ПОДАТКОВІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВ ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ	38

Демчук Марія Василівна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	43
Дубина Наталія Олександрівна РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ: ЗНАЧИМІСТЬ, ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ	48
Загурська Альона Михайлівна РОЗВИТОК РИНКУ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ В УКРАЇНІ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ.....	51
Іващук Павло Олександрович СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	55
Ільніцька Олександра Ростиславівна, Лущик Маргарита Віталіївна ФІСКАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	59
Інгульська Діана Анатоліївна УХИЛЕННЯ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ: ПРИЧИНИ ТА ПРОТИДІЯ	63
Калюжна Крістіна Віталіївна, Басараб Ольга Анатоліївна ПОДАТКОВЕ АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	67
Колокольна Ангеліна Миколаївна, Німак Ярослав Олександрович ОПТИМІЗАЦІЯ ФІСКАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ: ПОДАТКОВЕ СТРУКТУРУВАННЯ ТА ПІЛЬГИ ДЛЯ БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	72

Корж Тетяна Сергіївна, Гулієва Земфіра Натігівна ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	78
Кондратюк Марина Сергіївна ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ	83
Лазаренко Денис Олександрович ПОДАТКОВІ ПІЛЬГИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	87
Манзюк Вероніка Володимирівна ВЕДЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ-ПІДПРИЄМЦЯМИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	91
Масло Олександр Станіславович ПОДАТКОВА КУЛЬТУРА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ.....	96
Неізнана Анастасія Ігорівна МІСЦЕВЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	101
Осіпчук Діана Василівна ДИНАМІКА ПОДАТКОВОГО БОРГУ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО СТЯГНЕННЯ.....	104
Прачук Вікторія Миколаївна ОЦІНКА ВПЛИВУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	108
Сіротко Юлія Юріївна ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	113
Скрипець Владислав Ігорович ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ	116

Скупий Андрій Віталійович ЧИ ІСНУЄ ПІДСИСТЕМА ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ?	120
Смійчик Софія Вікторівна ЗМІНИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	123
Стасюк Крістіна Вікторівна АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОПОВНЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ ЗА РАХУНОК ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ	128
Степанець Валерій Володимирович КОМП'ЮТЕРНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ.....	132
Ткачук Віолетта Віталіївна, Єроменко Анастасія Романівна ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ	137
Трибой Роман Сергійович ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ	141
Тушинська Тетяна Валеріївна АСПЕКТИ ДОЦІЛЬНОСТІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	144
Циганкова Софія Леонідівна ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЇ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТАНТА В УКРАЇНІ.....	149
Чепіль Софія Олександрівна ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	153

Швайко Іван Євгенійович

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ
ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВНОГО
ОРГАНУ УПРАВЛІННЯ ОПОДАТКУВАННЯМ..... 157

Шемчук Євгеній Вікторович,

Якимчук Олександра Ярославівна

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО ПОДАТКОВОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ..... 161

Яцунь Юлія Віталіївна

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ПОДАТКОВИХ
КОНСУЛЬТАЦІЙ АУДИТОРСЬКИМИ ФІРМАМИ..... 166

УДК 330.5.051

Блюс Ірина Ігорівна,
*здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
факультету податкової справи,
обліку та аудиту,
група ОПСБ-23-1*

Науковий керівник:

Скоромцова Тетяна Олександрівна,
*канд. екон. наук, с.н.с.,
доцент кафедри фіскального
адміністрування*

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВІЙНИ

Фіскальна політика – це заходи уряду спрямовані на збереження повної зайнятості та виробництва не інформованого ВВП шляхом зміни державних видатків системи оподаткування та підходів до формування державного бюджету в цілому. Простіше можна сказати, що фіскальна політика – це сукупність заходів держави у сфері оподаткування і державних витрат.

Слід зазначити, що маніпулювання податками та державними видатками використовується для регулювання соціально-економічних процесів, які відбуваються у кожній країні в залежності від обставин, що виникають.

З початком вторгнення росії з 2014 року в Україну, фіскальна політика держави почала реагувати на регулювати на ці виклики. Так, одним із фіскальних заходів було вимушене постійне збільшення розмірів видатків бюджету на оборонний комплекс. Обсяги фінансування оборонного комплексу складали в середньому за ці роки 5 % від ВВП [1]. Поряд з цим, треба було враховувати і те, що значна частина промислових підприємств залишилася на окупованому Сході. Ці два важелі значно вплинули на боргове навантаження на економіку держави та її платоспроможність. Загальний обсяг державного боргу до ВВП при граничному значенні встановленому в Бюджетному кодексі України на рівні 60 %, у 2015 р. 79,3 [1]

А з повномасштабним вторгненням росії почалися більш руйнівні соціально-економічні процеси для нашої країни, які наразі ще важко оцінити. Так, у 2022 році валовий внутрішній продукт скоротився приблизно

на 30%, значна частина інфраструктури країни була зруйнована, велика кількість підприємств, які знаходяться у зоні бойових дій зруйновані, багато промислових підприємств знаходяться на окупованому Півдні та Сході, певна частина переміщені у більш безпечні території, більше третини населення були внутрішньо переміщеними або виїхали за кордон. Більше половини переміщених люди працездатного віку.

Незважаючи на актуальні провадження владою економічної політики, спрямованої на підтримку загальної економічної та фінансової стабільності за рахунок внутрішніх резервів, державний борг України різко зростає, а бюджетний дефіцит збільшився, вмістивши у себе значні додаткові витрати на оборону та безпеку, на соціальну програму забезпечення українців.

Окрім виникнення значних економічних, соціальних та гуманітарних проблем під час воєнного стану, як свідчить міжнародний досвід, до руйнівних наслідків військових конфліктів належить також шкода, яку вони завдають економічним інститутам зокрема, інститутам фіскальної сфери. В цих умовах особливого значення набуває стимулюючий вплив фіскальної політики, яка спрямована на мінімізацію наслідків таких проблем, забезпечення стійкості державного та місцевих бюджетів, створення необхідних передумов для їх наповнення [2].

Наразі урядом була прийнята нова програма дій влади, яку підтримував МВФ. Нова програма має на меті забезпечити макроекономічну та фінансову стабільність, стати каталізатором для отримання зовнішнього фінансування та створити основу для структурної політики, яка закладає підвалини для післявоєнного відновлення, відбудови та остаточного набуття членства у Європейському Союзі [3].

У найближчій перспективі фіскальна політика органів влади буде зосереджуватися на забезпеченні достатніх ресурсів для фінансування пріоритетних видатків, підтримці міцної бази податкових надходжень і збереженні фіскальної та боргової стійкості. У середньостроковій перспективі, на розвиток початкових заходів з фінансування відбудови та соціальних видатків, акцент буде зміщено на розробку Національної стратегії доходів (НСД), поступове відновлення середньострокової бюджетної рамки та посилення управління державними інвестиціями.

Впровадження нових підходів соціально-економічної політики та фіскального регулювання для швидшої відбудови свого виробничого потенціалу і відновлення рівня життя свого народу Україна має забезпечувати високі темпи економічного зростання протягом тривалого

періоду. Як зазначають експерти, це вимагатиме безпрецедентних інвестицій і відновлення людського капіталу [4]. Державний сектор відіграватиме важливу роль, а заходи із вдосконалення управління сприятимуть отриманню фінансування від донорів. Але значна частина інвестицій повинна буде надійти з приватних джерел, переважно іноземних. Програма МВФ підтримуватиме владу у здійсненні критично важливих реформ на підтримку відбудови та шляху до вступу до Європейського Союзу [4].

Отже, можна зробити висновок, що фіскальна політика є ключовим аспектом на якому базується все соціально-економічне становище країни. Запровадження нової програми дій уряду окреслює подальші перспективи розбудови і удосконалення функціонування вітчизняної податкової і бюджетної системи, які сприятимуть економічному розвитку і відновленню економіки країни в контексті євроінтеграційних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тимошенко А. О. Еволюція фіскальної політики України. URL : http://www.economy.in.ua/pdf/9_2017/12.pdf
2. Яковенко Я. Механізми реалізації фіскальної політики держави. URL : <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/mcnd/article/view/>
3. Tetiana BURLAY, Andrii GRYTSENKO, Olena BORZENKO. Societal consequences of modern hybrid war: key dimensions in the context of Ukraine. URL : <http://jeej.wunu.edu.ua/index.php/enjee/article/view/1644>
4. Taisiia Bondaruk Fiscal policy of Ukraine as the factor of the sustainable development of the territories in conditions of martial law. URL : https://www.researchgate.net/publication/374517644_FISCAL_POLICY_OF_UKRAINE_AS_THE_FACTOR_OF_THE_SUSTAINABLE_DEVELOPMENT_OF_THE_TERRITORIES_IN_CONDITIONS_OF_MARTIAL_LAW

УДК 336.22

**Білецька Діана Сергіївна,
Василенко Дмитро Олегович,**
*здобувачі вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня*

ННІ права, група ПБ-21-4

Науковий керівник:

Прокопенко Ірина Адольфівна,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фіскального
адміністрування*

ПОДАТКОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

В сучасних умовах розвитку економіки України надзвичайно важливо приділяти увагу дослідженню проблемних питань процесу планування та прогнозування податкових надходжень до Державного бюджету та також основним етапам планування на державному рівні та окресленню чинників, які можуть вплинути на результативність планування. Саме цим питанням присвячене дане дослідження.

Формування дохідної частини Державного бюджету України за податковими надходженнями, а також рівень соціально-економічного розвитку держав, залежить не тільки від процесу адміністрування податків та зборів, але й також від наявності науково обґрунтованих планів і прогнозів, які прийняті на основі управлінських рішень; від прозорості механізмів формування, розподілу та використання валового внутрішнього процесу. Так, планові і прогнозні показники податкових надходжень – це базові соціально-економічні орієнтири розвитку держави на середньострокову перспективу. Їх вагома роль полягає в тому, що окрім визначення певної питомої ваги у структурі доходів бюджету, їх кількісний показник визначає обсяг, та відповідно і якість фінансування правопорядку, оборони держави, охорони здоров'я, освіти, культури.

Саме тому актуальним є дослідження є теоретичне обґрунтування процесу прогнозування та планування податкових надходжень до державного бюджету і визначення шляхів його удосконалення.

Різних аспекти окресленої проблеми вивчали та досліджували провідні вчені: Греца Я., Коваленко А., Корецька С., Ольховська М., Бечко П., Лиса Н. та інші.

Варто зазначити, що «податкове прогнозування охоплює всі аспекти податкової роботи державних органів, що визначають кількісні параметри у сфері оподаткування. З цього виходить, що прогнозування податкових надходжень є особливою частиною даного процесу. Як законодавчо закріплене поняття, прогнозування податкових надходжень бюджету – це регламентована нормами права діяльність уповноважених державою органів у сфері оподаткування, направлена на визначення тенденцій очікуваного рівня податкових надходжень бюджету у майбутньому, яка є орієнтиром під час бюджетного планування» [4].

Отже, виникає необхідність чіткого розуміння не лише методики прогнозування податкових надходжень у вітчизняному податковому законодавстві, а й також закріплення функцій, обов'язків і відповідальності за безпосередніми учасниками процесу податкового планування та прогнозування податкових надходжень, регламентування їх взаємозв'язків та відповідно обміну необхідною інформацією.

Варто звернути увагу, що планування податкових надходжень, - це комплексний багатогранний процес формування податкових надходжень бюджету країни з метою фінансового забезпечення соціального і економічного розвитку як і країни в цілому так і її окремих адміністративно-територіальних одиниць.

Зауважимо, що основна мета податкового прогнозування і планування – це необхідність економічно обґрунтованого забезпечення якісних та кількісних параметрів бюджетних завдань та перспективних програм соціально-економічного розвитку держави. Виконати таке завдання можна як в розрахунку на один фінансовий рік (визначається як поточне податкове планування), так і на більш тривалу перспективу (визначається як податкове прогнозування).

Важливо звернути увагу на те, що в умовах розвитку економіки держави важливим є формування прогнозних показників податкових надходжень саме на коротко- і середньострокову перспективу, виходячи насамперед із принципів макроекономічної стабільності та достатнього рівня науково-економічної обґрунтованості та узгодженості із бюджетною стратегією держави.

Якщо відбувається планування податкових надходжень на державному рівні, то здійснюються «наступні заходи: визначення економічних тенденцій, що склалися в державі та пошук варіантів податкового

режиму, найсприятливіших для цих змін; – ранжирування обраних варіантів податкового режиму, а також їх оцінка; – визначення пріоритетності варіантів майбутнього податкового режиму; – аналіз виконання бюджету попереднього (звітнього) року та здійснення планування податкових надходжень на наступний період; – обговорення проекту податкових надходжень, бюджету держави, внесення корективів у окремі його статті, прийняття бюджету як закону та здійснення відповідних змін у чинному законодавстві» [3].

Так, планування податкових надходжень бюджету можна умовно поділити на два послідовні етапи: 1) спочатку визначається очікуваний обсяг конкретних податків, які може отримати держава; 2) потім відбувається розподіл надходжень за рівнями бюджетної системи згідно із бюджетно-податковою політикою країни.

Щодо першого етапу, то включає в себе визначення податків, ставок податків, зборів та інших обов'язкових платежів, які повинні бути зібрані в бюджеті країни. В цьому процесі враховуються фінансові потреби уряду, прийняті законодавчі акти та економічні фактори, що впливають на податкові надходження.

На другому етапі планування податкових надходжень визначають, як збираються і розподіляться ці надходження в рамках бюджету країни. Це включає в себе визначення, які галузі та програми отримають фінансування, розподіл коштів між різними рівнями влади (центральний, регіональний та місцевий), а також визначення, які проекти та ініціативи фінансуватимуться з податкових коштів.

Виділяють наступні чинники, які можуть впливати на результативність процесу планування податкових надходжень: стабільність податкового законодавства; політичні та соціально-економічні зміни в державі; залежність планового обсягу податкових надходжень від обсягу витрат бюджету, який заплановано; урахування податкових можливостей регіонів тощо.

Варто зазначити, що прогнозування податкових надходжень здійснюється на підставі:

- облікових даних щодо кількості платників у розрізі кожного з видів доходів, суми нарахованих платежів із урахуванням пільг;
- діючих ставок податків та платежів;
- основних напрямків економічного й соціального розвитку території;

– нових законодавчих актів, які вводяться протягом планового період;

– даних про надходження за звітний період та очікуваних надходжень до кінця періоду та про залишки податкової заборгованості й переплат.

Звертаємо увагу на те, що метою прогнозування податкових надходжень є розгляд та аналіз стану системи оподаткування та напрямків податкової політики у минулому та вивчення тенденцій зміни факторів, які впливають на надходження податків та зборів до бюджету; адекватність визначення кількісних та якісних параметрів їх розвитку у перспективі; розкриття змісту ситуації, в якій може опинитися податкова система.

Зазначимо, що «в Україні формування моделей прогнозування податкових надходжень складається з наступних частин: – макроекономічна (кінцевий продукт – це програма й прогноз економічного та соціального розвитку, де відповідальним за складання визначено Міністерством економіки України; – бюджетної, кінцевим продуктом ту виступає прогноз виконання дохідної та видаткової частини бюджету, відповідальним є Міністерство фінансів України; – податкової – з означенням плану й прогнозу податкових надходжень» [2].

Прогнозування та планування доходів державного бюджету України є ключовими аспектами податкового менеджменту, але вони стикаються зі значними викликами та проблемами :

1. Нестабільність макроекономічних умов: українська економіка часто піддається коливанням через різні фактори, такі як геополітична ситуація, ціни на сировину та інші. Ця нестабільність робить прогнозування доходів важким завданням, оскільки економічні зміни можуть суттєво впливати на обсяги податкових надходжень.

2. Тіньова економіка та податкові ухилення: Україна стикається з великою кількістю тіньових економічних операцій та податкових ухилень. Це призводить до того, що частина доходів не фіксується і не враховується в бюджеті, що ускладнює точне прогнозування.

3. Низька податкова база: Податкова система України має свої обмеження і не охоплює всі галузі економіки чи всіх громадян. Це призводить до того, що обсяг податкових надходжень обмежений, і існують області, які залишаються поза увагою.

4. Політичні рішення та недостатня прозорість: Політичні рішення можуть суттєво впливати на податковий режим та правила.

Іноді зміни в податковому законодавстві вводяться раптово, що ускладнює планування для бізнесу та уряду. Також, недостатня прозорість та корупція можуть призвести до втрати податкових надходжень.

5. Залежність від імпорту та зовнішньої торгівлі: Україна є великим імпортером та експортером, і обсяги податкових надходжень можуть бути сильно уражені змінами в міжнародній торгівлі та тарифних бар'єрах.

Усі ці проблеми вимагають від українського уряду вдосконалення стратегій прогнозування та планування доходів державного бюджету, а також реформування податкової системи для забезпечення більшої стійкості та прозорості.

Прогнозування та планування податкових надходжень до бюджету України відіграє надзвичайно важливу роль для виконання державою своїх функцій. Адже, саме в процесі їх здійснення надається всебічна оцінка того, який буде обсяг фінансових ресурсів, що забезпечить достатньою мірою виконання покладених на державу функцій та завдань. Саме від належного рівня обґрунтованості планування й прогнозування податкових надходжень залежить результативність фінансової політики держави у сфері формування доходів бюджету, а це, в свою чергу, впливає на структуру та обсяги бюджетних видатків, дефіциту бюджету і пріоритети соціально-економічного розвитку країни в цілому.

Тому необхідно продовжувати удосконалювати податкову систему в Україні. Можливо, найважливішим кроком є модернізація податкової системи з метою збільшення податкової бази та зменшення надмірних відшкодувань та податкових звільнень. Це може включати в себе зменшення числа податкових ставок, застосування більше ефективних методів збору податків та спрощення податкового законодавства.

Боротьба з тіньовою економікою. Україні потрібно вдосконалити методи боротьби з тіньовою економікою та податковими ухиленнями. Це може включати в себе поліпшення податкової адміністрації, збільшення прозорості фінансових операцій та впровадження сучасних технологій для моніторингу та контролю.

Політична стабільність і прозорість. Зміни в податковому законодавстві та політиці повинні бути прозорими та передбачуваними. Важливо, щоб рішення приймалися на основі добре обґрунтованих аналітичних даних, а не під впливом короткострокових політичних мотивів.

Розвиток економічної стійкості. Зменшення економічної нестабільності може бути досягнуто шляхом диверсифікації галузей економіки та залежності від імпорту, а також підтримки малого та середнього бізнесу.

Удосконалення системи моніторингу і аналізу. Важливо розвивати і впроваджувати сучасні інструменти аналізу та моніторингу фінансових даних, щоб забезпечити більш точні та надійні прогнози доходів.

Громадський контроль та участь. Залучення громадськості та експертів до процесу планування та моніторингу доходів бюджету може забезпечити більшу прозорість та довіру до системи.

Загальний підхід має бути комплексним і враховувати економічні, політичні, адміністративні та соціокультурні аспекти. Вирішення цих проблем вимагає часу, ресурсів та постійної уваги з боку уряду та громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маринець В. П., Савчук Н. В., Ярема Б. П. Податковий менеджмент : підручник. Магнолія, 2006, 2021. 352 с.
2. Сазонець І. Л. Податковий менеджмент : навч. посібник [Електронне видання]. Рівне : НУВГП, 2020. 412 с.
3. Купчак М. Я., Саміло А. В. Податковий менеджмент : навчальний посібник. Львів, 2020. 185 с.
4. Марченко О. М. Практикум з менеджменту : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 224 с.
5. Бюджетно-податкова безпека (у схемах і таблицях) : навчальний посібник / за ред. Г. В. Миськів. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 276 с.

УДК 336.221.17

Білоус Анастасія Андріївна,
*здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
факультету податкової справи,
обліку та аудиту, група ОПБ-22-5с*
Науковий керівник:

Калита Тетяна Анатоліївна,
*канд. екон. наук,
доцент кафедри фіскального
адміністрування*

ПОДАТКОВІ ПЕРЕВІРКИ В КОНТЕКСТІ ЕФЕКТИВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Під час воєнного стану економіка, фінансова стабільність та безпека країни потребують особливої уваги та контролю. В цьому контексті податкові перевірки відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування фінансової системи та запобігання фінансовим злочинам. Проте, проведення податкових перевірок в умовах воєнного стану зустрічає велику кількість викликів та проблем, таких як незаконне ввезення підакцизних товарів, процедури відшкодування податку на додану вартість (далі – ПДВ) задля уникнення нагромадження боргів, забезпечення ефективного збору податків і посилення боротьби з податковими шахраями, а також ухиленням від сплати податків. Тому постає низка завдань щодо покращення проведення податкових перевірок для формування ефективною фіскальною політикою країни. Наразі необхідно проаналізувати ефективність проведення податкових перевірок в умовах воєнного стану в Україні та виявити проблеми, з якими стикаються податкові органи при податковому контролі платників податків.

Податки є основним джерелом доходів держави, які використовуються для забезпечення життєво необхідних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта та безпека. У період воєнного стану, коли зростає військова активність та посилюються заходи безпеки, фінансова стабільність держави додатково важлива. У період воєнного стану в країні

посилюються ризики щодо несплати податків суб'єктами господарювання та недонадходження податкових платежів до державного бюджету. Це вимагає від держави правильної ефективної політики щодо податкового контролю за сплатою податкових платежів.

Як відомо, на початку війни, у перший місяць воєнного стану всі податкові перевірки були зупинені, а законодавче визначення щодо подальшого контролю було відсутнє [5].

Але потім поступово Державна податкова служба почала відновлювати податкові перевірки. Пов'язано це було зі зменшенням надходжень до державного бюджету у надскладний для країни час. Спочатку відновилися всі фактичні перевірки (що пов'язано з обігом підакцизної групи товарів) та камеральні перевірки по відшкодуванню ПДВ, потім камеральні перевірки декларацій сільськогосподарських підприємств на спрощеній системі оподаткування, у червні-листопаді 2022 року повернули всі камеральні перевірки, всі фактичні перевірки, документальні позапланові з питань порушення валютного законодавства; наявності ліміту з ПДВ більш ніж на 100 тис. грн; якщо розпочато процедури: припинення, реорганізації, ліквідації тощо. На одинадцятий місяць війни (грудень) розширився перелік документальних позапланових перевірок, і фактично наразі проводяться майже всі види позапланових.

Такий короткий пільговий період щодо послаблення податкового контролю зі сторони контролюючих органів показує неготовність платників податків сумлінно та добровольно сплачувати податки, зловживання платників податків відсутністю контрольних заходів, недовіру платників податків своїх коштів розпорядникам державного бюджету, а також відсутність громадського контролю за розподіленням державного бюджету (коштів платників податків), що породжує саме недовіру платників податків. Якщо проаналізувати три попередні перевірочні періоди, то можна дійти до висновку, що після послаблені контрольних заходів за сплатою податкових платежів, на наступний рік, при поверненні до звичайного режиму проведення податкових перевірок, кількість їх стрімко зростає. (Кількість позапланових перевірок: 2019 рік - 33 171, 2020 рік - 23 885, 2021 рік - 41 950; Кількість фактичних перевірок: 2019 рік - 16 373, 2020 рік - 16 565, 2021 рік - 26 096) [4].

Статистичні дані яскраво свідчать про те, що податкові перевірки є ефективним інструментом контролю органів Державної податкової служби за сплатою податків. Особливо необхідно виділити важливість позапланових перевірок, так як їх кількість є найбільшою.

Також існує ряд проблем, які перешкоджають ефективному проведенню податкових перевірок під час воєнного стану. Ці виклики включають:

1. Питання безпеки податкових органів, які працюють у зонах конфлікту.
2. Труднощі з доступом до точної та достовірної фінансової інформації через порушення ділової діяльності та ведення обліку.
3. Зростання незаконної діяльності, як-от ухилення від сплати податків, контрабанда та корупція, які часто є поширеними під час війни.
4. Обмежені ресурси та спроможність податкових органів проводити ретельні перевірки серед конкуруючих пріоритетів.

Законопроект, який був перероблений Комітетом Верховної Ради України з фінансів, податкової та митної політики разом із Міністерством фінансів та Державною податковою службою, містить більш гнучкі підходи до платників податків. Він зберігає випадки, коли податкові перевірки не будуть проводитися, і встановлює особливості (до 2024 року) вибору платників податків для планових перевірок [2].

Зокрема, з 01 листопада 2023 року, діятиме мораторій на: проведення документальних перевірок платників єдиного податку I та II груп – до 1 серпня 2024 року; проведення документальних перевірок платників податків, податковою адресою є тимчасово окуповані території та території активних / можливих бойових дій (крім певних виключень); проведення фактичних перевірок за місцезнаходженням об'єктів оподаткування чи об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням, які розташовані на тимчасово окупованих територіях України та територіях активних / можливих бойових дій (крім певних виключень).

Аналіз кризових періодів показав, що податкові перевірки є дієвим інструментом контролю, особливу роль відіграють позапланові перевірки, що є ключовим важелем підвищення ефективності фіскальної політики. Також необхідно вирішити низку перешкод щодо проведення ефективних перевірок, а саме: забезпечити безпеку проведення перевірок, доступ до фінансової інформації, впровадити ефективні заходи для боротьби з незаконною діяльністю, що мають вирішальне значення для успішного збору податків і формування доходів під час збройного конфлікту. Уряди та податкові органи повинні інвестувати в ініціативи з розбудови спроможності та використовувати технологічні досягнення для подолання ресурсних обмежень і підвищення ефективності податкових перевірок у воєнний час в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. URL : https://jurliga.ligazakon.net/analytics/216236_podatkov-perevrki-pd-chas-vonnogo-stanu
2. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/parlament-pidtrymav-u-pershomu-chytanni-skasuvannia-moratorii-na-provedennia-podatkovykh-perevirok>
3. URL : <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/tax-and-legal-alerts/2023/03-10.html>
4. Мороз С. Особливості проведення податкових перевірок під час війни – до чого готуватися бізнесу у 2023. URL : <https://www.zedsoft.com.ua/blog/?osoblyvosti-provedennia-podatkovykh-perevirok-pid-chas-viiny-do-choho-hotuvatysia-biznesu-u-2023>
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2120-20>

Бойко Алла Петрівна,

*здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня*

*факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ФМФА-22-1*

Науковий керівник:

Іванишина О. С.,

канд. екон. наук, доцент,

*завідувачка кафедри фіскального
адміністрування*

РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЗАВДАНЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Форми та активність взаємодії громадськості та органів державної влади з питань оподаткування відрізняються залежно від рівня впливу владних інститутів на вироблення та реалізацію державної податкової політики. Саме тому для нас найбільший суспільний інтерес становлять питання співпраці з центральними 16 органами виконавчої влади, що мають найсуттєвіші повноваження та відповідальність за впровадження та регулювання податкових правовідносин в Україні. Серед державних суб'єктів здійснення податкової політики, хочеться зупинитися саме на податкових органах, на які покладено реалізацію державної податкової політики.

Виконанню більшості завдань Державної податкової служби України (далі – ДПС України) передують взаємодія податкових органів із населенням та громадськими організаціями. Тому формування іміджу ДПС України як сервісної служби європейського зразка з високим рівнем довіри у суспільстві, є однією із стратегічних цілей діяльності ДПС на 2022–2024 роки [1].

Долаючи виклики, спричинені військовою агресією Російської Федерації проти України, ДПС у 2022 році продовжувала реалізацію місії: «Ми є повністю прозорими, сучасною та технологічною податковою службою, яка надає якісні та зручні послуги платникам, ефективно адмініструє податки, збори та платежі і виявляє нетерпимість до корупції», та головного завдання – реалізації державної податкової політики.

З перших днів війни робота органів ДПС була відновлена та організована з пріоритетом на безпеку платників податків та працівників Служби, забезпечення прав суб'єктів господарювання, громадян та наповнення бюджету країни.

Вже за кілька діб після початку широкомасштабного вторгнення ДПС було організовано роботу податкових сервісів. Для зручності суб'єктів господарювання та громадян було прийнято рішення про їх обслуговування незалежно від місця реєстрації, а окремі повноваження у сфері адміністрування податків мали можливість здійснювати інші територіальні органи ДПС. Останнє було важливе з урахуванням того факту, що частина ДПІ (81 інспекція) тимчасово припинили роботу через військові дії в їхніх регіонах, внутрішньо переміщені особи потребували оперативної комунікації та якісного сервісу.

Завдяки ефективній організації роботи, швидкому реагуванню на ситуацію, що склалася, та прийняттю управлінських рішень упродовж 2022 року ДПС надало 3,6 млн адмінпослуг. Їх перелік, якість, повнота та своєчасність з кожним роком зростають. Наразі платники можуть скористатися 145 видами адміністративних послуг.

Податкова мережа обслуговування платників сьогодні – це 559 точок доступу по всій країні (без врахування 81 тимчасово припиненої), де можна отримати адміністративні, інформаційно-консультативні послуги та здати податкову звітність тощо. ДПС продовжує активно провадити співпрацю та обмін досвідом з міжнародними колегами, виконання завдань у сфері євроінтеграції. Важливим міжнародним кроком у сфері податкового співробітництва та завдяки підтримці іноземних партнерів стало призупинення членства росії та білорусі у складі Внутрішньоєвропейської організації податкових адміністрацій (ЮТА) [2].

Крім того, ДПС приєдналася до Багатосторонніх угод компетентних органів про автоматичний обмін: інформацією про фінансові рахунки – МСАА CRS та звітами – МСАА СбС у розрізі країн. Проводилася активна співпраця з Офісом технічної допомоги Казначейства США, узгоджені плани роботи до 2024 року. Також це співробітництво з проектами EU4PFM, METS (Швеція) та з іншими міжнародними партнерами.

ДПС спільно з платниками податків крокує в ногу із часом, тому за минулий рік аудиторія комунікаційних ресурсів збільшилася. Зокрема, у своїй діяльності Е-кабінетом на сьогодні обслуговуються 4 млн

користувачів, це на 500 тис. більше ніж за попередній звітний період. Зросла на 7,3 тис. аудиторія електронного сервісу InfoTAX – наразі це 56,7 тис. користувачів. Активно працюють вебпортал, Telegram-канал та Facebook-сторінка ДПС.

Одним із основних пріоритетів роботи ДПС є цифровізація послуг та сервісів. Оцифровано 100 % реєстрів ДПС, форм та форматів документів звітності, сервісних запитів, інформаційних взаємодій з ЦОВВ та 88 % адміністративних послуг.

Для ефективного та якісного обслуговування платників та здійснення інших завдань минулого року ДПС реалізувала низку успішних кейсів з різних напрямів. Серед них, зокрема, нові опції в Е-кабінеті, Дія.City, для зручності ведення бізнесу у межах реалізації програми «Підтримка державного управління фінансами для України – EU4PFM» доопрацьовано безкоштовне програмне рішення ДПС та розроблено ПЗ мобільного додатку ПРРО для iOS, web версія, Android, Windows [2].

У 2022 році з метою забезпечення взаємодії особи-нерезидента з контролюючим органом запрацював ще один вдалий кейс – Е-кабінет для цієї категорії. Це спеціальне ІТ-рішення, яке забезпечує, зокрема, можливість: створення облікового запису особи-нерезидента, формування та подання заяв, отримання інформаційних повідомлень, надання прав доступу до інформації уповноваженим особам, здійснення листування.

Для підвищення стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні в 2022 році запроваджено низку заходів з розвитку ІТ-індустрії, зокрема спеціального режиму оподаткування резидентів Дія.City. Станом на 01.01.2023 вже зареєстровано в реєстрі Дія.City 415 резидентів.

Активно відбувається нормотворча діяльність. Так, у перші місяці війни до Податкового кодексу України було внесено низку змін, спрямованих на підтримку платників податків в умовах дії воєнного стану. ДПС забезпечено практичну реалізацію таких змін. Зокрема, звільнено від відповідальності платників у разі неможливості виконання своїх обов'язків, діяв мораторій на податкові перевірки, крім фактичних. Встановлено особливості застосування спрощеної системи оподаткування. Відновлено камеральні та документальні перевірки податкової звітності, відшкодування сум ПДВ з бюджету. Створено сприятливі умови для діяльності індустріальних парків. Звільнена від оподаткування благодійна допомога, зібрана волонтерами.

Оскільки у зв'язку з військовою агресією росії проти України після запровадження воєнного стану було введено мораторій на проведення більшості перевірок, податковою службою застосовувалися виключно дозволені заходи контролю та посилена аналітична робота для виявлення недобропорядного бізнесу [2].

Проте, незважаючи на негативні наслідки війни для економіки, непрості умови для праці та життя людей, втрату робочих місць до Зведеного бюджету України – 1,1 трлн гривень. Це на 98,2 млрд грн, або на 9,9 %, більше ніж 2021 року. У січні – вересні 2023 року по платежах, що контролюються ДПС до державного бюджету надійшло 553,3 млрд грн. Більшість платників проявили себе патріотами України та в умовах дії воєнного стану сплачують податки до бюджету для підтримки економіки та ЗСУ.

На сьогодні, в умовах воєнного стану, перед державою стоять важливі завдання щодо реалізації ухвалених змін податкового законодавства щодо зменшення податкового навантаження та стимулювання ефективної економічної діяльності платників податків у воєнний час, посилення боротьби з тіньовою економікою та корупцією, активізації конструктивного діалогу з бізнесом і громадськістю, поглиблення соціального партнерства, впровадження в процес взаємодії інформаційних та комп'ютерних технологій, надання узагальнюючих податкових роз'яснень, з метою уніфікації практики застосування податкових норм і зменшення кількості податкових спорів. Успішність заходів з реформування податкової системи та реалізації податкової політики напряду залежить від побудови надійної моделі взаємодії між платниками податків і ДПС України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL : <https://tax.gov.ua/>
2. Публічний звіт ДПС за 2022 рік. URL : <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/657704.html>

Больша Олена Віталіївна,
здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня
факультету податкової справи,
обліку та аудиту, група ОММ 23-1
Науковий керівник:
Лекарь С. І.,
д-р юрид. наук,
професор кафедри фіскального
адміністрування

НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Адаптація податкової системи України до європейських стандартів та вимог є важливим та необхідним етапом податкової реформи. Євроінтеграція відкриває нові можливості для України у сфері торгівлі та економічного співробітництва з ЄС, і відповідність податкового законодавства є важливою передумовою для підтримки цих процесів. Зокрема, акцизне оподаткування вимагає особливої уваги, оскільки це питання стосується не лише доходів бюджету, але й впливу на здоров'я населення та регулювання ринку певних товарів. Податкова реформа з фокусом на гармонізацію з європейськими нормами є важливою складовою стратегії розвитку України, яка сприятиме сталому економічному зростанню та покращенню якості життя населення.

Акцизне оподаткування є важливою складовою податкової системи будь-якої країни. На рис. 1 представлено основні причини важливості акцизного оподаткування.

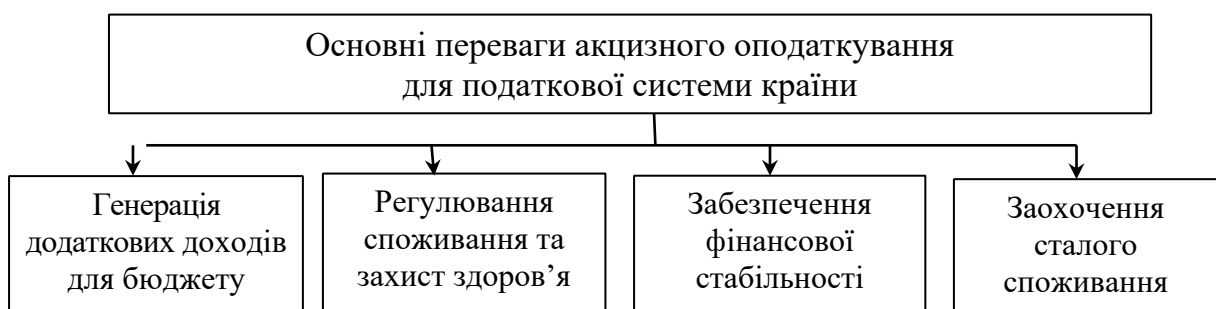

Рисунок 1 – Основні переваги акцизного оподаткування для податкової системи країни

Представимо більш ширшу характеристику вищенаведеним перевагам акцизного оподаткування:

1) генерація додаткових доходів для бюджету: акцизний податок є одним з ефективних джерел доходів для державного бюджету. Він накладається на споживання певних товарів, таких як алкоголь, тютюнові вироби, пальне, а також інші товари, що вважаються шкідливими для здоров'я або навколишнього середовища. Це дозволяє державі збирати додаткові кошти, які можуть бути використані для фінансування різних громадських проектів та соціальних програм;

2) регулювання споживання та захист здоров'я: акцизи допомагають зменшити споживання шкідливих товарів. Високі акцизи на алкоголь та тютюнові вироби, наприклад, можуть сприяти зменшенню споживання цих продуктів та, відповідно, зменшити здоров'я шкідливого впливу цих речовин. Також акцизи можуть бути використані для регулювання споживання товарів, таких як автомобільне пальне, сприяючи зменшенню автомобільних викидів і покращенню якості повітря;

3) заохочення сталого споживання: акцизи можуть бути застосовані для заохочення споживачів обирати більш сталі товари та послуги. Наприклад, низькі ставки акцизу на відновлювальну енергію можуть сприяти розвитку сектору відновлювальних джерел енергії та заохочувати споживачів обирати більш екологічно чисті рішення;

4) забезпечення фінансової стабільності: акцизне оподаткування може бути стійким джерелом доходів для держави, незалежно від кон'юнктури на ринку. Наприклад, споживання алкоголю та тютюнових виробів може залишатися відносно стійким навіть під час економічних спадів, що робить акцизи важливим джерелом доходів у будь-якому економічному середовищі.

Стаття 215 Податкового кодексу України містить перелік товарів, на які застосовується акцизний податок. Акцизний податок стягується з таких видів товарів:

- спирт етиловий, спиртові дистиляти;
- сигарети, сигари, цигарки;
- тютюн, промислові замінники тютюну;
- алкогольні напої;
- пиво (крім квасу «живого» бродіння);
- паливо;
- легкові автомобілі, кузови до них;
- причепи, напівпричепи;

- мотоцикли;
- транспортні засоби, призначені для перевезення вантажів або 10 й більше пасажирів;
- електрична енергія [2].

Для того щоб акцизне оподаткування було ефективним в Україні та мало позитивний ефект у суспільстві, потрібно вдосконалювати його з врахуванням зарубіжного досвіду.

У зв'язку з процесами євроінтеграції в Україні, наголошується на актуальності розроблення конкретних заходів щодо гармонізації вітчизняної системи оподаткування акцизами з відповідними європейськими стандартами, зокрема з нормами Європейського Союзу (ЄС). Ця гармонізація є необхідною, оскільки Україна взяла на себе зобов'язання в цьому напрямку в рамках Угоди про асоціацію з ЄС [4], яка набула чинності в повному обсязі з 1 вересня 2017 року.

Ця гармонізація є важливою не лише з погляду виконання міжнародних зобов'язань, але й з позиції подальшого розвитку економіки та підвищення конкурентоспроможності України на світовому ринку. Вона сприяє створенню однакових правил гри для всіх учасників ринку та стимулює розвиток внутрішнього виробництва.

Способи стягнення специфічних акцизів, згідно з С. П. Карпенко, не можуть бути однаковими для всіх країн, оскільки в разі повної уніфікації універсальних та специфічних акцизів, ця система практично втрачає свою регулюючу функцію і залишається лише інструментом для збору фіскальних надходжень. Специфічні акцизи передбачають, що податки встановлюються на товари, споживання яких призводить до негативних наслідків. Але самі ці товари можуть бути різними для різних країн. Тому вдосконалення механізмів сплати специфічних акцизів повинно спрямовуватися на координацію між країнами спільного ринку, а не на повну гармонізацію [2, с. 121].

Думка цього вченого підкреслює важливість гнучкості та адаптованості системи специфічних акцизів до конкретних потреб і особливостей кожної країни. Оскільки негативні наслідки споживання можуть виявлятися різними для різних товарів та суспільств, зміст і рівень специфічних акцизів можуть відрізнятися в кожній країні. Це означає, що держави повинні мати можливість адаптувати свою систему специфічних акцизів до своїх власних потреб і пріоритетів. У контексті України, це також вказує на необхідність здійснення подальших

реформ у системі специфічних акцизів з огляду на особливості національної економіки та суспільних вимог. Важливо підтримувати координацію з іншими країнами, зокрема з ЄС, але при цьому зберігати гнучкість для врахування внутрішніх особливостей та потреб.

Система оподаткування акцизами у провідних країнах світу розробляється з урахуванням збалансованості різних інтересів. Вона спрямована на забезпечення рівноваги між виробниками і споживачами, підтримкою важливих галузей та регіонів, забезпеченням зайнятості населення та інших соціально-економічних пріоритетів. Важливою частиною цього балансу є урахування питань здоров'я населення, збереження суспільного порядку та необхідність обмеження соціальних наслідків зловживання алкоголем. Система акцизів враховує потребу збалансованого підходу до оподаткування, де ставки акцизів на різні товари можуть варіювати відповідно до їх впливу на громадське здоров'я та споживчі звички. Оподаткування акцизами може бути використане як інструмент для зменшення споживання алкоголю, тютюнових виробів та інших продуктів, що можуть мати негативний вплив на суспільство. При цьому враховуються інші соціальні та економічні фактори, такі як збереження робочих місць і підтримка галузей, які можуть бути вразливими у разі різкого зниження попиту на їхню продукцію [1].

Отже, можна зробити висновок, що для покращення акцизного оподаткування в Україні, є декілька ключових напрямів, які враховують і адаптацію до європейських стандартів та сучасних технологій, і підтримку внутрішнього виробника:

1. Важливо адаптувати національне законодавство з питань оподаткування до вимог та норм Європейського Союзу. Це охоплює гармонізацію бази та об'єктів оподаткування, використання європейської термінології та податкових ставок.

2. Для побудови ефективного акцизного оподаткування важливим є модернізація його адміністрування в Україні, зокрема важливим є спрощення системи адміністрування, включаючи впровадження електронної системи адміністрування та використання цифрових технологій для маркування та відстеження товарів, це сприятиме підвищенню ефективності та зменшенню можливостей для зловживання.

3. Створення системи пільгового оподаткування, відповідно до європейських стандартів, спрямованої на підтримку національних виробників та захист їхніх інтересів на міжнародному ринку. Ця система може допомогти забезпечити конкурентоспроможність внутрішнього виробника і збалансувати відносини на ринку.

Усі ці напрями спільно спрямовані на створення сучасної та ефективною системи акцизного оподаткування, яка відповідає міжнародним стандартам, сприяє сталому розвитку та враховує інтереси різних суспільних груп.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитренко А. В., Лебедик Г. В. Особливості справляння акцизного податку в Україні та практика оподаткування. *Eurasian Academic Research Journal*. 2017. № 12. С. 61–66.
2. Карпенко С. П. Сутність та особливості акцизного оподаткування: світовий досвід та перспективи в Україні. *Економіка та держава*. 2015. № 3. С. 117–121.
3. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Про гармонізацію структур акцизних зборів на спирт та алкогольні напої : Директива Ради 92/83/ЄЕС від 19 жовтня 1992 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_430

Бондаренко Анна Віталіївна,
*здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня, гр. ФБ 23-1*
Науковий керівник:
Лекарь С. І.,
*д-р юрид. наук,
професор кафедри фіскального
адміністрування*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ КАНАБІСУ

Десятиліттями канабіс і решта наркотичних речовин були класифіковані як наркотики Списку I відповідно до Закону про контрольовані речовини 1970 року, і залишалися забороненими у багатьох країнах світу. Але вже зараз канабіс є легальним у двадцяти одній країні, зокрема у таких як США, Португалія, Нідерланди, Бельгія, Кіпр, Іспанія, Ямайка, Німеччина та інші. В цих країнах дозволили використовувати препарати на основі канабісу також споживати та зберігати канабіс у невеликих кількостях приблизно 5-15 грамів.

Канабіс - це загальна назва таких рослин як марихуани та коноплі. Мало хто знає, що канабіс здавна використовувався в медичних цілях. Існує інформація, що його використовували близько 400 року н.е. До середини 20-го століття канабіс був навіть заборонений для наукових цілей. Канабіс може застосовуватися не лише у розважальних цілях, а й у медичних. Багато пацієнтів які приймали канабіс, зокрема коноплю з її відомим екстрактом, CBD (що розшифровується як каннабідіол) повідомляють про багато переваг CBD, від полегшення безсоння, тривоги, спастичності та болю до лікування потенційно небезпечних для життя станів, таких як епілепсія. Одну особливу форму дитячої епілепсії, яка називається синдромом Драве, майже неможливо контролювати, але вона різко реагує на домінуючий CBD штам марихуани під назвою Павутиння Шарлотти. Зокрема, марихуана полегшує біль при розсіяному склерозі та нервові болі в цілому.

Розглянемо як приклад легалізацію канабісу в Сполучених Штатах Америки. В таких штатах як Південна Дакота, Невада, Вашингтон, Массачусетс, Арізона, Монтана, Каліфорнія, Флорида, Колорадо,

Мена, Мічеган, Орегон, Нью-Джерсі, Аляска і округ Колумбія дозволяється використовувати канабіс, як в лікувальних та наукових цілях, так і з метою розважитися, але головне знати міру тому дозволяється мати при собі не більше 28,4 гр. Також важливо зазначити, що у багатьох штатах податкові збори від канабісу перевищують збори від алкоголю, а в деяких випадках навіть від податків на тютюнові вироби. Наявний привілейований податок на вирощування конопель накладається на вирощувача, і відповідальність за сплату податку покладається виключно на вирощувача, який здійснив перший продаж, а не на наступного покупця чи розповсюджувальну організацію. Акцизний податок на покупця канабісу стягується з покупця, і роздрібний продавець канабісу несе відповідальність за стягнення податку з покупця за відповідними ставками та перерахування податку. В штаті Іллінойс стягується податок за вирощування канабісу у розмірі 7 % від валового доходу від першого продажу канабісу для дорослих, який вирощує культиватор або ремісник, також діє акцизний податок із покупців канабісу – це податок, який стягується з покупців за привілей використання канабісу податкова ставка залежить від рівня ТГК та коливається від 10 до 25 %. У штаті Невада податок на оптовий продаж канабісу становить 15 % від справедливої ринкової вартості оптового продажу (встановлюється Департаментом кожні 6 місяців); податок на роздрібну торгівлю канабісом становить 10 % від продажів канабісу та продуктів з канабісу для дорослих, також можуть стягуватися місцеві податки з продажу, споживачі медичного канабісу звільнені від сплати 10 % роздрібного акцизу. Також досить цікавим є оподаткування канабісу в Нью-Джерсі, де прийняли гібридну податкову структуру, встановивши податок на канабіс на основі ваги за унцію, який коригується відповідно до роздрібних продажних цін.

Не менш цікавою є історія легалізації канабісу в Амстердамі. З 1976 року влада Нідерландів вирішила відкрито ігнорувати, що вживання марихуани є незаконним і вони не переслідують нікого, хто володіє менше ніж п'ятьма грамами марихуани для особистого вживання. Політика, яка називається *gedoogbeleid*, відома як «Голландська модель», і саме тому в Амстердамі та Нідерландах виникли сотні «кав'ярень». Держава визнає неминучість певного вживання наркотиків у суспільстві та працює над зменшенням шкоди, яку зазнають споживачі наркотиків. Важливо, що Нідерланди давно запровадили напіврегульований ринок канабісу, намагаючись розділити ринки канабісу

та інших наркотиків. Згідно з політикою «відокремлення ринків», Нідерланди декриміналізували вживання, зберігання та невеликий продаж канабісу через кав'ярні. Важливо зазначити, що Coffee Shops генерує близько 400 мільйонів євро податків. Також було продемонстровано, що більш-менш вільний продаж кількості легких наркотиків для особистого вживання в Нідерландах не призвів до підвищення рівня вживання значно вище, ніж у країнах, які проводять дуже репресивну політику в цьому відношенні.

Згідно з цим постає питання, чи потрібно легалізувати канабіс в Україні? В Україні вже не одноразово розроблювали проекти про легалізацію медичного канабісу, через те що, багато розвинених країн вже давно мають справу з вирощуванням та розповсюдженням канабісу не тільки в медичних цілях. Розпочнемо з того, що легалізація канабісу перш за все це безпека та громадське здоров'я тому, що держава може відслідковувати та контролювати вживання, вирощування та продаж канабісу, також держава зможе перевіряти якість речовин сумнівної якості. Легалізація канабісу може призвести до збагачення державної скарбниці, шляхом оподаткування канабісу. Також не мало важливо, що легалізація медичного канабісу сприяє науковому розвитку та створенню нових ліків від хвороб. З економічної точки зору легалізація канабісу може створити нові галузі, нові робочі місця, породжувати доходи держбюджету.

Легалізація медичного канабісу є досить важливою, зокрема для досліджень та створення нових ліків через те, що марихуана полегшує біль при розсіяному склерозі та нервові болі в цілому. Крім того, марихуана зменшує тремтіння при хворобі Паркінсона. Також, як би ми не заперечували, але споживання канабісу здійснюється й в розважальних цілях, навіть не дивлячись на те, що в Україні це заборонено, тому його легалізація може принести доволі не маленькі кошти у державний бюджет.

На мою думку, легалізувати канабіс було б цілком виваженим та розумним рішенням, так як держава могла б сприяти розвитку науки, слідкувати за вживанням канабісу та отримувати дохід з податків на канабіс.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Як впливає марихуанна, чи викликає трава залежність та чому канабіс варто легалізувати в Україні. URL : <https://life.pravda.com.ua/health/2019/02/22/235748/>
2. Апокаліпсис скасовується: в яких країнах легалізований канабіс і що з цього вийшло. URL : <https://duda.com.ua/ua/apokalipsus-skasovuyetsya-v-yakukh-krayinakh-legalizovanuy-kanabis-i-scho-z-tsogovuyshlo>
3. Medical Marijuana FAQ. URL : <https://www.webmd.com/a-to-z-guides/medical-marijuana-faq#091e9c5e8140f487-2-4>
4. The Dutch policy on marijuana use – continuity and change. URL : <https://www-centreforpublicimpact-org.translate.google.com/case-study/dutch-policy-marijuana-use-continuity-change>

УДК 336.025

Братунець Юлія Юріївна,
здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня
факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ОМП-22-4
Науковий керівник:

Герасименко Ольга Миколаївна,
канд. екон. наук, старший викладач
кафедри фіскального
адміністрування

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ЗАГАЛЬНОДОСТУПНОГО ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВОГО РЕСУРСУ В КОНТЕКСТІ НАДАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВИХ ТА КОНСУЛЬТАЦІЙНИХ ПОСЛУГ ДПС УКРАЇНИ

Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс (далі – ЗІР) ДПС України відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості, доступності та точності податкової інформації для громадян та підприємств. Він забезпечує швидкий доступ до актуальної податкової інформації та консультацій, сприяє підвищенню податкової свідомості. При цьому, врахування специфіки українського законодавства та вимог податкової системи має бути в центрі уваги для забезпечення ефективної та коректної роботи цього інформаційно-довідкового ресурсу.

Вагомий науковий внесок у дослідження електронних сервісів в умовах цифровізації в контексті надання інформаційно – довідкових послуг ДПС України внесли такі відомі вчені як В. Андрущенко, З. Варналій, В. Вишневський, М. Марченко, А. Соколовська, В. Федосов тощо.

Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс (далі – ЗІР), контакт центр ДПС України. Робота ЗІР направлена на забезпечення суспільства своєчасною, достовірною і повною довідковою інформацією у вигляді відповідей на запитання із понад 37 напрямів; ставками податків; глосаріями та довідниками; щоденною підбіркою відповідей на двадцять актуальних запитань; податковим календарем, який містить систематизовану інформацію про терміни сплати податків і

зборів, платежів, подання звітності до органів ДПС; змінами в податковому законодавстві, з можливістю підписки на отримання таких змін на електронну адресу та інше [1].

Організація роботи ЗІР в контексті надання інформаційно – довідкових та консультаційних послуг платникам податків показана на рис. 1.

Для забезпечення суспільства своєчасною, достовірною і повною довідковою інформацією, у рамках Електронного Уряду, впроваджено ЗІР з доступом через будь-яку пошукову систему в інтернет-мережі (у тому числі у вигляді мобільної версії).

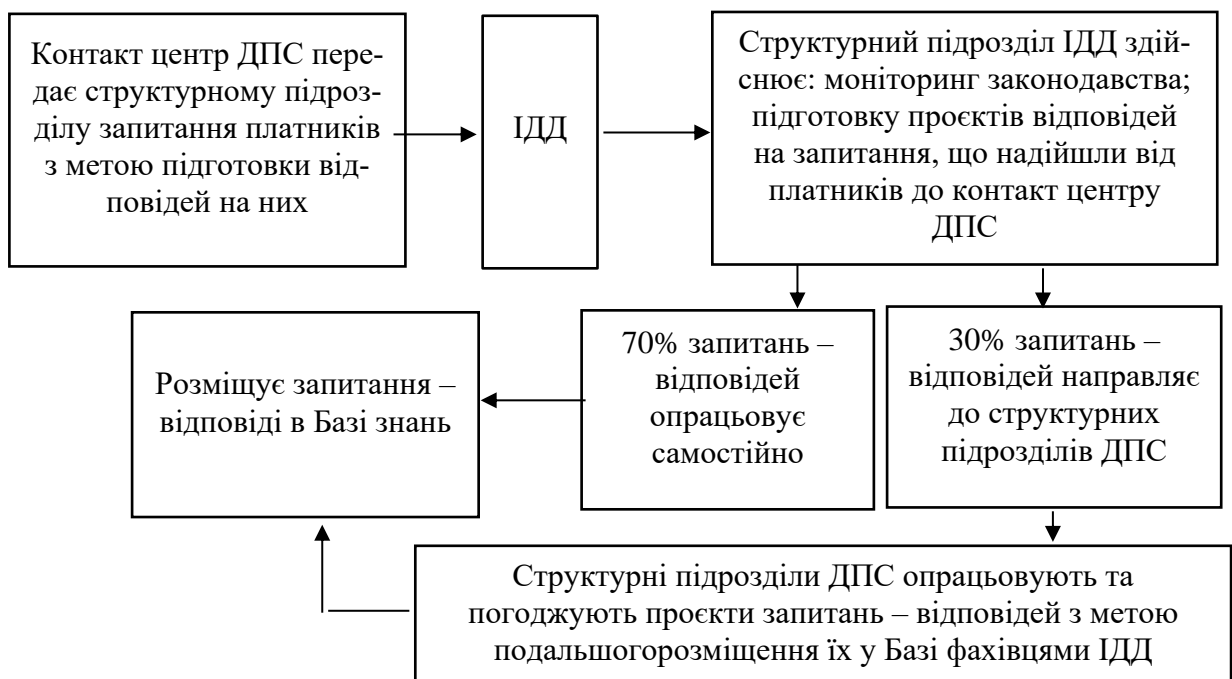

Рисунок 1 – Організація роботи ЗІР у контексті надання інформаційно-довідкових та консультаційних послуг платникам податків
Джерело: складено автором на основі [1].

ЗІР дозволяє отримувати відповіді у будь-який час та зручний для користувача спосіб. ЗІР складається із 10 основних розділів.

Для отримання онлайн інформаційно-довідкових послуг від Контакт-центру ДПС можна скористатись чатом безпосередньо у ЗІР або кнопками швидкого переходу до: месенджерів Viber / Telegram; форми відправки електронного листа із запитанням, яке буде розглянуто у найкоротший термін; сервісу допомоги, якщо виникли труднощі з використанням ЗІР [1; 5].

База знань ЗІР постійно підтримується в актуальному стані (рис. 2):

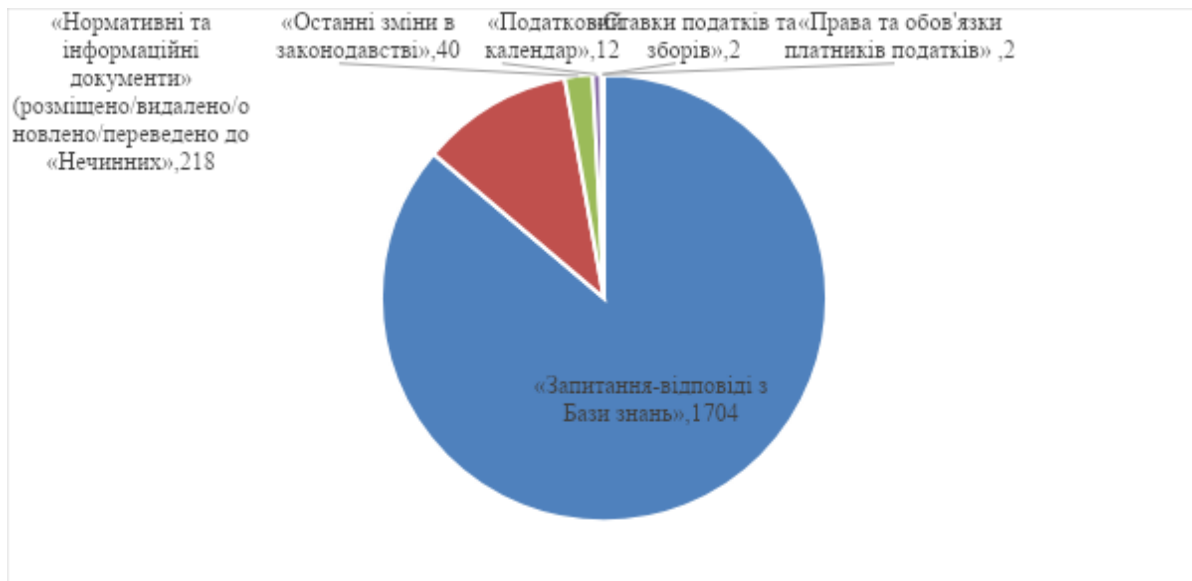

Рисунок 2 – Заходи щодо актуалізації підтримки бази даних ЗІР 2022 року

Джерело: складено автором на основі [2; 3].

Протягом 2022 року з причини змін законодавства обмежено термін дії 1058 уніфікованих запитань-відповідей та внесено 1241 у новій редакції. У 2022 році База знань містила 12 тис. запитань-відповідей. Протягом цього ж року актуалізовано розділи ЗІР шляхом їх наповнення. Кількість відвідувань ЗІР за 2018–2022 роки показана на рис. 3.

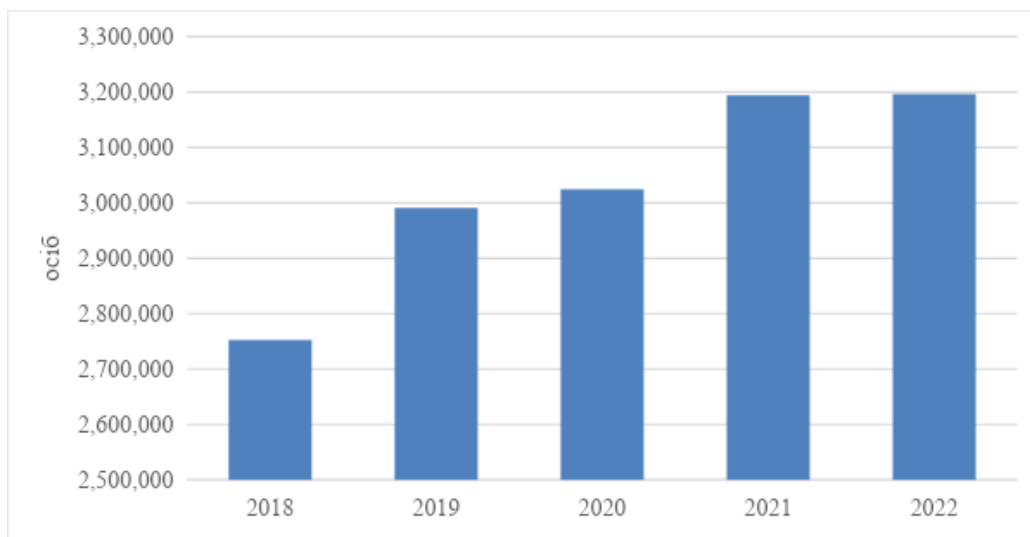

Рисунок 3 – Динаміка кількості відвідувачів ЗІР ДПС у 2018–2022 роках (осіб)

Джерело: складено автором на основі [4].

За період з 2018 по 2022 рік кількість відвідувачів ЗІР ДПС зросла на 444 485 осіб, що свідчить про стабільний та поступовий ріст відвідувань. У 2019 році спостерігався значний приріст у порівнянні з попереднім роком, який становив 238 605 осіб. Протягом наступних двох років, з 2020 по 2022 рік, приріст зберігався на меншому рівні, збільшуючи кількість відвідувачів лише на 169 248 осіб. Можна зазначити, що загальна тенденція позитивна, і це свідчить про зростання інтересу до ЗІР ДПС серед населення протягом зазначеного періоду.

Отже, впровадження ЗІР ДПС України призвело до значного покращення доступності інформації для платників податків. ЗІР забезпечує оперативний доступ до актуальної і достовірної інформації, що сприяє зручності та ефективності процесу вирішення податкових питань. Зростання кількості відвідувачів ЗІР у 2018–2022 роках свідчить про високий інтерес до платформи серед населення. Однак важливо враховувати, що кількість відвідувачів може бути також обумовлена іншими факторами, такими як військовий стан в країні.

Тому необхідно продовжувати вдосконалювати ресурс та забезпечувати його актуальність, щоб задовольняти зростаючі потреби користувачів у доступі до інформації. Також варто продовжувати моніторити та аналізувати зміни кількості відвідувачів, щоб враховувати вплив зовнішніх факторів на споживчу активність у сфері податкового обліку та регулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс. URL : <https://zir.tax.gov.ua/> (дата звернення: 20.10.2023).
2. Звіти про роботу ДПС України за 2018–2022 роки. URL : <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/> (дата звернення: 20.10.2023).
3. Прес центр ДПС України. URL : <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/> (дата звернення: 20.10.2023).
4. Оцінка діяльності ДПС. URL : <https://tax.gov.ua/media-tsentr/prezentatsiyi-materiali/654759.html> (дата звернення: 20.10.2023).
5. Марченко М. Діджиталізація системи податкового адміністрування в Україні з урахуванням досвіду розвинених країн світу. URL : <https://cutt.ly/X5c4n2i> (дата звернення: 20.10.2023).

УДК 336

Горох Максим В'ячеславович,
здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня

факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ОММ-23-1

Науковий керівник:

Лекарь Сергій Іванович,

д-р юрид. наук, професор кафедри
фіскального адміністрування

ПОДАТКОВІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

У період ринкових трансформацій української економіки, радикальних інституціональних змін на розвиток підприємств впливають зовнішні і внутрішні соціально-економічні фактори, що створюють умови невизначеності і ризику. Особливе загострення цієї ситуації спостерігається на фоні військових дій та економічної кризи, що активізує велику кількість ризиків для сучасних підприємств незалежно від масштабів та сфери діяльності. Необхідність виходу із кризи й забезпечення в перспективі стійкого економічного зростання неможливі без формування цивілізованого підприємництва, органічним компонентом якого є ризик. Радикальні зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі функціонування підприємств, що відбуваються в умовах правового режиму воєнного стану, потребують використання, поряд з традиційними, нових підходів і засобів розв'язання проблем обґрунтування господарських рішень та управління податковими ризиками для забезпечення сталого економічного розвитку підприємств. Тому актуальною є проблема розробки заходів мінімізації податкових ризиків підприємств, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю. Останнє зумовлює потребу у формуванні та реалізації виваженої податкової політики підприємства, яка відіграє одну з ключових позицій у системі управління, щоб зміна зовнішніх чинників суттєво не впливала б на економічну діяльність підприємства.

Відсутність однозначного тлумачення поняття ризику пояснюється багатоаспектністю цього явища, ігноруванням його у чинному законодавстві, а у деяких випадках – обмеженим застосуванням у реальній економічній практиці та управлінській діяльності підприємства.

Економічний ризик являє собою явище у діяльності суб'єктів господарювання, що пов'язано з подоланням невизначеності та конфліктності в ситуації неминучого вибору. Вона відображає міру (ступінь) відхилення від цілей, від бажаного (очікуваного) результату, міру невдачі (збитків) з урахуванням впливу керованих і некерованих чинників, прямих та зворотних зв'язків стосовно об'єкта керування [1, с. 28]. Це визначення ґрунтується на системному підході до категорії економічного ризику і вказує на необхідність аналізу впливу на об'єкти керування множини внутрішніх і зовнішніх чинників, а також ставлення до ризику суб'єктів господарювання (суб'єктів ризику).

Прийняття рішень на міжнародних ринках в умовах невизначеності, яка породжує ризик, характеризується тим, що неможливо однозначно передбачити їхні наслідки. Тобто варіанти будь-якої економічної діяльності, що розглядаються, є варіантами з різним (за величиною) рівнем сподіваного прибутку й характеризуються різною ймовірністю (об'єктивною чи суб'єктивною), що цей прибуток буде досягнуто саме на цьому рівні.

Причини невизначеності на міжнародних ринках й зумовленого нею ризику поділяються на три групи Перша група. Більшість пов'язаних з економікою процесів є принципово індетермінованими. Таким, наприклад, є науково-технічний прогрес, про хід якого неможливо зробити точний прогноз. Важко передбачити також різні природні явища, зміни клімату, розвиток смаків споживачів тощо. Друга група. Можна говорити про економічно оптимальну неповноту інформації, бо нерідко більш доцільно працювати з неповною інформацією, ніж збирати вкрай дорого практично повну інформацію. До цієї групи можна віднести і неповноту інформації, обумовлену обмеженістю потужностей для її обробки, бо ця обмеженість пояснюється економічними причинами. Сюди ж відносять і неточності, що виникають внаслідок наближених методів оцінки даних, наприклад вибіркові спостереження і експертні оцінки. Зменшення цих неточностей також потребує певних додаткових затрат.

Третя група. Існує «організована» невизначеність, або асиметрія інформації. Вона спричинена тим, що нерідко деякі економічні агенти

на міжнародних ринках вважають доцільним приховувати деяку частину інформації з економічних, політичних чи з інших причин. Наприклад, надто важко прогнозувати можливості зовнішньо-торговельних операцій із стратегічними товарами. Іноді керуючому органу управління важко оцінити можливості та зусилля підлеглих підрозділів, і навпаки.

Невизначеність ситуації на світовому ринку характеризується тим, що вона залежить від багатьох змінних чинників, контрагентів, дії яких неможливо передбачити з прийнятною точністю. На підвищення ступеня ризику впливає також і відсутність (неоднозначність) чітко визначених цілей та критеріїв їхньої оцінки, зрушення в суспільних потребах і споживчому попиті, непередбачувана поява нових технологій і техніки, зміна кон'юнктури світового ринку, корекція траєкторії руху економіки з політичної необхідності, непередбачуваність природних явищ тощо [1, с. 188].

У сучасній науково-економічній літературі під невизначеністю, яка породжує ризик, розуміють насамперед ситуацію, коли більшою чи меншою мірою відсутня інформація про структуру та можливі стани як об'єкта дослідження і прийняття рішень, так і навколишнього середовища [2; 5, с. 352].

Отже, невизначеність являє собою фундаментальну характеристику недостатньої забезпеченості процесу прийняття економічних рішень знаннями стосовно певної проблемної ситуації.

Під податковим ризиком розуміють економічну категорію, яка відображає певну невизначеність, що присутня в діяльності суб'єкта господарювання або держави стосовно стабільності податкової політики, а також можливість відхилень від запланованих податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів унаслідок ухилення від сплати податків чи порушення податкового законодавства [3]. Поняття «податковий ризик» щодо суб'єктів податкових відносин поділяють на податковий ризик платника податків та податковий ризик держави.

Окрім того, податкові ризики, згідно з основними джерелами виникнення, поділяються на зовнішні та внутрішні. Наслідками реалізації податкових ризиків у результаті впливу зовнішніх джерел є: зміна в податковій політиці держави (введення нових податків та обов'язкових платежів); збільшення ставок оподаткування; зміна методики розрахунку бази оподаткування, термінів і умов здійснення окремих податкових

платежів; вірогідність відміни діючих податкових пільг у сфері господарської діяльності підприємства. Щодо внутрішніх джерел, то слід виділити такі: неузгодженість бухгалтерського обліку та податкових розрахунків; негативні зміни у діяльності підприємства; відсутність чи недосконалість податкового планування.

Обирання методів мінімізації ризиків підприємства, стратегії та тактики податкового ризик-менеджменту, базується на таких основних принципах:

- недоцільно ризикувати більшим заради меншого;
- недоцільно ризикувати більше, ніж це дозволяють власні засоби (капітал тощо);
- необхідно заздалегідь піклуватися (здійснювати прогноз) відносно можливих (імовірних) наслідків ризику [2, с. 135].

Створення власних грошових, товарно-матеріальних резервів і планування податкових зобов'язань є альтернативою страхуванню і доцільне тоді, коли вартість майна та сплата податкових платежів, що наражається на певний ризик, відносно невелика порівняно з майновими та фінансовими параметрами усього проекту. Самострахування шляхом резервування коштів також може застосовуватись відносно однотипного обладнання, майна підприємства, коли ймовірність пошкодження незначна. Транснаціональні нафтові компанії, наприклад, які володіють сотнями танкерів, практикують самострахування, оскільки втрата за рік одного танкера (що малоімовірно) обійдеться компанії дешевше, ніж сплата страхових внесків за всі танкери.

Складові процесу мінімізації ризиків підприємства на світовому ринку визначаються залежно від сфери діяльності фірми (підприємства), притаманних їй ризиків, наявних ресурсів, особистої майстерності, професіоналізму, схильності до ризику суб'єкта прийняття рішення.

Головна функція податкового ризик-менеджменту в антикризовому менеджменті – захист підприємства від невиправданого ризику. У результаті ґрунтового якісного та кількісного аналізу обирається один із засобів або суперпозиція засобів ризик-менеджменту: уникнення; попередження; прийняття (збереження чи навіть збільшення); зниження ступеня ризику (оптимізація).

Як правило, використовуються наступні методи податкового ризик-менеджменту: уникнення ризиків чи відмова від них; прийняття ризиків на себе; запобігання збиткам; зменшення розміру збитків; страхування; самострахування; передачі ризиків (відмінний від страхування). Якщо підприємство реалізує ефективну податкову політику,

яка дає змогу уникати чи мінімізувати податкові ризики та загрози, то воно відповідатиме таким критеріям економічної безпеки, як відносно безризикова сфера та сфера мінімального ризику. За недієвої системи управління податковими ризиками, низького рівня податкової культури, непрофесійних дій керівництва підприємство потрапляє до зони економічної небезпеки (сфера критичного ризику та сфера неприпустимого (катастрофічного) ризику), для якої характерні велика кількість загроз та значна вірогідність банкрутства [4].

Вибір методів нівелювання податкових ризиків визначається загальною стратегією підприємства щодо ризиків, що, у свою чергу, залежить від сумарного розміру потенційних збитків, з одного боку, і фінансових можливостей підприємства – з іншого.

Через суттєвий вплив податкових ризиків на стан підприємства їх варто контролювати, а саме прогнозувати, виявляти, оцінювати та оптимізувати на регулярній основі, а їх уникнення або усунення потребує формування та застосування виваженої податкової політики і запровадження дієвих заходів і ефективних інструментів щодо зменшення їх негативного впливу, що дасть змогу максимізувати прибуток чи мінімізувати збитки у разі їх виникнення. На нашу думку, необхідно не мінімізувати податкові платежі, а побудувати ефективну систему податкового менеджменту та підвищити рівень податкової культури. Такий підхід забезпечить виявлення ризикованої ситуації та ліквідації її причини на самому початку, а в довгостроковій перспективі – високий рівень фінансової стабільності, підвищення інвестиційної привабливості підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вітлінський В. В. Економічний ризик: ігрові моделі. К. : КНЕУ, 2019. 446 с.
2. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія. К. : КНЕУ, 2017. 480 с.
3. Гуцалюк О. І., Левковець Н. П. Вплив податків на фінансову безпеку підприємств. *Управління проєктами, системний аналіз і логістика. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 15, ч. 2. С. 70–76.
4. Дзецько Я. Ю., Мельничук Г. С. Податкові ризики та їх вплив на стан економічної безпеки підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 15. С. 206–210.
5. Машина Н. І. Економічний ризик і методи його вимірювання : навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2017. 188 с.

УДК 336.22

Демчук Марія Василівна,
*здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня*

ННІ права, група ПБ-21-1

Науковий керівник:

Прокопенко Ірина Адольфівна,

канд. екон. наук, доцент,

*доцент кафедри фіскального
адміністрування*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану система оподаткування України зазнала кардинальних змін. Виникло ряд проблем та викликів у функціонуванні системи оподаткування, серед яких невиконання в повному обсязі бюджету за рахунок надходження податків та зборів, недостатня фінансова стійкість та відповідно втрата податкової бази. Тому вивчення цієї теми та її проблемних аспектів стає надзвичайно актуальним для подальшого відновлення економіки і податкової стабільності України. Дослідження даної теми допомагає виявленню недоліків і прогалин у податковому законодавстві в умовах воєнного стану, які можуть бути виправлені з метою підвищення фінансової стійкості держави та підтримки оборонних потреб країни. Дослідження може сприяти підвищенню свідомості громадян та органів влади щодо важливості правового регулювання податкової системи в нових умовах воєнного стану та забезпечить більш ефективно управляти фінансами країни.

Правове регулювання податкової системи в умовах війни з росією стає критично важливою темою сьогодення. Цей аспект привертає увагу науковців, які досліджують вплив війни на ефективність податкових механізмів та інструментів та намагаються знайти оптимальні шляхи адаптації податкового законодавства до екстремальних умов. Цю проблематику у своїх роботах активно досліджують такі науковці: Головань Т., Голоядова Т., Іванюк В., Ковальчук І., Менів Л., Федюкевич А., Чернюк Т. та інші.

Необхідно зазначити, що податки є необхідною складовою будь-якої економічної системи, адже вони визначають не лише самі фінансові зобов'язання та їх сплату, але також встановлюють важливі взаємозв'язки між платниками та контролюючими органами. На нашу думку, перед початком дослідження нових змін, що відбулись в законодавстві України з початком повномасштабного вторгнення росії, варто розглянути та з'ясувати поняття «податкова система». Так, під «податковою системою» розуміють сукупність податків, платежів, плат, зборів і внесків до бюджетів різних рівнів, платників податків, їх представників, податкових агентів і контролюючих органів, на які покладені функції щодо забезпечення формування, виконання та реалізації аспектів податкової та митної політики, спрямованих на ефективне функціонування системи оподаткування, здійснення контролю за правильністю обчислення та повнотою і вчасністю погашення податкових зобов'язань у законодавчо визначеному порядку» [1, с. 34].

Зауважимо, що основна мета податкової системи полягає у забезпеченні фінансування державних витрат, та її значення в економічній системі національного рівня полягає в здатності забезпечити необхідні фінансові ресурси для державних потреб.

Враховуючи той факт, що практично кожен підприємець та громадянин України відступив від своїх звичайних справ та використовує всі можливі засоби для підтримки держави у часи війни, Верховна Рада України прийняла ряд важливих законів, які спрямовані на зменшення податкового навантаження на платників з метою швидкої адаптації економіки до нових умов під час воєнного стану та сприяння швидкому відновленню країни після воєнних подій. Насамперед проведемо аналіз прийнятих законів України (далі – ЗУ), які зумовлюють особливі умови оподаткування під час дії воєнного стану:

Згідно із ЗУ від 15.03.2022 № 2139-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо запровадження диференційованої рентної плати за видобування газу природного» змінено порядок оподаткування рентною платою за користування надрами для видобування газу природного. Законом запроваджено механізм справляння рентної плати за видобування газу природного із застосуванням трьох ступенів ставок в залежності від фактичних цін, які відповідають розрахованій Мінекономіки щомісячній середній ринковій ціні у європейському сегменті ринку. Платникам рентної плати при декларуванні податкових зобов'язань з рентної плати до

затвердження відповідних змін слід використовувати чинну форму Додатку 21 до Податкової декларації з рентної плати, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 17.08.2015 № 719, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 03.09.2015 за № 1051/27496» [2].

Внесено зміни і ЗУ від 12.05.2022 № 2260-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану». Положенням цього Закону відновлено обов'язок платників податків (у яких є можливість виконувати свої податкові обов'язки) дотримуватись термінів реєстрації податкових накладних та розрахунків коригування в ЄРПН, подавати податкову звітність та сплачувати податки. Нормативний акт також відновив перевірки податкової звітності та відшкодування ПДВ» [3].

Верховна Рада України також «внесла зміни щодо особливостей оподаткування. Згідно з ЗУ від 03.03.2022 № 2118-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану», платники податків звільняються від відповідальності за несвоєчасне виконання своїх податкових обов'язків, у випадку неможливості їх виконання (звільнення стосується обов'язків з дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності, реєстрації податкових та акцизних накладних тощо). Відповідно до Закону зупиняється перебіг будь-яких строків, встановлених податковим законодавством. Переміщення пального транспортними засобами дозволяється без реєстрації акцизної накладної, якщо у наявності є товарно-транспортна накладна. Безкоштовна передача товарів (у тому числі підакцизних) та надання послуг на користь Збройних сил України та підрозділів територіальної оборони не вважаються операціями з реалізації. Коригування фінансового результату до оподаткування при безкоштовному постачанні товарів або послуг на користь неприбуткових організацій не застосовується» [4].

На нашу думку, особливу увагу слід звернути на ЗУ від 15.03.2022 № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану». Згідно з Законом, позичальники не несуть відповідальності під час воєнного стану та впродовж 30 днів після його скасування за прострочення кредитних зобов'язань і таке прострочення не впливатиме на кредитну історію позичальника. Неустойка (штраф, пеня), інші платежі, які за

своєю суттю є платою за прострочення платежів, під час воєнного стану позичальникам не нараховуються, а ті, що нараховані з 24 лютого 2022 року повинні бути списані. Це правило стосується як підприємницьких кредитів, так і споживчих. Щодо споживчого кредитування забороняється збільшувати відсоткову ставку за користування кредитом у разі невиконання зобов'язань за договором. Проте, якщо кредитним договором передбачена змінювана процентна ставка, то банк самостійно із визначеною у кредитному договорі періодичністю має право збільшувати та зобов'язаний зменшувати процентну ставку відповідно до умов і в порядку, установлених кредитним договором» [5].

В цей непростий для усіх громадян України час війни з агресором в лиці росії, влада приймає рішучі кроки для адаптації податкового законодавства до нових реалій і забезпечення фінансової стійкості держави. Податкова система стає важливим інструментом задля забезпечення фінансових ресурсів для відновлення а також захисту нашої країни в умовах воєнного стану. Держава докладает максимум зусиль задля вирішення цих складних завдань, і відповідно зміни у податковому законодавстві є невід'ємною частиною даного процесу. Віримо, що попри важку боротьбу на фронті, спільними зусиллями ми здобудемо перемогу України у цій кривавій війні. Варто зазначити, що наша перемога залежить від усіх сфер діяльності: і від захисту нас Збройними Силами на фронті, так і нам потрібно захищати свій «фронт» - податковий, адже податкова система стає ключовим інструментом для фінансової стійкості та майбутнього відновлення України після війни, допомагаючи країні зміцнювати свої позиції та забезпечувати перемогу в цій надзвичайно важливій справі – у сфері оподаткування та наповнення бюджету держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кузь В. І. Податкова система : навч. посіб. Чернівці : ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2022. 240 с.

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо запровадження диференційованої рентної плати за видобування газу природного : Закон України від 15.03.2022 № 2139-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2139-20#Text> (дата звернення: 17.10.2023).

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану : Закон України від 12.05.2022 № 2260-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2260-20#Text> (дата звернення: 17.10.2023).

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану : Закон України від 03.03.2022 № 2118-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text> (дата звернення: 18.10.2023).

УДК 336.22

Дубина Наталія Олександрівна,
здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ФМФА-22-1
Науковий керівник:

Скоромцова Тетяна Олександрівна,
канд. екон. наук, с.н.с.,
доцент кафедри фіскального
адміністрування

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ: ЗНАЧИМІСТЬ, ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ

З набуттям незалежності, Україна самостійно окреслює стратегію соціально-економічного розвитку, опрацьовує та формує незалежну фінансову політику в контексті загальнодержавної економічної політики. Однією зі складових фінансової політики є фіскальна політика, частиною котрої є податкова політика.

Треба відмітити, що у ході реалізованих в Україні за роки незалежності реформ, здійснились глибокі соціально-економічні перевтілення, що звісно позначилося на ефективному реформуванні податкової системи.

Так, вона наразі представлена як система, що урегульована нормами фінансового права, які закріплені в законах та інших нормативно-правових актах з питань оподаткування, фінансовими органами, що забезпечують адміністрування податків та сукупністю податкових відносин з суб'єктами та об'єктами оподаткування.

Водночас податкова система втілює пріоритети державної податкової політики і тому від актуалізації її проведення відбуваються і процеси побудови конкурентоздатної податкової системи. А отже, вона є динамічною та постійно знаходиться у розвитку і потребує перегляду особливостей свого функціонування.

Тому, не дивлячись на досить ефективні шляхи розвитку вітчизняної податкової системи, її досягнення у забезпеченні конкурентоздатності у світових податкових системах уповільнює рядом недоліків.

Загальні проблеми реформування податкової системи пов'язані із актуалізацією підходів до гармонізації податкового законодавства у світлі визначення європейського шляху розвитку держави: підходами стосовно адміністрування податків, податкових преференцій, недосконалостями внутрішнього податкового законодавства України.

Поряд з цим, ряд дослідників податкової сфери, визначають основні недоліки у функціонування вітчизняної податкової системи, які уповільнюють її ефективний розвиток [1; 2]. До таких вони відносять:

- спрямованість встановлених механізмів податкової системи на подолання дефіциту бюджету шляхом вилучення доходів господарюючих суб'єктів, що призводить до збільшення податкового навантаження на окремих платників податків;

- відсутність чіткого взаємозв'язку податкової системи з розвитком економіки й діяльністю безпосередніх її суб'єктів. Це призводить до того, що податкова система розвивається відірвано від розвитку безпосередніх суб'єктів оподаткування і підприємства зацікавлені в отриманні мінімального прибутку, щоб уникнути надмірного податкового тиску;

- недосконалість та нестабільність вітчизняного законодавства. Система оподаткування все ще регулюється підзаконними нормативними документами - постановами КМУ, Указами Президента, змінами до вже прийнятих законів тощо. За такого підходу податкове законодавство має схожість з європейським законодавством, лише в назвах податків;

- неоднозначність тлумачення податкового законодавства. Це негативно позначається як на діяльності суб'єктів господарювання так і знижує привабливість національної економіки для іноземних інвесторів;

- система митно-тарифного регулювання не дозволяє оперативно реагувати на зміни кон'юнктури світового ринку, а також на торговельні режими в інших державах;

- податки ще не стали інструментом підвищення конкурентоспроможності держави, оскільки формування державних надходжень має в основному фіскальний характер, а регулююча функція податків не виконує в повній мірі свою призначення.

Звичайно, зазначені вище недоліки значно знижують рівень конкурентоспроможності національної податкової системи серед країн ЄС.

Тому, проблема подальшого розвитку ефективної податкової системи - одна з найбільш актуальних в Україні. Для її вирішення, як зазначають ряд авторів, треба реалізувати наступні вирішальні завдання [3; 4]:

– формування нового інституційного середовища системи оподаткування, яка має сприяти для реалізації принципу рівності всіх платників перед законом;

– недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації та формування відповідального ставлення платників до виконання своїх податкових зобов'язань;

– підвищення фіскальної ефективності податків за рахунок розширення податкової бази, та зменшення масштабів ухилення від оподаткування;

– підвищення регулюючого потенціалу податків на основі запровадження інноваційно-інвестиційних підходів з прибуткових податків;

– демократизація податкової служби України, а саме зміна ідеології її функціонування на основі реформування податкової служби.

Висновки. Реформування податкової системи України є динамічним процесом від дня незалежності і по сьогоднішній день, і внесення до неї змін повинно враховувати те, що в цілому вона вже склалася і, не дивлячись всі свої недоліки, вона не повинна розглядатись як така, що має підлягати докорінному реформуванню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пухальська Я. В., Прохорчук Н. О. Основні недоліки податкової системи України. URL : I.conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01

2. Величко Л., Чорна А. Проблемні питання податкової системи України. URL : dspace.univd.edu.ua/bitstreams/download

3. Ференс О. Реформування податкової системи України. URL : https://minjust.gov.ua/m/str_11350

4. Субіна Т. Реформування податкової системи України. URL : <https://czasopisma.uwm.edu.pl/download>

УДК 336.025

Загурська Альона Михайлівна,
здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ОПБ-22-5с
Науковий керівник:

Калита Тетяна Анатоліївна,
канд. екон. наук, доцент кафедри
фіскального адміністрування

РОЗВИТОК РИНКУ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ В УКРАЇНІ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Воєнний стан супроводжується складними економічними викликами та ризиками. Однак, незважаючи на це, ринок податкового консультування продовжує функціонувати та розвиватися. По-перше, воєнний стан призводить до змін у податковому законодавстві та фінансовій політиці. Потреба у податкових консультаціях зростає, оскільки бізнес та громадяни шукають способи збереження фінансових ресурсів та оптимізації податкових платежів у важких умовах. По-друге, умови воєнного стану призводять до змін у веденні бізнесу та податкових обов'язків. Консультанти повинні бути готові надавати клієнтам актуальні поради щодо податкових аспектів діяльності в зоні конфлікту. По-третє, створює специфічний попит на податкові консультації з питань гуманітарної допомоги та благодійності. Організації та особи, які надають допомогу постраждалим від війни, можуть потребувати консультування з податкових питань [1, с. 27].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. У сучасних реаліях в Україні ринок податкового консалтингу починає активно розвиватися. На шляху цього розвитку виникає багато невирішених проблем формування, які зумовлені відсутністю набутого досвіду такого виду діяльності. Питання розвитку податкового консультування в Україні варте уваги серед науковців. Зокрема, серед вітчизняних учених, які взялися за це питання, варто відзначити О. В. Бречко і

М. В. Швейко, які дослідили сутність і види податкового консультування. Л. В. Дерманська розглянула вітчизняні реалії та міжнародні основи регулювання податкового консультування; С. В. Богдан і Т. В. Тучак виявили концептуальні засади становлення та функціонування інституту податкового консультування.

Головним проблемним аспектом сучасного розвитку консультування є неправильна стратегія податкового консультанта, що діє поодиноці. Безсумнівно, командна робота податкових експертів дозволяє швидко знайти найкраще рішення. За допомогою цього типу консультування багато клієнтів змогли вирішити серйозні ситуації, аж до втрати роботи та кримінальних наслідків. Перевірити витрати на мільйони, загроза кримінальної справи не вдалася, мільйони були повернуті ПДВ, кримінальну справу не було порушено, робота була розпочата без податкових штрафів і звинувачень [2, с. 39].

Консалтинг в Україні знаходиться на стадії підготовки фахівців для роботи з клієнтами та створення власних унікальних продуктів (послуг), а також для завоювання репутації. Але потреба в такому спеціалісті вже означає дуже високі очікування. Навіть сьогодні консультанти вважаються посередниками в інноваціях. Першим фактором забезпечення якості послуг, що надаються суб'єктом консультаційної діяльності, є вимоги до освіти і професійної кваліфікації. Наприклад, отримати консультаційну послугу, таку як аудит, де вимоги до професійної кваліфікації даного суб'єкта діяльності визначаються законом України «Про аудиторську та аудиторську діяльність фінансової звітності». Незалежність аудиторів забезпечується суворим дотриманням Кодексу професійної етики, заснованого на Кодексі професійної етики Міжнародної федерації бухгалтерів. Але крім аудиторських служб, сьогодні існує ряд видів консультаційної діяльності, проте вимоги до здійснення таких видів консультацій ще й досі не мають регулювання на законодавчому рівні [3, с. 22].

Система інституціоналізації української консалтингової індустрії перебуває на початковому етапі свого становлення. Її, так званій, інституційно-регуляторний «каркас» формують, в основному, такі суб'єкти: професійні консалтингові об'єднання, маркетингові спілки, спілки управлінського консультування, професійні організації загального типу, – юридичні асоціації. На підставі аналізу Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», слід стверджувати, що консалтинг відсутній в переліку ліцензованих видів господарської

діяльності. Що стосується сертифікації консалтингової діяльності, її система на сьогодні в Україні також відсутня [4, с. 58].

З числа суб'єктів консультування стосовно до клієнтської організації виокремлюють:

1. Зовнішніх консультантів.
2. Внутрішніх консультантів.

Ключовими характеристиками зовнішніх консультантів є сторонні юридичні або фізичні особи, які займаються консультаційною діяльністю і просувають свої продукти (послуги) на відповідний день. Внутрішні консультації проводяться працівниками та корпоративними консультаційними службами. Основною перевагою зовнішніх консультантів перед внутрішніми консультантами є не тільки емоційна (підтримка справедливості), а й фінансова та управлінська незалежність. Зовнішні консультанти не мають прямого відношення до поведінки і фінансового впливу клієнта, не стежать за ним і не підкоряються управлінським рішенням останнього. Економічні консультації, управління бізнесом, податкові питання, юридичні консультації, аудит, аутсорсинг бізнес-процес і форма зовнішнього консультування з їх питань, як підприємницька діяльність у сфері бізнес-послуг [5, с. 29].

Сьогодні в Україні існують консалтингові компанії з різними формами правової організації. Серед них слід декомунізувати такі основні форми: державні підприємства; державні установи; у складі вищих навчальних закладів; у складі дослідницьких інститутів (дослідницьких інститутів); автономні некомерційні організації або некомерційні партнерства; комерційні підприємства; багатогалузеві інформаційні, аналітичні та консультаційні центри [8, с. 94].

В Україні сьогодні ліцензуванню підлягає оціночна діяльність у сфері землевпорядних та освітніх послуг. Документування аудиторської діяльності здійснює наглядове відомство України. Водночас аудиторська компанія зобов'язана обмежити свою діяльність у формі консультацій, аудиту або аудиту наданням аудиторських послуг та іншими видами діяльності, безпосередньо пов'язаними з наданням аудиторських послуг.

Вдосконалення податкового консультування під час воєнного стану в Україні є критично важливим для забезпечення стабільності та ефективності фінансової системи країни [7, с. 39].

З цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, в Україні спостерігається недосконалість ринку податкового консалтингу через такі причини, як недостатній розгляд суттєвого змісту податкового консультування, його функціональних можливостей і організаційних принципів, неправильне розуміння основних завдань податкового консультанта, хибна стратегія багатьох податкових консультантів, нераціональна поведінка платників податків після використання послуг податкового консультування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпалько І. Р. Теоретико-методичні засади податкового консультування в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4543> (дата звернення: 07.10.2023).

2. Вакуленко Є. Податковий консультант як джерело компромату. *Фаховий журнал «Адвокат»*. URL : <https://iadvocate.com.ua/rodatkovuj-konsultant-yak-dzherelo-kompromatu/> (дата звернення: 06.10.2023).

3. Лозовський О. М., Хейлик І. І. Загальні проблеми управлінського консультування в Україні та шляхи їх вирішення. *Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень*. 2020. Том 1. С. 18–21. 12 червня.

4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 12.10.2023).

5. Податкові консультанти в Україні. *Бухгалтер 911* : вебсайт. URL : <https://buhgalter911.com/blogs/post-1052909.html> (дата звернення: 29.09.2023).

6. Про податкове консультування в Україні : проект Закону України від 10 липня 2008 № 2745. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF24900A.html (дата звернення: 04.10.2023).

7. Сатир Л. М., Кепко В. М., Стаднік Л. І. Консалтинг – ефективний інструмент організації інноваційної політики підприємницької діяльності. *Бізнес-навігатор* : науково-виробничий журнал. 2020. Випуск 3 (59). С. 119–123.

8. Смірнова О. М. Податкове консультування: зміст і стан розвитку. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2018. № 2. С. 84–90.

УДК 336.226

Іващук Павло Олександрович,
*здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня*

*факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ФМФА-22-1*

Науковий керівник:

Тучак Тетяна Володимирівна,

канд. екон. наук, доцент,

*доцент кафедри фіскального
адміністрування*

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ефективність розвитку малого бізнесу будь-якої країни характеризується її політико-економічною ситуацією. В умовах сьогодення наша держава знаходиться у складних і нестабільних умовах, тому важливим залишається питання зацікавленості вкладення коштів суб'єктами господарювання в розвиток власного бізнесу. Одним з основних завдань з боку органів державної влади є створення умов для становлення і розвитку бізнесу, який слугуватиме розквіту підприємницької діяльності та наповненню бюджету держави.

З метою сприяння розвитку малого бізнесу в Україні у 1999 р. було введено спрощену систему оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва. Відповідно до Податкового кодексу України, спрощена система оподаткування, обліку та звітності – «це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених Податковим кодексом, з одночасним введенням спрощеного обліку та звітності» [3].

В умовах турбулентних соціально-економічних процесів на рівень розвитку економіки держави впливає продуктивність суб'єктів малого підприємництва. Статистика свідчить, що незважаючи на воєнний стан малий бізнес працює. Кількість зареєстрованих фізичних осіб – підприємців по Україні за останні 5 років коливається в межах 2 млн осіб.

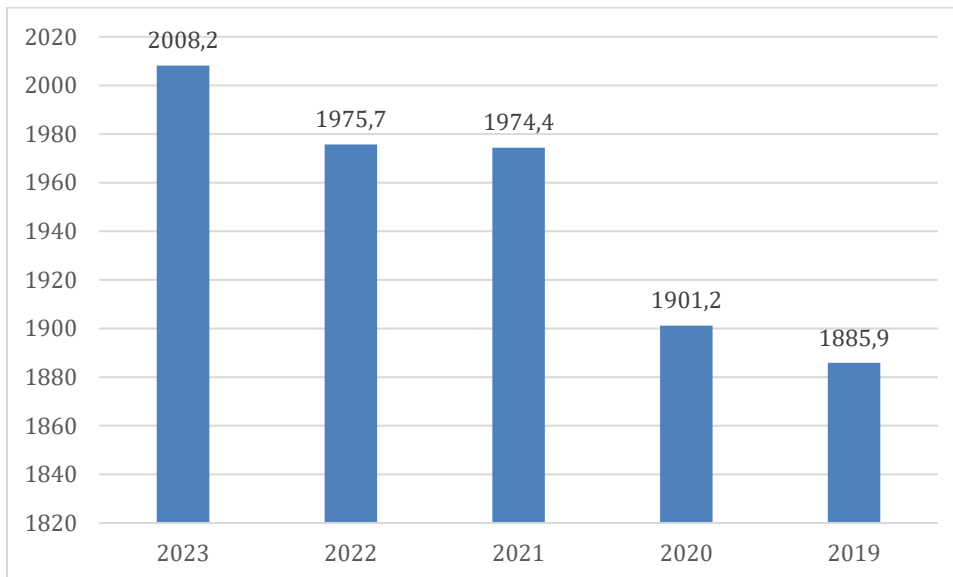

Рисунок 1 – Кількість ФОП, які перебувають на обліку в органах ДПС України (тис. осіб)

Джерело: складено автором на основі даних [2].

Дані рис. 1 свідчать, що за останній час не відбулось зменшення кількості зареєстрованих фізичних осіб-підприємців, а в 2023 році навпаки спостерігається збільшення їх кількості. При цьому 76 % від загальної кількості зареєстрованих підприємців становлять платники єдиного податку (рис. 2).

Рисунок 2 – Кількість ФОП, які застосовують спрощену систему оподаткування, тис. осіб (станом на 01.06.2023)

Джерело: складено автором на основі даних [2].

Платники податків із сфери малого й середнього бізнесу сплачують вагому частку до державного та місцевих бюджетів. Вони збільшують спектр товарів і послуг, зміцнюють економічну складову, а також підтримують рівень конкурентного середовища. «Незважаючи на складні економічні умови, підприємцями – платниками єдиного податку забезпечено надходження єдиного податку в цілому по Україні за п'ять місяців 2023 року в сумі 15,2 млрд грн, зокрема, платниками 1 та 2 груп – 2,3 млрд грн, або 17,1 % загальних надходжень єдиного податку. За даними ДПС мікро та малий бізнес у період воєнного часу намагається відновити свою діяльність, і певна частина підприємців користуються наданими державою преференціями у воєнний час. Зокрема, платники 1 та 2 груп (починаючи з квітня 2022 року) використовували своє право не сплачувати щомісячні авансові внески з єдиного податку» [2].

У загальному, до переваг спрощеної системи оподаткування можна віднести наступні:

- простота реєстрації платників податків й ведення обліку суб'єкта господарювання;
- зменшення податкового тиску із боку фіскальних органів на платників;
- спрощення розрахунку податкових зобов'язань перед державою;
- скорочення кількості звітності, що необхідно подавати до контролюючих органів;
- можливість для III групи платників самостійно обрати ставку єдиного податку;
- полегшення контролю з боку держави за нарахуванням й сплатою податків;
- зменшення кількості порушень платників при порядку нарахування і складання звітності, на відміну від загальної системи [1].

Таким чином, реформування спрощеної системи оподаткування у нашій державі повинно бути спрямоване на вдосконалення вітчизняного законодавства відповідно до нагальних потреб малих підприємців в умовах воєнного стану. За умов цілісної підтримки із боку держави розвитку підприємництва збільшаться обсяги надходжень до місцевих бюджетів і пришвидшиться розвиток економіки нашої держави у цілому, що набуває особливого значення як чинник післявоєнного відродження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тучак Т. В., Лінник О. П. Напрями реформування спрощеної системи оподаткування в Україні. *Бізнес Інформ*. 2020. № 3. С. 306–311.
2. Державна податкова служба України. URL : <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/685975.html>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Тучак Т. В. Феномен спеціальних податкових режимів. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 1. С. 169–179. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znprnudps_2015_1_17

УДК 336.22

Ільніцька Олександра
Ростиславівна,
Лущик Маргарита Віталіївна,
здобувачки вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
ННІ права, група ПБ-21-4
Науковий керівник:
Прокопенко Ірина Адольфівна,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фіскального
адміністрування

ФІСКАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

В Україні місцеве оподаткування не повною мірою забезпечує наповнення місцевих бюджетів. Проблематика фінансового забезпечення місцевих органів влади, система мобілізації доходів місцевих бюджетів пов'язана з рівнем централізації влади в країні та діючою системою бюджетного регулювання. В даний час місцеве оподаткування України перебуває в стадії активної розбудови, саме тому дослідження присвячене проблемним питанням та викликам як для центральної влади, так і для місцевих органів влади щодо адміністрування місцевих податків та зборів.

Проблеми місцевого оподаткування в частині підвищення його фіскального потенціалу для місцевих бюджетів досліджували такі вітчизняні вчені, як І. Волохов, І. Мізіна, Л. Товкун, К. Швабій та інші. Вчені досліджують теоретичні та практичні аспекти місцевих податків та зборів а також їх сучасні трансформації та вплив на наповнення місцевих бюджетів України.

Варто зазначити, що відбулось зростання ролі місцевого оподаткування в наповненні місцевих бюджетів після запровадження фінансової децентралізації. Проте, простежується також і негативна динаміка зниження фіскальної ефективності місцевого оподаткування. Саме тому підвищення ефективності адміністрування місцевих податків та зборів є важливим завданням для зміцнення фінансової стійкості місцевих бюджетів України.

Експерти «Growford Institute за підтримки Програми «U-LEAD з Європою» провели комплексне дослідження системи місцевого оподаткування в Україні. Дослідження показало, що податок на майно є ключовим джерелом доходів місцевих бюджетів» [1].

Необхідно зауважити, що за «результатами їхнього дослідження можна було дійти таких висновків:

- В Україні роль місцевих податків та зборів у структурі податкової системи незначна. Вони становлять лише 1,6 % ВВП, що значно менше, ніж у країнах ЄС. Органи місцевого самоврядування мають обмежений вплив на формування грошових потоків країни;

- Оподаткування майна є одним із основних джерел доходів місцевих бюджетів. У середньому майнові податки генерують 0,3–0,6 % ВВП у країнах з низьким та середнім рівнями доходів, 1,1 % – у країнах ОЕСР. В Україні співвідношення податку на майно до ВВП у 2021 році складало 0,79 %, з яких 99,6 % припадало на періодичні податки на нерухоме майно;

- Майнові податки є основою місцевих бюджетів. Вони відображають економічні, соціальні, фізичні та законодавчі чинники. Модель податку на майно може відрізнитися залежно від країни. Ефективне адміністрування податку на майно є необхідною умовою для його стабільного надходження;

- У структурі податку на майно в Україні плата за землю становить більшу частину, а податок на нерухомість має значний потенціал зростання;

- Нормативна грошова оцінка земель є важливою для зростання надходжень від плати за землю;

- Успішність громад у сфері майнового оподаткування залежить від кількох факторів, у тому числі від територіального розташування, розвитку економіки та рівня результативності роботи Органи місцевого самоврядування;

- Агломерація впливає на розвиток місцевих податків, оскільки у великих містах земля є більш цінною;

- Податкова автономія підвищує фінансову спроможність ОМС, але в Україні вона обмежена;

- Низький рівень наповнення реєстрів нерухомості є перепорою для ефективного адміністрування податку на майно;

- Адміністрування місцевих податків і зборів є недосконалим через відсутність достовірної інформації про власників майна, непропорційний розподіл ресурсів, неправильні показники результативності, недостатній розвиток матеріально-технічної бази та специфіку податку на майно;

- Податковий розрив із податку на майно є значним через дифузю ставки і бази оподаткування, податкові пільги та недостатній рівень наповнення реєстрів майна;

- Основними причинами податкового розриву є недосконалість законодавства, адміністрування, інституційна спроможність стейкхолдерів, наповнення реєстрів майна та відсутність єдиної бази даних;

- Адміністрування податку на майно є недосконалим через недостатній рівень наповненості реєстрів майна» [2].

Зважаючи на вищезазначені результати дослідження вчених, можна констатувати, що аналіз доходів місцевих бюджетів України, а саме місцевих податків та зборів, дав змогу визначити наступні основні проблеми місцевого оподаткування України: обмеженість податкових повноважень місцевих органів влади; відсутність доступу місцевих органів влади до баз даних власників майна; низькі ставки податку на майно, що відмінне від земельної ділянки; відсутність спрямування податкових повідомлень – рішень фізичним особам – платникам податків на майно щодо нарахування та сплату податків; а також недоліки в системі обліку прав на землю.

Окреслені проблеми щодо фіскального потенціалу податкових надходжень місцевих бюджетів потребують вжиття таких заходів, які мають бути спрямовані на підвищення фіскальної ефективності місцевого оподаткування. До таких заходів слід віднести: розширення переліку місцевих податків та зборів із правом місцевих органів влади вибирати з такого переліку найбільш доцільні податки та збори, що можуть бути запроваджені для їх території; забезпечення повноти формування бази власників нерухомого майна; запровадження розрахунку податкової ставки від вартості нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки; проведення повної інвентаризації земель платників податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Діагностика системи місцевого оподаткування / Швабій К., Богдан Т., Джус М., Кощук Т., Новицька Н., Пасічний М., Онищук І., Остріщенко Ю. ; рецензенти В. Пилипів, Ю. Козаченко. 2023. URL : <https://www.growford.org.ua/research/diagnostyka-systemy-mistsevogo-opodatkuвання/> (дата звернення: 19.10.2023).

2. Діагностика системи місцевого оподаткування України: аналітичні підсумки. Децентралізація / Швабій К., Богдан Т., Джус М., Кощук Т., Новицька Н., Пасічний М., Онищук І., Остріщенко Ю. URL : <https://decentralization.gov.ua/en/news/17147> (дата звернення: 19.10.2023).

УДК 336.22

Інгульська Діана Анатоліївна,
*здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
ННІ права, група ПБ-21-1
Науковий керівник:*
Прокопенко Ірина Адольфівна,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фіскального
адміністрування*

УХИЛЕННЯ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ: ПРИЧИНИ ТА ПРОТИДІЯ

Ухилення від оподаткування – це явище, яке завжди є предметом великої уваги в сучасному світі. Проблема ухилення від оподаткування є актуальною завжди, тому що впливає як на економіку, фінанси так і на розвиток суспільства в цілому. Адже виникає ситуація, коли, з одного боку, відбувається дефіцит коштів у державному бюджеті, а з іншого боку, суб'єкти господарювання намагаючись уникнути сплати податків, створюють умови для зростання рівня тіньової економіки і поширення корупції.

Під ухиленням від сплати податків можна розглядати не лише незаконні методи, а також і законні, які використовуються з метою уникнення сплати податків.

Багато фахівців ці два підходи щодо ухилення від оподаткування розрізняють за ознакою їхньої легальності. Так, «легальний метод відомий як «уникнення оподаткування», що означає зменшення обов'язкових податкових платежів шляхом використання законних методів. Щодо іншого, нелегального методу, то він характеризується як «ухилення від сплати податків» і визначається як свідомі дії платників податків, спрямовані на уникнення податкових зобов'язань через неоподаткування своїх доходів або майна, яке підлягає оподаткуванню, або повністю приховання цих даних і такі дії є незаконними» [1].

Існує ще «третій спосіб зменшення податкових платежів платниками податків – це податкове планування, відоме як «оптимізація податків» та/або уникнення надмірного оподаткування. Такий підхід полягає у зменшенні податкових зобов'язань платників податків через сплату податкових платежів у межах чинного податкового законодавства. Проте, якщо відбувається зміна законодавства, окремі методи оптимізації

податків можуть бути неприпустимими. Необхідно зазначити, що податкове планування – це легальний спосіб зменшення податкових платежів, так як воно базується на можливостях, які передбачені податковим законодавством» [1].

Дослідники вказують на чинники, які сприяють ухиленню від оподаткування: обсяг податків та зборів і рівень податкових ставок; складність обчислення податкових зобов'язань, неоптимальна структура оподаткування, неефективна робота податкових органів; недостатня громадська свідомість щодо важливості сплати податків, рівень довіри платників податків до урядових органів, які відповідають за розподіл бюджетних податкових коштів; рівень корупції в Україні тощо.

В цілому, «ухилення від податків може бути обумовлене різними факторами, які можна розділити на кілька категорій:

- правові, пов'язані з недосконалістю податкового законодавства, наявністю прогалин та неточностей в ньому і внаслідок цього платник має можливість уникнути сплати податків;

- технічні, пов'язані зі складністю процесу обчислення та сплати податків;

- політичні, пов'язані із можливістю впливу держави на соціальні та економічні показники завдяки регулюючій функції податків;

- економічні, пов'язані із зменшенням ефективності підприємства через погіршення фінансового стану (занадто велике податкове навантаження, зниження платоспроможності населення, інфляційні процеси, дефіцит бюджету);

- морально-психологічні, пов'язані з бажанням уникнути сплати податків, оскільки платники не отримують безпосередніх користей від своїх податкових внесків, що призводить до втрати почуття обов'язку та посилює бажання уникнути оподаткування (відсутність моральної відповідальності за ухилення від оподаткування, низький рівень податкової культури, несприйняття податкового законодавства)» [2; 3].

Необхідно зазначити, що умови для боротьби з ухиленням від оподаткування створюються завдяки вдосконаленню податкової системи, що вимагає особливої уваги, насамперед до двох ключових аспектів.

По-перше, надзвичайно важливо забезпечити створення партнерських взаємовідносин між податковими органами та платниками податків.

По-друге, потрібно запровадити ефективну мотиваційну систему для платників податків, як для бізнесу так і для громадян, яка б стимулювала їх щодо добровільного виконання податкових зобов'язань згідно податкового законодавства.

Такі заходи сприятимуть підвищенню податкової дисципліни у сфері оподаткування, зменшенню податкових порушень та в свою чергу, концентрації зусиль податкових органів саме на найбільш ризикових суб'єктах і операціях з ними.

Як протидію ухиленню від оподаткування, необхідно сформувати сприятливі умови для ведення підприємницької діяльності суб'єктами господарювання та стимулювати їх відображати реальні показники для обчислення бази оподаткування. Також не менш важливим напрямком є створення ефективної системи податкового контролю.

На сучасному етапі розвитку податкової системи, особливо в нових реаліях, коли йде війна, важливим аспектом є впровадження електронних податкових сервісів. Це «дозволить дотримуватися основних принципів оподаткування, таких як загальність оподаткування, рівність перед законом для всіх платників, соціальна справедливість та відповідальність за порушення податкового законодавства. Застосування електронних інструментів дозволяє контролювати ситуацію в режимі реального часу. Однак для досягнення максимальної ефективності, потрібно переглянути податкове законодавство та процедури адміністрування податків для усунення чинників, які знижують їх ефективність та сприяють ухиленням від оподаткування» [3].

Важливим кроком для зменшення ухилення від сплати податків є спрощення процедури розрахунку їх сплати шляхом розміщення податкових калькуляторів на офіційному вебсайті Державної податкової служби України. Додатково також можна встановити підсистему оцінювання процесів надання податковою службою сервісних послуг, що в свою чергу, дозволить оцінити сприйняття податкової служби з боку платників податків та дасть можливість швидко виправляти недоліки у процесі надання цих послуг.

Ухилення від оподаткування є актуальною та одночасно складною проблемою, яка має серйозний вплив на економіку держави та суспільство в цілому. Тому важливо активно та дієво працювати над вирішенням цієї проблеми, оскільки це сприятиме справедливому розподілу фінансових ресурсів, збільшенню податкових надходжень до державного бюджету країни, підтримці соціальних програм та інфраструктури, та врешті-решт буде забезпечувати стабільність та розвиток вітчизняної економіки та покращенню якості життя її громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Висоцька І. Б., Родченко С. С., Лелюк Н. Є. Протидія ухиленню від сплати податків в умовах воєнного стану. *Академічні візії*. 2023. Випуск 19. URL : <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/378/341>

2. Актуальні проблеми правової науки і державотворення в Україні в контексті правової інтеграції : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, 18–19 травня 2018 року, м. Суми. Суми, 2018. С. 170–172.

3. Лавришин С. Ю. Ухилення від оподаткування: причини, наслідки та протидія. Рукопис. Львів, 2023. 66 с.

УДК 336.22

**Калюжна Крістіна Віталіївна,
Басараб Ольга Анатоліївна,**
*здобувачки вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
ННІ права, група ПБ-21-1
Науковий керівник:
Прокопенко Ірина Адольфівна,*
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фіскального
адміністрування*

ПОДАТКОВЕ АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Однією із головних сфер державного регулювання економічної системи України є оподаткування. Як комплексна фінансова група, податки мають прямий вплив на будь-які економічні процеси та явища та є основою функціонування для кожної держави. Саме податки дають можливість розвивати такі сфери, як безпека, освіта, наука та культура. Податкова система відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні зростання економіки держави та розвитку всіх економічних сфер та суспільного життя та продовжує залишатися стійким джерелом надходжень до бюджету держави.

В Україні системи оподаткування постійно розвивається, органи державної влади «з кожним разом намагаються поліпшити її стан для формування «вічного двигуна» фінансової стабільності. Проте, варто зазначити, що для держави найважливіше не стабільність податкової системи, а здатність її коригування та оптимізації. У різному стані сучасного світу, де стрімко змінюються економічні, соціальні та політичні обставини, потреба в адаптації податкової системи та її гнучкість стає критичною» [1, с. 26].

Проблеми, які присутні в бюджетно-податковій сфері, не можна вирішити без утворення сьогочасної, пристосованої до ринкової економіки системи адміністрування податків та зборів, що підкріплюється також зарубіжною практикою у сфері податкових відносин.

Питання дієвого адміністрування набуває особливого значення, перш за все в умовах війни та в контексті розвитку кризових подій, що утворюються внаслідок негативного впливу світового фінансового і економічного середовища, а також внутрішніх факторів на господарську діяльність компаній. Саме тому велике значення у подоланні таких негативних явищ має зіграти система ефективного податкового адміністрування.

Нині не існує «загальновизнаного поняття, що таке «податкове адміністрування». Воно зливається з плануванням, організацією, управлінням, обліком і контролем, формуючи засади дієвого управління податковою системою за деяких соціально-економічних умов. Податкове адміністрування, варто визначити як: особливий вид податкової діяльності, пов'язаний з організацією податкового процесу, який заснований на національному законодавстві та відповідних нормативних актах» [2].

Варто зазначити, що головною «метою податкового адміністрування є забезпечення реалізації дієвої податкової політики шляхом своєчасної та повної мобілізації податків і податкових платежів до бюджету та централізованих фондів державних фінансових ресурсів, або іншими словами, забезпечення своєчасного та в повному обсязі надходження податків, зборів та неухильних платежів до бюджетів будь-яких рівнів.

Можна вважати, що адміністрування податків – це конкретний процес, який забезпечує та керує роботу національних податкових органів та платників податків, а також це процес, який впливає на роботу податкових суб'єктів, організовує та регулює їх діяльність.

Податкову систему України становить сукупність державних і місцевих податків та зборів, що сплачуються в порядку, встановленому податковим законодавством» [3].

24 лютого 2022 року внаслідок військової агресії та повномасштабного вторгнення росії в Україну було оголошено воєнний стан. Вищезазначені обставини «призвели до зміни завдань керівництва держави, і тепер метою є вже не поліпшення економіки, а її збереження. Економічна стійкість держави в умовах протистояння залежить, зокрема, від активізації підприємницької діяльності та її здатності ефективно протистояти викликам часу. Як виявилось, підприємці та компанії можуть відносно стабільно працювати в умовах воєнного часу, а це є

запорукою наповнення державного бюджету країни, підтримки працездатного населення в умовах воєнного стану та збереження його платоспроможності. З цієї причини уряд країни зосередився на запровадженні ініціативи щодо мотиваційних пріоритетів та механізмів стимулювання, спрямованих на підтримку підприємництва у воєнний час. Ці ініціативи необхідні для послаблення вимог до кредитування, ведення бізнесу, можливості переїзду з районів активних бойових дій тощо» [4, с. 259].

Значними «змінами системи оподаткування в законодавстві періоду воєнного стану стали положення про право платників єдиного податку 1-ої та 2-ої групи не сплачувати єдиний податок та можливість переходу платників податків на систему сплати єдиного податку 3-ої групи зі ставкою 2%» [5].

Хоча необхідно звернути увагу, що в Податковому кодексі України існують дві законодавчі норми, що створюють певну колізію. Перша, яка наведена вище має спеціальний характер.

Друга «норма має загальний характер і була прийнята парламентом через два місяці після першої, законом № 2260 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану», що діє з 27 травня, передбачає, що платники податків можуть не виконувати податкові зобов'язання, зокрема, щодо сплати податків та зборів, протягом усього періоду воєнного стану, якщо вони не здатні це зробити. Однак, у такому випадку, платник повинен довести податковим органам свою неспроможність» [6].

Варто також зауважити, що «платники податків, які мають можливість своєчасно виконувати податкові обов'язки шляхом дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності, у тому числі звітності, передбаченої п. 46.2 ст. 46 Податкового кодексу України, реєстрації у відповідних реєстрах податкових накладних, розрахунків коригування, звільняються від відповідальності за несвоєчасне виконання таких обов'язків, граничний термін виконання яких припадає на період починаючи з 24 лютого 2022 року до дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного та надзвичайного стану» за умови подання зазначеними платниками до 15 липня 2022 року

податкових накладних та розрахунків коригування до Єдиного реєстру податкових накладних, подання податкової звітності до 20 липня 2022 року та сплати податків та зборів у строк не пізніше 31 липня 2022 року» [6].

Необхідно проаналізувати також зміни, які були внесені Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного та надзвичайного стану» від 01.04.2022 № 2173-ІХ, яким передбачено наступні умови щодо «Єдиного податку III-ої групи (ставка 2 %):

1. Переплати з податку на прибуток підприємства та авансові внески, що існують на момент переходу такого суб'єкта на сплату єдиного податку у розмірі 2%, можуть бути зараховані у погашення майбутніх грошових зобов'язань після відновлення сплати податку на прибуток;

2. Платник, який протягом року перейшов на сплату єдиного податку у розмірі 2% та у цьому ж році відновлює сплату податку на прибуток, складає та подає податкову декларацію з податку на прибуток нарастаючим підсумком з початку календарного року» [7].

Також Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану» було скасовано деякі податкові пільги для платників податків, які раніше надавались у зв'язку із введенням в Україну 24 лютого 2022 року воєнного стану [6].

Податкове адміністрування сприяє формуванню та розвитку економіки в Україні, так за допомогою його складових елементів та механізмів забезпечується надходження податків та зборів у повній кількості та у відповідні терміни до бюджетів усіх рівнів. Воно є значущим системоутворюючим компонентом процесу соціально-економічного розвитку держави, зміни поведінки суб'єктів ринку та їх конкурентоспроможності, а також економічної динаміки й спроможності держави виконувати поставлену перед нею мету. Це зумовлює необхідність поліпшення механізму адміністрування податків та зборів, що забезпечить оптимальну гармонізацію інтересів як платників податків так і органів влади у процесі оподаткування. Лише за такої умови система оподаткування стане надійним інструментом реалізації соціально-економічних перетворень, які будуть спрямовані на трансформацію України у високо розвинуту демократичну державу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грець В. Я. Модифікація податкової системи в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. (Серія: «Право»)*. 2023. № 78, том 2. С. 24–31.
2. Сутність податкового адміністрування в умовах реалізації сучасної податкової політики України / Дем'янчук І. А., Коваль Л. А., Ліщук Н. В., Козак С. В. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL : http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2020/55.pdf (дата звернення: 19.10.2023).
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Чернюк Т. В., Юрчишена Л. В. Система оподаткування в умовах війни: правовий та фінансовий аспекти / ред. кол. І. В. Хаджинов (голова) та ін. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса. 2022. Вип. 14, том 2. С. 258–262.
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану : Закон України від 12.05.2022 № 2260-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2260-20#Text>
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану : Закон України від 01.04.2022 № 2173-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2173-20#Text>

УДК 336.2.025

**Колокольна Ангеліна Миколаївна,
Німак Ярослав Олександрович,**

здобувачі вищої освіти другого

(магістерського) рівня

факультету податкової справи,

обліку та аудиту, гр. ФМФА-22-1

Науковий керівник:

Скоромцова Тетяна Олександрівна,

канд. екон. наук, с.н.с.,

доцент кафедри фіскального

адміністрування

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІСКАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ: ПОДАТКОВЕ СТРУКТУРУВАННЯ ТА ПІЛЬГИ ДЛЯ БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Після початку повномасштабного вторгнення рф до України, мільярди гривень добровільних пожертв українців і бізнесу надходять на підтримку Збройних Сил та вимушених переселенців. Ця допомога є незамінною для країни тримати удар і далі боротися з агресором. Для більшості благодійників це стає актом самовідданості, хоча законодавство України передбачає можливість отримання податкових пільг, за рахунок яких можна не лише збільшити обсяг наданої допомоги, а й мотивувати інших долучитися до благодійництва.

Для підтримки та захисту громадян, Парламент України прийняв закони 2516 та 2520, які регулюють питання звільнення благодійної допомоги фізичним особам від оподаткування. Згідно з цими законами, розмір неоподаткованої допомоги не повинен перевищувати еквіваленту 500 мінімальних заробітних плат (у 2022 році - 3,25 мільйона гривень) на відновлення втраченого майна, житлові, соціальні, побутові та інші потреби, згідно з переліком, що визначені законом. Раніше не оподатковувалася допомога до 1,4 прожиткового мінімуму, а також допомога, надана за прямими рішеннями Кабінету Міністрів, наприклад, для подолання наслідків катастроф [4; 5].

Згідно з законодавством, особа повинна декларувати отриману благодійну допомогу, або її грошовий еквівалент, та сплачувати податок з суми, яка перевищує мінімальну допомогу. Проте, ще не визначено механізм контролю за дотриманням такого обмеження. У деяких випадках розмір благодійної допомоги може бути недостатнім, наприклад, якщо людина втратила житло та отримала житло як допомогу.

Закон також визначає широкий перелік осіб, які можуть скористатися нормою про звільнення від оподаткування благодійної допомоги, включаючи членів сімей учасників бойових дій, учасників масових акцій громадського протесту в Україні, працівників, що залучені до оборони держави, а також фізичних осіб, які проживають на тимчасово окупованих територіях або були евакуйовані. Статус фізичних осіб – платників податку, які отримують благодійну допомогу, наприклад, військовослужбовці, волонтери або внутрішньо переміщені особи, перевіряється самостійно надавачами благодійної допомоги. В загальному, право на використання цього додаткового звільнення від оподаткування належить мільйонам осіб, включаючи понад 10 мільйонів евакуйованих осіб, як всередині держави, так і за кордоном.

Крім того, слід зауважити, що в 2022 та 2023 роках не підлягає оподаткуванню допомога, отримана особами, які скористалися правом на тимчасовий захист в іноземних державах. Також Парламент ухвалив рішення про звільнення від оподаткування допомоги, зібраної волонтерами протягом 2022 року, навіть у тому випадку, якщо вони внесли свої дані до Реєстру волонтерів лише наприкінці року. Це важливе рішення, оскільки багато людей почали збирати кошти на різні потреби, і якщо вони не були зареєстровані в Реєстрі волонтерів, вони могли би сплатити відповідні податки з цих коштів. Дозвіл на реєстрацію до кінця року був важливим кроком.

Ці пільги також розповсюджуються на підприємства. До закінчення війни підприємствам не потрібно враховувати суму гуманітарної допомоги, яку вони передали для потреб забезпечення оборони держави при обчисленні податку на прибуток підприємств. Ця допомога включає в себе постачання шоломів, бронежилетів, а також фінансові перерахунки на спеціальні рахунки, відкриті в Національному банку України. Більш детально ключові аспекти оподаткування благодійної допомоги зображено на табл. 1.

Таблиця. 1 – Ключові аспекти оподаткування благодійної допомоги

Вид допомоги:	Грошова допомога і допомога в натуральному вигляді
Фізичні особи (отримана допомога):	– нецільова грошова допомога від благодійних організацій, що внесені до Реєстру неприбуткових організацій і установ, не оподатковується;
	– нецільова грошова допомога від благодійних організацій, що не внесені до Реєстру неприбуткових організацій і установ, оподатковується в сумі перевищення граничного розміру доходу (у 2022 році – 3470 грн);
	– цільова благодійна допомога на лікування не включається до оподаткування;
	– кошти, отримані на рахунок фізичної особи (до 3,25 млн грн у 2022 році), не оподатковуються;
	– залучена допомога волонтерами, якщо вони є в Реєстрі волонтерів, не підлягає оподаткуванню.
Фізичні особи (передана допомога):	– пожертвування або благодійні внески у розмірі до 16% загального доходу особи, що подала декларацію про майновий стан і доходи, можуть включатися до податкової знижки.
Юридичні особи (передана допомога)	– кошти, перераховані на спеціальні рахунки НБУ та передані кошти та майно ЗСУ, Національній гвардії України тощо не оподатковуються;
	– до 4% прибутку до оподаткування може спрямовуватися на благодійництво.

Джерело: розроблено авторами.

Ці нові податкові ініціативи без сумніву сприяють стимулюванню громадян і юридичних осіб підтримувати країну під час війни. У 2022 році Україна увійшла до ТОП-10 держав світу за індексом благодійної допомоги, що відображено на рис. 1, згідно з World Giving Index 2022, що базується на даних опитувань громадян із 119 країн. Український показник склав 49%, а саме: 75% українців надавали допомогу незнайомцям, 49% жертвували гроші, і 24% були активними волонтерами [3]. Це свідчить про високий рівень готовності українців підтримувати один одного та вносити свій внесок у допомогу в умовах війни. Нові податкові пільги відображають та підтримують цю активну громадську участь та благодійність, що є важливим ресурсом для допомоги в умовах викликів, з якими стикається Україна.

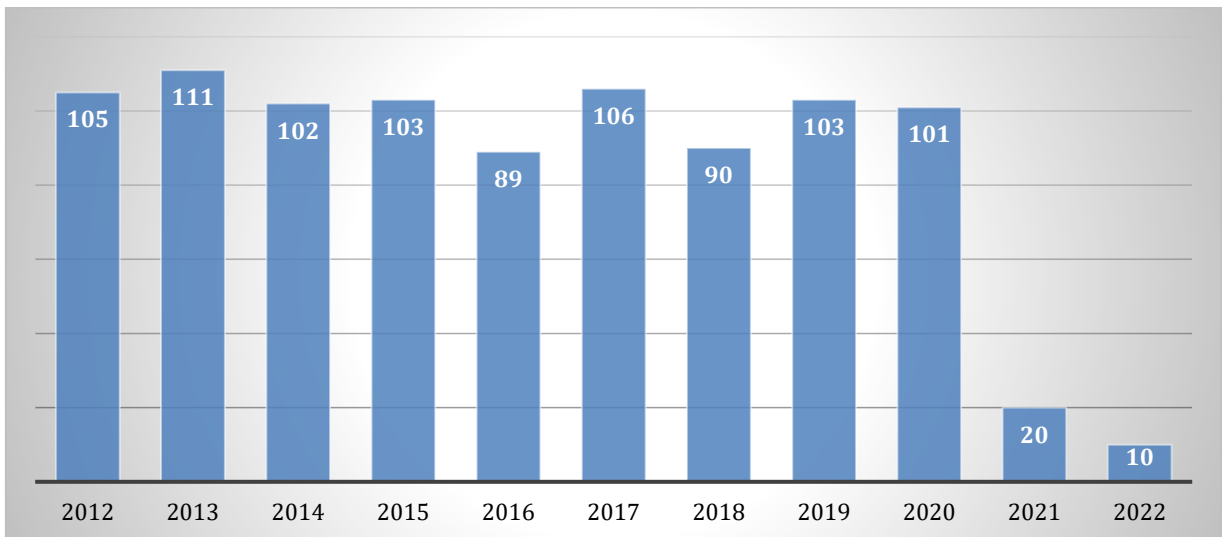

Рисунок 1 – Місце України у світовому рейтингу благодійності за 2012–2022 роки

Джерело: розроблено авторами за матеріалами [3].

Станом на 1 січня 2022 року в Україні налічувалося 20,5 тис. благодійних організацій, але вже за півроку їхня кількість зросла на 17,5 % (до 24,1 тис. організацій), а станом на 1 січня 2023 року зареєстровано вже 26 846 організацій. За останні 10 років кількість благодійних організацій виросла на понад 10 тис (рис. 2).

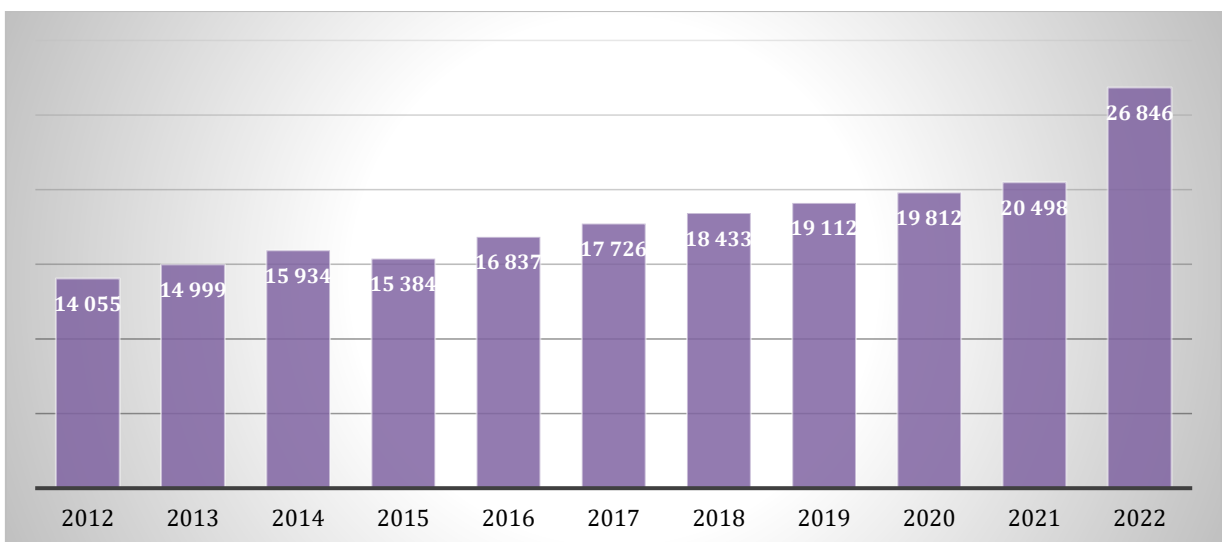

Рисунок 2 – Динаміка кількості БО в Україні за 2012 – III квартал 2022 року, од.

Джерело: розроблено авторами за матеріалами [1].

За 9 місяців повномасштабної війни ТОП-10 благодійникам за версією Forbes вдалося акумулювати більше 63 млрд грн, що еквівалентно 4 % доходів Державного бюджету у 2022 році (лише через один

банк – Monobank – більше 1,7 млн осіб перерахували на благодійність близько 11 млрд грн). Сума залучених коштів та напрямки їх використання часто є основними показниками, про які звітують благодійники. Проте для подальшої інституціоналізації благодійництва важливі такі аспекти:

1. Адміністративні витрати. За українським законодавством, обсяг адміністративних витрат благодійної організації не може перевищувати 20% доходу цієї організації у поточному році. Втім у середньому в світі адміністративні витрати значно нижчі – близько 11%. Благодійні організації ведуть документальне оформлення благодійної, в т.ч. й гуманітарної допомоги. Проте на період воєнного стану уряд скасував цю вимогу.

2. Прозорість і підзвітність. Якщо фінансування здійснюється із бюджету, то значна частка закупівель проходить через Prozorro, тобто ціни загалом можуть бути нижчими. При використанні бюджетних коштів є детальні процедури аудиту та відповідальності, тоді як більшість благодійних фондів лише публікують річну звітність, яка не завжди є у вільному доступі. Загалом, попри зростання ролі благодійних організацій, не відбулося якісного зростання стандартів їхньої підзвітності;

3. Логістичні витрати. Благодійні фонди при закупівлях не ставлять у пріоритет нижчу ціну, надають більшого значення швидкості поставки та її якості;

4. Координація благодійників між собою. Зростаючі військові та гуманітарні потреби потребують глибокого аналізу та пріоритизації для ефективного задоволення. Щоб не виходило так, що одні отримують благодійної допомоги більше, ніж потрібно, а інші менше, а також щоб скористатися економією на масштабах, необхідна координація благодійників [2].

Швидкий розвиток благодійництва є чітким індикатором розвитку громадянського суспільства та його стійкості. Однак вплив благодійної діяльності на державний бюджет не завжди є позитивним, оскільки надання податкових пільг може призвести до зменшення податкових надходжень, зокрема, податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємств. Проте за правильного підходу втрати бюджету далеко не завжди перевищують загальну користь суспільства від збільшення обсягів благодійництва.

Для розробки методів стимулювання благодійництва та підвищення його ефективності, важливо створити передумови для оцінки масштабів благодійництва та з часом інституціоналізувати значну частину благодійної допомоги.

Для розуміння, кому надається благодійна допомога, і чи досягає вона людей, які її найбільше потребують, важливо мати інформацію не лише щодо потреб, але і щодо сум, які отримують фізичні особи як благодійну допомогу. Одним з інструментів для досягнення цієї мети може бути самостійне декларування, що може сприяти подальшому підвищенню рівня податкової культури, а також створення єдиного відкритого реєстру отримувачів соціальної допомоги, в якому б містилася детальна інформація про отриману допомогу не лише від держави, але й від українських та іноземних донорів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна служба статистики України / Офіційний портал. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 16.10.2023).
2. Перша десятка. Найбільші благодійники зібрали 63 млрд грн за 9 місяців війни. Ренкінг Forbes. URL : <https://forbes.ua/money/desyatki-milyardiv-na-armiyu-ta-dopomogu-10-naybilshikh-fandreyzingiv-za-chas-viyuni-renking-forbes-29112022-10118>____(дата звернення: 17.10.2023).
3. World Giving Index 2022. URL : https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-research/caf_world_giving_index_2022_210922-final.pdf(дата звернення: 16.10.2023).
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо звільнення від оподаткування благодійної допомоги, виплаченої на користь членів сімей поранених та загиблих учасників бойових дій під час участі у відсічі збройній агресії та забезпеченні національної безпеки України : Закон України від 15.08.2022 № 2516-IX. URL : <https://tax.gov.ua/baneryi/odnorazove-dobrovilne-deklaruvannya/normativno-pravovi-akti/77582.html>____(дата звернення: 16.10.2023).
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України : Закон України від 15.08.2022 № 2520-IX. URL : <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77583.html> (дата звернення: 16.10.2023).

УДК 336.22

Корж Тетяна Сергіївна,
Гулієва Земфіра Натігівна,
*здобувачки вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня*
ННІ права, група ПБ-21-4
Науковий керівник:
Прокопенко Ірина Адольфівна,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фіскального
адміністрування

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Оподаткування є однією з найбільш важливих та широких сфер впливу на розвиток економіки України. Податки – це складна фінансова категорія, від якої безпосередньо залежать всі економічні процеси та явища, адже вони є базисом для існування будь-якої держави так як визначають її спроможність у таких сферах як безпека, освіта, культура та наука. Система оподаткування займає одну із головних позицій щодо забезпечення економічного зростання і розвитку всіх галузей економіки та відповідно сфер суспільного життя. Податкова система виконує роль стабільного джерела для надходження коштів до державного бюджету. Саме тому актуальним є питання дослідження сучасного стану процесу оподаткування в Україні, виявлення проблемних аспектів та визначення шляхів їх вирішення.

В даний час Україна наближається до рівня розвитку системи оподаткування, як у європейських державах, але водночас вона залишається бути недосконалою та постійно зазнає змін. Структура сучасної податкової системи України сформована і продовжує видозмінюватися переважно для виконання фіскально-перерозподільчих завдань, та не є достатньо врегульованою для стимулювання виробництва та розвитку економіки і фінансового стану в державі, хоча це і проголошено в основних законодавчих актах України.

Податкова система України фактично розроблялась та реалізовувалась на перших етапах її формування без достатнього наукового обґрунтування. Вона «започаткувалась на основі постійних і хронічних змін різних податків і розміру їх ставок, без прогнозування наслідків на стан ділової активності в бізнесовому середовищі та на рівень життя населення. Саме вище перераховані чинники не дали змоги перетворити податкову систему нашої держави в ефективний інструмент економічної політики, а спричинили одну з причини загострення кризових явищ у соціально-економічній системі. Тому податкова система має бути досконалою, адже від неї залежить стан більшості сфер країни, їх дохід, розвиток» [1].

Якщо податкова система в державі продовжуватиме бути нестабільною, «то це нестиме негативний вплив на правильність нарахування податкових платежів та своєчасних розрахунків підприємства з податковими органами. Для того, щоб дана ситуація не виникала або в нашому випадку не загострювалася потрібно створювати нові підходи до побудови механізмів методології та організації обліку податків у системі бухгалтерського обліку, формування дієвої системи контролю за оподаткуванням, зумовлюється потреба в формуванні нових правових відносин у сфері податкової політики» [2].

Невирішеним залишається питання покращення взаємовідносин між собою «основних діалектичних елементів податкової системи, а саме податкових органів, як контролерів механізму оподаткування, з однієї сторони, а з іншої фізичних та юридичних осіб, які здійснюють важливу діяльність, а саме сплачують податки, як особи, які здійснюють господарську діяльність» [3].

Не повною мірою врегульоване питання методології податкового обліку в Україні, взаємоузгодження принципів податкового та фінансового обліку.

В сучасних реаліях, а саме на початку повномасштабної війни, податкова система була спрямована на допомогу бізнесу. Однак, зміни в системі податкового законодавства були фрагментарні, а інколи помилкові. Пізніше уряд почав докладати зусилля для відновлення функціонування системи оподаткування, яка існувала до початку війни та одночасно для підтримки бізнесу. Починаючи з осені 2022 року урядом було запроваджено низку пільг, що були спрямовані на посилення стійкості української економіки та обороноздатності України. Проте на шляху покращення податкової системи стояли такі перешкоди, як

масові блекаути та постійна потреба у фінансуванні потреб армії (збільшення кількості безпілотників, нової зброї тощо). В той час як започатковані пільги знижують доходи бюджету, які й так значно знизились через повномасштабне вторгнення росії в Україну.

Саме тому урядом влітку 2022 року було відновлено ПДВ на імпортні товари, за якими було знижено ставку до нуля. А з жовтня 2022 р. було частково відновлено акциз на пальне, хоча ставку ПДВ на нього залишили 7 %. Також урядом було вирішено відновити акцизи та повернути ПДВ до рівня 20 %, яке тягне за собою збільшення документообігу щодо визначеності майбутніх ставок податків, тому бізнес має підготуватися до відновлення повного оподаткування. Також було скасовано 2 % ставки єдиного податку для широкого кола платників. Крім того, ФОП 1 та 2 груп не матимуть звільнення зі сплати єдиного податку. Проте за даними наданими ДПС України, не всі підприємці користувалися такою пільгою та продовжували платити податок за попередніми ставками.

Ще одне нововведення, це відновлення планових документальних податкових перевірок. Дані «зміни сприяли зростанню доходів бюджету та зниженню викривленню в системі, які виникають через існування пільгової спрощеної системи оподаткування. Вищі доходи для бюджету в умовах сьогодення для нашої країни є дуже важливими, оскільки саме внутрішні надходження, а саме від податків є основним джерелом для фінансування обороноздатності країни» [4].

Варто зазначити, що уряд пішов на зустріч для покращення взаємовідносин з платниками податків. Так, було встановлено пільги на придбання безпілотників та генераторів. Внаслідок «руйнувань російськими терористами енергетичної інфраструктури виникла потреба як у бізнесу, так і в населення у великій кількості електрогенераторів, батарей, акумуляторів та інших пристроїв для проходження зими. Для збільшення спроможності бізнесу та населення купувати відповідні товари, уряд запровадив пільгу, яка полягала в звільненні від сплати ПДВ та ввізного мита на імпорт генераторів, трансформаторів, обігрівачів та інших товарів, важливих для проходження опалювального сезону. Ще одним напрямком змін стали пільги для комплектуючих для безпілотників, яких потрібна на фронт велика кількість. У лютому 2023 року парламент звільнив від ПДВ та ввізного мита ввезення коптерів, тепловізорів, коліматорів та приладів нічного бачення, а також, за зверненням волонтерських організацій, і рацій. Це призвело до зниження

конкурентоспроможності українських виробників відповідних товарів. Лише в травні ситуацію дещо зрівняли, коли запровадили звільнення від ПДВ та ввізних мит ввезення складових (матеріалів, вузлів, агрегатів, устаткування та комплектувальних виробів) безпілотних систем, що ввозяться суб'єктами господарювання для використання у власній діяльності з виробництва та ремонту безпілотних систем» [5].

Отже, проведений аналіз вказує на те, що наша держава намагається вдосконалювати систему оподаткування навіть в таких надзвичайно складних умовах військових дій. Одним із перспективних напрямків є підготовка середньострокової Державної стратегії отримання доходів. Однак, дана стратегія є дуже незвичною для нашої держави, оскільки дуже важко досягнути компромісних рішень щодо податкової системи в умовах війни.

В умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну не йдеться про підвищення податків. Уряд насамперед хоче відновити довоєнну податкову систему, оскільки та, яка є несе значне викривлення ринку та призводить до зниження доходів бюджету. Податкові рішення, які приймаються в сучасних реаліях, нажалі є фрагментарними та нестійкими, адже насамперед всі зусилля спрямовані на ввезенні на територію України певних товарів, які раніше країна не потребувала, а саме: постачання зброї і становлення нової податкової системи має бути взаємопов'язано з новими обставинами. Необхідно вчитися жити в нових реаліях. Уряд поки що не розпоршує податкову систему, встановлюючи податкові пільги для вирішення проблем, крім того він ухвалює рішення, які йдуть на користь імпортерам, однак це може також шкодити внутрішнім виробникам.

Необхідно оптимізувати нашу податкову систему, однак це може призвести до проблеми дефіциту бюджету, а дефіцит бюджету потягне за собою затримки з фінансуванням таких важливих сфер, як соціальні виплати, скорочення робочих місць в бюджетній сфері; зростання безробіття чи скорочення компенсаційних витрат. Однак більш важливим вбачається зменшення податкового тиску на суб'єктів підприємництва, який зараз намагається запровадити уряд. Потрібно також спрямувати зусилля на збільшення притоку інвестицій в нашу державу, в тому числі засобами оподаткування, що є дуже важливо для відбудови нашої країни в післявоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зельдіна О. Напрями модернізації податкової політики України. *Юридична Україна*. 2017. № 2/3. С. 103–110.
2. Лепеха А. В. Проблемні питання реалізації податкової реформи в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2016. № 37–38. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2016_37-38_6
3. Греца Я. В. Зміст, правові засоби та межі податкового планування: зарубіжний досвід та українська практика : монографія / Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород : РІК-У, 2020. 417 с.
4. Найденко О. Є., Карпова В. В. Обґрунтування переваг та недоліків оподаткування. *Бізнес-навігатор*. 2022. № 1 (68).
5. Верланов С. Актуальні проблеми податкової системи України. 2023. URL : <https://dc.org.ua/news/tax-system>

Кондратюк Марина Сергіївна,
*здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня*

*факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ОПБ-20-1*

Науковий керівник:

Іванишина Ольга Степанівна,

канд. екон. наук,

*завідувачка кафедри фіскального
адміністрування*

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Працююча економіка є опорою, на якій тримається тил країни в умовах воєнного стану. Бізнес розуміє свою роль в економічній обороні й, за можливості, продовжує працювати. Проте на жаль, з початку воєнного стану в Україні чимала кількість підприємств була змушена тимчасово призупинити роботу, особливо в тих містах, селах України, де така робота виявилася взагалі неможливою через жорсткі військові дії країни-агресора — Російської Федерації.

Податки є дуже важливою складовою економічного становища країни як в мирний час, так і під час воєнного стану. Вони виступають головною складовою надходжень до бюджету, в свою чергу, за рахунок надходжень покриваються витрати, більшість яких цього року були спрямовані на оборонний сектор. У 2021 році податкові надходження становили 1107090,9 млн грн, це 85,37 % усіх доходів державного бюджету України. А у 2022 році вони скоротилися на 157326,5 млн грн і становили 949764,4 млн грн [1], тобто 53,14 %. Можемо спостерігати, що податкові надходження знизилися, проте, все ще становлять більшість усіх доходів, що свідчить про важливість грамотної податкової системи.

Для того, щоб країна могла економічно розвиватись далі і не втрачати економічні ресурси, для різних видів підприємств було підписано Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії

воєнного стану» від 15 березня 2022 року [2]. Послаблення у законодавстві стосується сплати податків:

1. Не будуть застосовуватися фінансові санкції за порушення, пов'язані із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій (РРО) до дати припинення або скасування воєнного стану. Тобто формально обов'язок мати РРО для бізнесу залишається (зокрема, для платників єдиного податку), однак за відповідні порушення, допущені під час дії воєнного стану, штрафів не буде.

2. Бізнес активно допомагає боронити державу від агресора. Добровільна передача коштів, безоплатне надання послуг та товарів на користь Збройних сил України та підрозділів територіальної оборони не оподатковується ПДВ та акцизним податком.

3. Не збільшує об'єкт оподаткування податком на прибуток операції щодо передачі юридичними особами коштів або вартості спеціальних засобів індивідуального захисту; технічних засобів спостереження; лікарських засобів; продуктів харчування, предметів речового забезпечення; наданих послуг за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, Збройним силам України, Національній гвардії України, Службі безпеки України іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету [4].

Також було надано державою багато інших інструментів для стимулювання економіки, підтримки підприємців.

До суб'єктів бізнесу застосовується спрощена система оподаткування:

- підприємці, що були на загальній системі оподаткування, мають можливість перейти на спрощену систему і сплачувати 2 % від обороту;

- підприємці, що залишилися на загальній системі оподаткування, звільняються від сплати єдиного внеску (за себе);

- ЄСВ за мобілізованих працівників сплачує держава;

- платники єдиного податку першої та другої групи під час воєнного стану мають право не сплачувати єдиний податок і, відповідно, звільняються від подання декларацій;

- платники єдиного податку третьої групи можуть перейти на зменшену ставку оподаткування і сплачувати 2 % від доходу щоквартально;

- платники єдиного податку третьої групи спрощеної системи можуть сплачувати ставку 3 % + ПДВ;

- платники єдиного податку третьої групи звільняються від сплати та подання податкової звітності з податку на додану вартість з операцій з постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України

Звісно ж, це має фінансові наслідки, що пов'язані з недоотриманням податкових надходжень до державного бюджету (табл. 1).

Таблиця 1 – Зміна доходів державного бюджету України на 01.09.2021 і 01.09.2022 (у млн грн)

Назви податків	Роки		Відносне відхилення
	2021	2022	
Податкові надходження, всього	1 107 091,0	949764,4	-46 %
Податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості	285 307	178 018,5	-38 %
Податок на доходи фізичних осіб	137 555,2	91 245,7	-34 %
Податок на прибуток підприємств	147 751,7	86 772,8	-41 %
Акцизний податок із вироблених в Україні підакцизних товарів	82 858,4	33 915,2	-59 %
Акцизний податок зі ввезених в Україну підакцизних товарів	79 592,8	25 685,8	-68 %
Ввізне мито	36 854,9	0	-100 %
Вивізне мито	1 322,3	0	-100 %

Дані, наведені в табл. 1, демонструють зміни у статистиці доходів бюджету, зокрема суттєве їх скорочення. Так, податкові надходження скоротились на 46 %, тобто майже у 2 рази, через спрощення системи оподаткування державою. Від деяких податків бізнес тимчасово звільнений, деякі ставки податків значно знижені, також спостерігається повна або часткова зупинка бізнес-активності через російську агресію, військові дії, що негативно впливає на зниження структури податкових доходів держави.

Зменшення податкового тиску на бізнес відіграє важливу роль у адаптації до нової реальності, жорстокої масштабної війни. Зміни до податкової системи допомогли українському бізнесу вижити та навіть активізуватися, оскільки акумульовані кошти могли бути направлені на розвиток. Натомість, податки, що сплачуються бізнесом, наповнюють бюджет, що прискорює нашу спільну перемогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Доходи держбюджету України / Мінфін. 2021. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2021/>
2. Доходи держбюджету України / Мінфін. 2022. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2022/>
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15 березня 2022 р. № 2120-IX (прийняття від 15.03.2022).
4. Висновки і рекомендації до головних змін податкового законодавства у зв'язку з воєнним станом в Україні / Інформаційно-правовий портал «Поради юриста» ; консультація С. Гонтаровського. 2022. 16 червня. URL : <https://b2bconsult.ua/consultation/35600>
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : <https://minfin.com.ua/>

Лазаренко Денис Олександрович,
*здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня*

ННІ права, гр. ПБ-21-6

Науковий керівник:

Іванишина Ольга Степанівна,

канд. екон. наук, доцент,

*завідувачка кафедри фіскального
адміністрування*

ПОДАТКОВІ ПІЛЬГИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Податкова система України завжди була об'єктом уваги як підприємців, так і влади. На початку 2022 року ніхто не міг передбачити, які виклики стоять перед економікою країни в найближчому майбутньому. Так, введення воєнного стану в Україні привело до кардинальних змін в суспільстві. В результаті чого на сьогодні питання, пов'язані з податковим менеджментом, заслуговують на особливу увагу. Зокрема до них належить запровадження нових податкових пільг для ФОПів та підприємств в умовах війни.

Так, задля забезпечення фінансової стабільності в країні було прийнято Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу та інших законодавчих актів щодо дії норм на період воєнного стану”, який 17 березня 2022 року набрав чинності. Він передбачає податкові пільги на період дії воєнного стану та надзвичайного стану для ФОП та юридичних осіб для підтримки українського бізнесу та стимулювання благодійності.

Перша зміна, яка було внесена відповідно до цього закону до Податкового кодексу України, стосується реалізації пального. Так, акцизне зобов'язання щодо палива не виникає, коли була його передача, відпуск або відвантаження на користь держави, ЗСУ, територіальної оборони, нацгвардії, СБУ або інше його надання як гуманітарної допомоги. Окрім того, було доповнено перелік умов, при яких не відбувається нарахування пені або її анулювання при такому нарахуванні, а саме коли дії або бездіяльність особи пов'язані з введенням воєнного або надзвичайного стану. Також частина перша статті 165 було доповнена змістом, в якому зазначається, що податок на доходи не нараховується на благодійну допомогу та на нецільову благодійну допомогу,

яку виплачують особам, які постраждали внаслідок збройної агресії з боку росії. При тому також слід звернути увагу, що пеня за несвоєчасну сплату заборгованості бюджету з відшкодування ПДВ не нараховується, якщо вона була спричинена форс-мажорними обставинами, зокрема війною [3].

Окрім того, значна кількість особливостей справляння податків і зборів під час дії воєнного стану визначається в пункті 69 підрозділі 20 ПК України. Так, в абзаці першому пункту 69 передбачається звільнення платника податку від відповідальності за несвоєчасне виконання свого податкового обв'язка під час дії воєнного стану, зокрема щодо дотримання термінів реєстрації у відповідних реєстрах податкових або акцизних накладних, сплати податків та зборів, подання звітності. Однак слід зауважити, що він зобов'язаний зробити відповідні дії протягом шести місяців при скасуванні або припиненні дії воєнного стану в країні. Окрім того, з метою захисту прав платників податку у вітчизняному законодавстві визначається, що приймання електронних документів від платників податків, збереження та захист даних, надання електронних сервісів відбуваються з 8 години до 20 години у робочі дні. В той же час операційний день з розрахунків коригування та реєстрації податкових накладних триває цілодобово. Окрім того, слід звернути увагу, що, як за правило, місцезнаходження об'єкту оподаткування на територіях проведення бойових дій ускладнює будь-які операції стосовно нього, в тому числі і податкові. Так, законодавець визначає, що з 1 січня 2023 року плата за землю не нараховується щодо земельних ділянок, які входять до «Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією». Окрім того, якщо акцизний склад знаходиться на територіях здійснення таких дій або частково зруйнований в їх результаті, то облік спирту етилового та пального буде проводитися на підставі даних інвентаризації після закінчення зазначених подій. Аналогічно до минулих норм також не сплачується екологічних податок до відповідних об'єктів [2].

З веденням воєнного стану змін також зазнало суспільні відносини в сфері мита. Так, вітчизняним законодавством встановлюється звільнення від сплати ПДВ щодо операцій з ввезення та постачання на митній території України касок та бронезилетів виготовлених для захисту суверенітету та територіальної цілісності України, лікарських засобів та медичних виробів що призначені для застосування особами,

які беруть участь у забезпеченні національної безпеки і оборони України, навіть якщо вони не мають державну реєстрацію та дозвільні документи з ввезення на митну територію України, та інші товари оборонного призначення. Також, у випадку неможливості здійснити придбання акцизних марок стандартного зразка, протягом періоду дії воєнного стану тимчасово дозволяється імпортування та реалізація тютюнових виробів без використання відповідних акцизних марок, однак вони повинні відповідати вимогам встановлених Європейським Союзом [2].

Єдиний соціальний внесок під час дії воєнного стану також зазнав регулювання законодавцем. Так, впродовж введення активних бойових дій на території України пеня за несвоєчасну сплату ЄСВ не нараховується. Окрім того з 1 березня 2022 року набула чинності норма, яка звільняє від обов'язкової сплати ЄСВ ФОПів 1 та 2 групи, а також осіб, які є членами фермерського господарства або здійснюють незалежну професійну діяльність до закінчення дії воєнного стану та протягом відповідного наступного року. Також ЄСВ за мобілізованих працівників буде сплачуватися за рахунок державних бюджетних коштів, тому роботодавці звільняються від відповідного податкового зобов'язання [1].

Отже, з введенням воєнного стану відповідно до Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року суспільні відносини в сфері оподаткування зазнали значних змін. Зокрема до таких змін належать сплата ЄСВ, регулювання митних відносин, плата за землю, яка входить до переліку таких, де ведуться активні бойові дії, екологічних податок, нарахування пені за несвоєчасне виконання податкових зобов'язань тощо. Однак, не зважаючи на уже прийняті заходи задля захисту прав платників податку та підтримання фінансової стабільності держави, потрібно бути готовим адаптувати національне законодавство до нових викликів. Оскільки на сьогодні всі сфери суспільного життя в результаті війни зазнають значних змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нові податкові пільги для ФОПів та підприємств в умовах війни. *Ліга:Закон*. 2022. URL : https://buh.ligazakon.net/news/210106_nov-podatkov-plgi-dlya-fopv-ta-pdprimstv-v-umovakh-vyni (дата звернення: 15.10.2023).

2. Податковий кодекс України : Кодекс України ; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (дата звернення: 14.10.2023).

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2120-20> (дата звернення: 15.10.2023).

Манзюк Вероніка Володимирівна,
*здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня*

*факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ОПБ-20-1*

Науковий керівник:

Іванишина Ольга Степанівна,

канд. екон. наук, доцент,

*завідувачка кафедри фіскального
адміністрування*

ВЕДЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ-ПІДПРИЄМЦЯМИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року на території нашої країни розпочалось повномасштабне вторгнення Російської Федерації, у зв'язку з чим указом Президента України введено воєнний стан на всій території України [1]. Введення воєнного стану означає перехід до спеціального режиму господарювання, визначеного статтею 417 Господарського кодексу України. У період дії воєнного стану правовий режим господарської діяльності визначається на основі законів про оборону України, про режим воєнного стану та інших законодавчих актів пов'язаних із забезпеченням обороноздатності країни [2, с. 154].

Проте на момент введення воєнного стану законодавство України не мало чітких процедур та механізмів здійснення контролю та інших заходів зі сторони держави, сприяння веденню господарської діяльності. Тим самим економіка країни в перший місяць зазнала значних втрат, у зв'язку з відсутністю можливості нормального функціонування малого та середнього бізнесу.

Протягом місяця з дня повномасштабного вторгнення країни-сусіда український законодавець оперативно врегулював питання пов'язані з веденням господарської діяльності, спростив його умови та розробив декілька механізмів сприяння та підтримки підприємницької діяльності, тобто держава запровадила на території України політику дерегуляції.

Політика дерегуляції пов'язана з комплексом заходів, спрямованих на модернізацію реєстраційної системи, суттєве спрощення дозвільної та ліцензійної систем, полегшення контрольно-перевірочної діяльності, а також удосконалення податкового адміністрування [4, с. 60].

Отже, дерегуляція під час воєнного стану торкнулася таких сфер ведення господарської діяльності фізичних осіб-підприємців:

- проведення реєстраційних дій;
- проведення податкового контролю та перевірок;
- процедура ліцензування та видача дозволів;
- оподаткування фізичних осіб-підприємців.

Зупинення регуляторних та інших обмежень для підприємців на час воєнного стану, встановлюється постановою Кабінету Міністрів України від 18.03.2022 № 314 «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану». Дана Постанова запровадила декларативний принцип господарської діяльності, відповідно до якого право на її провадження можливе і без отримання дозвільних документів [5].

Проте дане положення відноситься не для всіх видів діяльності та має певний перелік видів діяльності, для яких потреба та порядок ліцензування залишається незмінним, а саме: випуск та проведення лотерей, діяльність пов'язана з радіоактивними та іншими небезпечними речовинами, видобутком корисних копалин, виробництвом лікарських засобів, зовнішньоекономічною діяльністю, організацією та проведенням азартних ігор, оцінкою відповідності щодо технічних регламентів тощо.

Також Постанова № 314 передбачає продовження строку дії строкових ліцензій та інших дозвільних документів до скасування або припинення воєнного стану та протягом двох місяців з дня його скасування або припинення. Після скасування або припинення воєнного стану фізичні особи-підприємці зобов'язані протягом одного місяця, звернутися за отриманням дозволу до органу державної влади, що провадить свою діяльність в сфері ліцензування та видачі інших дозвільних документів.

17 березня 2022 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-ІХ, яким було запроваджено нову податкову модель під час дії воєнного стану [3].

Нововведенням даного законодавчого акту торкнулися розміру процентних ставок податку, які сплачують фізичні особи підприємці, що знаходяться на спрощеній системі оподаткування, та обов'язку його сплати.

Під час мобілізації ФОП, які обрали спрощену систему оподаткування та належать до II та III груп платників єдиного податку, а також юридичні особи, які належать до III групи, можуть за власним рішенням не сплачувати ЄСВ за найманих працівників, призваних під час мобілізації на військову службу до Збройних сил України.

З 1 квітня 2022 року ФОП та юридичні особи, в яких упродовж минулого календарного року дохід не перевищує 10 мільярдів гривень, можуть перейти на сплату єдиного податку III групи за ставкою 2 % із урахуванням такого:

- до таких платників єдиного податку не застосовуються будь-які обмеження щодо кількості найманих працівників;
- платники єдиного податку не є платниками податку на додану вартість;
- авансовий внесок єдиного податку сплачуються щомісячно до 15 числа за підсумками попереднього місяця;
- податкова звітність подається щоквартально у строки, передбачені для квартальної звітності.

Також платники податків звільняються від сплати загального мінімального податкового зобов'язання за земельні ділянки, що розташовані на території, на якій проводяться бойові дії та на тимчасово окупованих територіях за 2022 та 2023 податковий рік.

Крім того, у 2022 податковому році платники податків звільнялися від сплати екологічного податку за об'єкти оподаткування, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями російської федерації. У 2023 році, починаючи з 1 січня екологічний податок не нараховується та не сплачується .

Три місяці тому Президент Володимир Зеленський підписав Закон про внесення змін до ПКУ та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану (податковий законопроект № 8401), він вступає в силу з 1 серпня 2023 року.

Законопроект № 8401 передбачалося скасування єдиного податку в розмірі 2 % з 1 серпня 2023 року. Але платник матиме право подати заяву про відмову від застосування 2% єдиного податку із

зазначенням того, на яку систему оподаткування він бажає перейти. Без подання такої заяви, а також якщо в заяві платник не вкаже бажаної системи, його автоматично переведуть на систему, на якій він перебував до обрання 2 % єдиного податку.

Ті платники, які в 2023 року перейшли із 2 % єдиного податку на загальну систему, мають право перейти повторно в 2023 році на спрощену систему за своїм вибором шляхом подання заяви. При поданні заяви до 1 вересня 2023 року такого платника вважатимуть платником єдиного податку з 1 серпня 2023 року.

Щодо питання застосування РРО підтримано позицію малого торговельного бізнесу щодо необхідності спрощення форми чеку та зменшення штрафів (25 % та 50 % вартості товару замість 100 % і 150 % відповідно). Йдеться про зменшений розмір штрафу штрафних санкцій за незастосування РРО/ПРРО, не видачу розрахункового документу або видачу розрахункового документу на неповну суму покупки, що застосовуються до ФОП – платників єдиного податку (до закінчення воєнного стану, але не довше ніж до 1 серпня 2025 року) [6].

Отже, проаналізувавши вище викладене, можна зробити такі висновки: Держава у зв'язку з повномасштабним вторгненням країни-агресора, оперативно запровадила політику дерегуляції та внесла законодавчі зміни. На сьогоднішній день значна кількість змін закріплена в постановах Кабінету Міністрів України, і лише податкові зміни внесені та діють на підставі Податкового кодексу України. Зміни також торкнулися податків, які фактично звільнили підприємців від обов'язку подання декларації та сплати податків на час дії воєнного стану. Податковий кодекс України встановлює ряд податків, від сплати яких також звільняються підприємці, проте лише ті, що провадять свою господарську діяльність на території України, на якій ведуться бойові дії або які є окупованими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24 лютого 2022 р. № 2102-ІХ. *Голос України*. 2022. № 37. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 24.05.2022).

2. Прохоренко М. М. Правове регулювання господарської діяльності та господарських відносин в особливий період. *Юридичний вісник*. 2016. № 2(39). С. 151–161.

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15 березня 2022 р. № 2120-IX. *Голос України*. 2022. № 58. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 24.05.2022).

4. Лесько О. Й., Глущенко Л. Д., Мещерякова Т. К. Деретуляція підприємницької діяльності та покращення умов ведення бізнесу в Україні. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2016. № 1. С. 58–63.

5. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 18 березня 2022 р. № 314. *Урядовий кур'єр*. 2022. № 62. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.05.2022).

6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України. № 2120-IX / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 19.10.2023).

УДК 336.22

Масло Олександр Станіславович,
здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня

факультету податкової справи,
обліку та аудиту, група ОМП-22-4

Науковий керівник:

Прокопенко Ірина Адольфівна,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри фіскального
адміністрування

ПОДАТКОВА КУЛЬТУРА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ

Забезпечення належного рівня податкової дисципліни та податкової культури для України є першочерговим завданням. Адже система оподаткування продовжує бути складною для розуміння та виконання платниками податків податкових зобов'язань. Ситуація ускладнюється війною, так як система оподаткування потребує адаптації до умов військового стану економіки й також зазнає змін. Підвищення рівня податкової культури та покращення взаємовідносин між платниками податків і органами влади знаходиться серед важливих проблем, які потрібно вирішувати, зважаючи на інтеграційний вектор руху нашої країни до ЄС. Саме тому актуальним в теперішніх умовах є дослідження теоретичних положень розвитку податкових взаємовідносин та підвищення рівня податкової культури й податкової дисципліни і розробка рекомендацій щодо підвищення рівня сплати податків та зборів в Україні.

Питання підвищення ефективності системи оподаткування та відповідно податкових взаємовідносин досліджували: Андрущенко В., Іванишина О., Прокопенко І., Тучак Т. та інші. Однак підвищення рівня податкової культури та податкової дисципліни і налагодження взаємовигідних партнерських відносин між платниками та органами влади все ще залишаються не повною мірою досліджені.

Поняття «податкова культура» вперше використав Й. Шумпетер, який «податкову культуру розумів з ідеалістичних позицій, вважав її штучним (artificial) витвором державних діячів та економістів, який став потрібним у ході формування національних податкових систем» [6].

В. Андрущенко, розглядає податкову культуру за двома «напрямами: 1) культуру поведінки (behaviour culture), що стосується степені відповідальності, характеру і стилю поведінки і/або роботи всіх учасників податкового процесу; 2) процедурно-технологічну культуру, котра пов'язана з діяльністю причетних до оподаткування державних і суспільних інститутів, податкової служби зокрема, за належними процедурами і технологіями оподаткування» [1, с. 311].

На його переконання «стан податкової культури в конкретній країні знаходиться в залежності від дії ще ряду чинників: 1) етнонаціональних особливостей сприймання загальнолюдських цінностей (чесності, справедливості, відповідальності, почуття обов'язку і т.п.); 2) історично обумовлених національних традицій оподаткування та устрою податкової системи (наприклад, пропорції прямих і непрямих податків); 3) умов соціального та інтелектуального розвитку народних мас; 4) характеру взаємодії між діючими особами податкового процесу – платниками і збирачами податків» [1, с. 336].

В Україні в даний час існує ряд проблем щодо розвитку податкової культури, серед яких: «по-перше, у населення достатньо низький рівень переконання в необхідності сплати податків. По-друге, не достатній зворотній зв'язок між платником податків і державою. Державна податкова служба проводить активну роз'яснювальну роботу стосовно обов'язків платника податків, його відповідальності, але водночас мало приділяє інформаційної уваги витратам, які відбуваються за рахунок сплачених податків. Доцільно визначити, що в сучасних умовах існує низький рівень податкової довіри населення» [5].

Найбільш вагомими факторами, які перешкоджають її розвитку є: «складне для розуміння та виконання податкове законодавство в Україні, яке постійно змінюється; низький рівень оцінки діяльності податкової служби в суспільстві; тіньові процеси в економіці України. Нестабільність та складність вітчизняного податкового законодавства підтверджується численними змінами та доповненнями до Податкового кодексу України, в який від початку його прийняття з 2011 року і дотепер було внесено змін і доповнень 203-ма законами України. В 2023 році лише за чотири місяці внесено зміни на підставі 6-ти законів України» [4].

Так, дійсно в даний час підвищення рівня податкової грамотності платників податків та зборів та роз'яснення складних питань задля виконання ними своїх податкових зобов'язань, є першочерговим завданням.

Досвід більшості європейських країн вказує на те, що приділяється значна увага інформаційно-консультаційній роботі і зі сторони органів державної влади, а також незалежними податковими консультантами. Так, дійсно, податкові консультанти виступають модераторами діалогу між податковими органами й платниками податків в суспільстві. В зарубіжних державах консультування, як незалежний вид діяльності почало розвиватись з 60-х років минулого століття. Воно користується значним попитом серед платників податків не тільки суб'єктів підприємств а і фізичних осіб.

В той же час, в Україні податково-консультаційні послуги надають переважно надають органи податкової служби, які зосереджені лише на нормативних принципах, що звужує коло податкових консультантів. В податковій практиці досить часто виникають обставини, які потребують ситуативного підходу, тому потрібно звернутися до інших фахівців в сфері оподаткування, які не є державними службовцями. В Україні послугами незалежних професійних консультантів користуються переважно великі підприємства. Середній та малий бізнес не мають достатньо коштів для оплати таких послуг.

Одним із факторів низького рівня податкової культури та дисципліни в Україні є високий рівень корупції. На переконання дослідників існує залежність між рівнем розвитку податкової культури та масштабами тіньової економіки. Також і представники бізнесу вказують на дану проблему «податкова та митна система – найбільші джерела корупційних потоків і переходу в «тінь» [2]. Водночас вони пропонують «доручити податкову реформу не тим, хто має нагороди від Державної податкової служби в минулому, а покладатися на досвід країн, що зробили економічні прориви; на аналітику вчених та експертів, що чітко засвідчила перевагу нової антикорупційної податкової системи. Зрештою, покластися на український бізнес, 90 % якого (дослідження "Дія.Бізнес", Advanter Group) допомагають ЗСУ, ТрО, реалізують гуманітарні проєкти і вірять в майбутнє України» [2]. На наше переконання, здійснення дієвої виваженої податкової реформи, яка б враховувала інтереси всіх учасників податкових відносин та вплинуло б на свідомість платників і на підвищення рівня сплати податків та зборів до бюджетів.

Високий рівень податкової культури та податкової дисципліни відіграє важливу роль у формуванні як відповідального ставлення платників податків так і позитивного іміджу органів влади. А це буде сприяти

зниженню рівня тіньової економіки, забезпеченню надходжень податків до бюджетів різних рівнів.

Необхідним є дослідження кращих практик оподаткування та податкової культури в зарубіжних країнах та їх поширення в Україні, адже система оподаткування та податкова дисципліна в знаходяться в зарубіжних державах на високому рівні наукової та професійної культури.

Одним із пріоритетних завдань щодо підвищення рівня культури сплати податків та створення комфортних умов для виконання платниками податків податкових зобов'язань є розвиток інституту податкового консультування, що буде сприяти підвищенню рівня податкової грамотності та взаєморозуміння між платниками податків і податковими органами.

Аналіз взаємозв'язку рівня податкової культури в Україні та масштабів тіньової економіки вказує на такі проблеми, як постійні зміни податкового законодавства та нерівноцінний рівень податкового навантаження великий та малий бізнес, високий рівень корупції та низьку оцінку суспільством діяльності органів державної влади.

Використання успішного досвіду зарубіжних держав а також удосконалення податкового законодавства та врахуванням нагальних потреб і збалансування взаємовигідних інтересів платників податків та органів державної влади, буде сприяти формуванню у них високого рівня податкової культури і податкової дисципліни і покращить взаємовідносини з органами влади та в цілому економічному зростанню країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. Л., Тучак Т. В. Морально-етичні імперативи податків та оподаткування (західна традиція) : монографія. К. : Алерта, 2013. 384 с.
2. Длігач А. Антикорупційна податкова реформа – шлях до економічної перемоги. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/14/697991/> (дата звернення: 26.09.2023).
3. Іванишина О. С., Прокопенко І. А., Панура Ю. В. Удосконалення податкової системи як фактор підвищення фінансової безпеки держави. *Ефективна економіка*. 2021. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8775> (дата звернення: 23.09.2023).
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 28.09.2023).

5. Прокопенко І. А. Податкова культура та її вплив на підвищення рівня податкових надходжень. *Інтернаука. Міжнародний науковий журнал. Серія: «Економічні науки»*. 2023. № 4. URL : <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-4-8820>

6. Schumpeter J. A. *Ökonomie und Soziologie der Einkommensteuer*. *Der Deutsche Volkswirt*. Berlin : Selbstverl, ZDB-ID 201206-6. Vol. 4,1.1929/30, p. 380–385.

УДК 336.221

Неізнана Анастасія Ігорівна,
*здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня*

*ННІ економічної безпеки та
митної справи, гр. ТЕБ-22-1*

Науковий керівник:

Герасименко Ольга Миколаївна,
*канд. екон. наук, старший викладач
кафедри фіскального
адміністрування*

МІСЦЕВЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Одним із важливих джерел доходів бюджетів органів місцевого самоврядування є місцеві податки і збори. Збільшення пріоритетності місцевих податків і зборів та підвищення їх внеску у загальні надходження до бюджетів місцевого самоврядування є однією з ключових цілей фінансової стратегії держави.

Місцеві податки та збори встановлюються органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства, вони є обов'язковими до сплати в межах адміністративно-територіальних одиниць та зараховуються до їх бюджетів. Податковим кодексом України [1] встановлено два місцевих податки: податок на майно та єдиний податок. До місцевих зборів належать: збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір [1].

Збільшення важливості місцевих податків і зборів та підвищення їх внеску до місцевих бюджетів є важливим завданням для забезпечення сталого розвитку різних регіонів. Це дозволяє місцевим органам самоврядування здійснювати більше контролю над своїми фінансами і встановлювати пріоритети для розвитку громад.

За даними Державної податкової служби України на 06 жовтня 2023 р. [2] надходження до місцевих бюджетів у січні – вересні 2023 року по платежах, що контролюються ДПС, становлять 330,3 млрд гривень. Це на 54,6 млрд грн більше, ніж у січні – вересні 2022 року. Як бачимо, спостерігається тенденція до зростання кількості надходжень до місцевих бюджетів. Ця тенденція зростання надходжень свідчить про успішність стратегії посилення ролі місцевих податків і зборів в їх здатності формувати ресурси громади.

Наразі в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, найактуальнішою проблемою є пошуки додаткових джерел для наповнення бюджетів місцевих рівнів. Разом з тим, вдосконалення системи місцевих податків і зборів в Україні в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим завданням для забезпечення фінансової стійкості та здатності держави відстоювати свої територіальні інтереси. Вважаємо за доцільне виокремити можливі напрями вдосконалення системи місцевих податків і зборів в Україні в умовах воєнного стану:

1. Рецензія податкових ставок. Проведення аналізу поточних податкових ставок і зборів з метою їх оптимізації та адаптації до потреб регіонів і міст.

2. Реформа податкового законодавства. Внесення змін до податкового законодавства, з метою усунення адміністративних бар'єрів та спрощення процедури сплати податків.

3. Запровадження електронної системи обліку. Впровадження сучасних інформаційних систем для збору, обробки та контролю місцевих податків і зборів.

4. Підвищення прозорості та відкритості. Забезпечення доступності інформації про податкові ставки та способи їх розрахунку для громадян і суб'єктів бізнесу.

5. Активізація контролю і протидія корупції. Підвищення ефективності контролю за сплатою місцевих податків та зборів і забезпечення належного покарання за порушення.

6. Стимулювання відповідальності громадян і бізнесу. Розроблення системи пільг та стимулів для осіб, які своєчасно та правильно сплачують податки.

7. Проведення освітніх кампаній. Організація інформаційних кампаній для свідомого сприйняття громадянами важливості сплати податків для розвитку місцевого громадського сектору.

8. Залучення експертів і міжнародного досвіду. Вивчення іноземного досвіду та консультації з міжнародними експертами в подальшій перспективі можуть допомогти у вдосконаленні системи місцевих податків та зборів.

9. Автоматизація і спрощення процесів: Забезпечення автоматизації обліку і сплати податків для зменшення бюрократії та помилок.

10. Розширення податкової бази. Розгляд можливості розширення спектру об'єктів, які оподатковуються на місцевому рівні.

11. Реінвестиція доходів. Розробка і забезпечення належної процедури для збільшення надходжень від податків і зборів у інфраструктуру та соціальні програми місцевого рівня.

12. Регулярне оновлення системи. Проведення регулярних аудитів та рецензій системи місцевих податків і зборів з метою постійного вдосконалення.

Слід наголосити, що завдання такого рівня вимагає комплексного підходу і розгляду різних аспектів оподаткування і бюджету в контексті воєнного стану, з врахуванням потреб держави та громадян. Важливою частиною процесу буде консультація з економічними експертами, представниками місцевих громад та бізнес-спільноти для створення ефективної та справедливої системи місцевого оподаткування в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

2. До місцевих бюджетів у січні-вересні 2023 року надійшло 330,3 млрд гривень / Державна податкова служба України. URL : <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/716350.html>

Осіпчук Діана Василівна,
*здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня
факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ФМФА-22-1*
Науковий керівник:
Андрущенко В. Л.,
*д-р екон. наук, професор кафедри
фіскального адміністрування*

ДИНАМІКА ПОДАТКОВОГО БОРГУ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО СТЯГНЕННЯ

Наявність податкового боргу є загальнодержавною проблемою, так як ненадходження коштів до бюджету в запланованих обсягах з причини виникнення податкового боргу безпосередньо впливає на видатки бюджету в частині фінансування державних програм соціально-економічного розвитку, особливо сьогодні в період воєнного стану.

За даними ДПС України за останні роки накопичено значний обсяг заборгованості платників зі сплати податків і зборів і, навіть після здійснення реструктуризації, фактично сплачується незначна частина реструктуризованої суми. До поточних сум податкових зобов'язань додаються реструктуризовані, і податкова заборгованість накопичується вже за цими загальними сумами.

На рисунку 1 відображено динаміку загальнодержавного податкового боргу в Україні починаючи з 2017 р.

Дані рисунку 1 демонструють, що в Україні протягом 2017–2022 рр. утримується досить значний рівень податкового боргу за податковими зобов'язаннями. Розмір податкового боргу за п'ять останніх років зріс у 1,6 раза. Зокрема, станом на 01.01.2023 загальна сума податкового боргу збільшилась на 39279,6 млн грн у порівнянні з попереднім роком. Проте станом на 01.01.2023 сума списаної безнадійної заборгованості зменшилась і становить 1574,9 млн грн, що у порівнянні з 2020 роком є меншою майже у 5 разів.

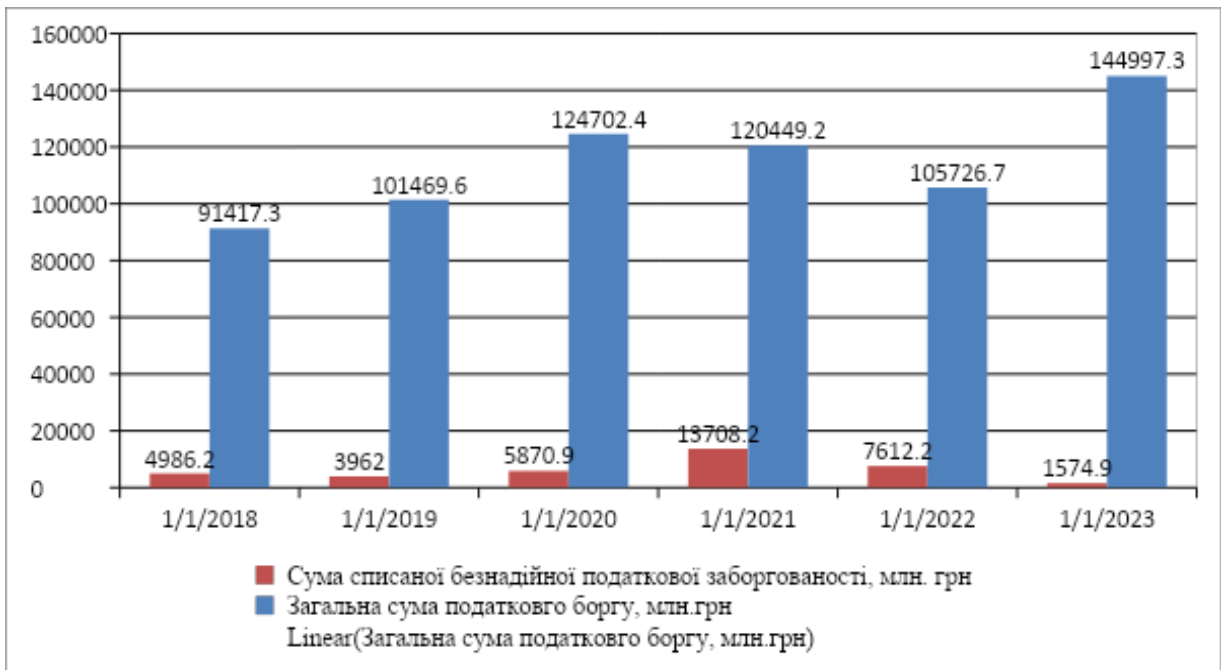

Рисунок 1 – Динаміка податкового боргу та суми списання безнадійної заборгованості

Джерело: складено автором за даними [1; 2; 3].

На жаль, як ми видно з даних рисунку 2, загальна сума податкового боргу тільки зростає з роками, а надходження на рахунок вжитих заходів податковими органами зменшуються. Так, загальна суму заборгованості за 2022 рік становила 145,0 млрд грн, надходження на рахунок вжитих заходів зменшуються у 2022 році становили 13,8 млрд грн, що порівняно з 2020 роком майже у тричі менше.

Проте хотілось відміти, що все ж такі податковими органами ведеться постійна робота щодо зменшення сум податкового боргу. Так працівниками підрозділів ДПС по роботі з податковим боргом окрім виконання основних посадових обов'язків, приходиться відстоювати правоту своїх рішень в суді.

Рисунок 2 – Надходження за рахунок вжитих заходів

Джерело: складено автором на основі [1; 2; 3].

Слід зазначити, що проблема зростання податкової заборгованості платників податків перед бюджетом зумовлена наступними причинами:

- практика списання та реструктуризації державою заборгованості платників податків перед бюджетом;
- відсутність дієвих механізмів забезпечення відповідальності платників податків за виконання своїх податкових зобов'язань;
- бюджетних взаємозаліків, що, в свою чергу, робить своєчасну та повну сплату податків і зборів економічно не вигідною, а також сприяє укоріненню в суспільстві зневажливого ставлення до виконання податкових зобов'язань. Крім того, ще однією важливою причиною не своєчасного погашення податкового боргу є очікування платників податків, особливо великих, що їхній податковий борг буде списано або реструктуризовано.

Найголовніше, що борг загрожує стабільності державних фінансів та призводить до недофінансування запланованих програм і заходів, що негативно впливає на податкову безпеку. Крім того, ця проблема має соціально-економічний вимір, оскільки недоотримання бюджетних надходжень зменшує потенційну спроможність держави інвестувати в економіку та збільшувати людський капітал.

Для вирішення проблеми вдосконалення механізму стягнення податкового боргу ДПС разом з іншими органами влади має визначити

стратегію, основною метою якої має стати визначення ефективних заходів, спрямованих на:

- покращення платіжної дисципліни недобросовісних платників податків
- запобігання утворенню нових податкових боргів
- вдосконалення заходів зі стягнення податкового боргу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звіт ДПС України за 2021 р. URL : <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/396505.html>
2. Державна податкова служба України / Офіційний сайт. URL : <https://tax.gov.ua/>
3. Публічний звіт ДПС за 2022 рік URL : <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/657704.html>

Прачук Вікторія Миколаївна,
*здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
факультету фінансів та цифрових
технологій, гр. ФАБ-20-1*

Науковий керівник:

Іванишина Ольга Степанівна,
*канд. екон. наук, доцент,
завідувачка кафедри фіскального
адміністрування*

ОЦІНКА ВПЛИВУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

У сучасних умовах, вимагаючи активного втручання держави в економіку, податкова політика набуває вагомого значення. Вона спрямована на регулювання ринкових процесів, стимулювання підприємництва, вплив на інвестиційну активність та сприяння економічному зростанню суспільства. Тому належить враховувати, що податкова політика є одним з ключових факторів, що впливають на національне виробництво. З метою забезпечення фінансових потреб держави, податкова політика визначається як комплексний набір заходів. Однією з ключових цілей податкової політики є досягнення балансу між економічними інтересами держави та платників податків з метою стимулювання економічного розвитку суспільства та створення сприятливого середовища для його процвітання. Це означає, що податкові заходи повинні бути належним чином спроектовані та виконувати роль інструменту, який сприяє стимулюванню підприємництва, привабливості інвестиційного клімату та сприянню стійкому економічному зростанню.

Дослідженню податкової політики та її впливів на показники економічного підвищення присвячено ряд робіт вчених та науковців, а саме: Н. Подольчак, О. Горбатенко, В. Дубровського, С. Лукаша, Л. Луцишина, А. Абрамова, А. Жаворонка, Т. Стужук та інших.

В сучасних умовах податкова політика в Україні не виявляє сприятливого впливу на економіку, а навпаки, пригнічує сучасне виробництво. В результаті чесної сплати даних податків і зборів, підприємствам доводиться передавати до бюджету значну частку своєї створеної доданої вартості, а саме від 40 до 45 %. Такий високий рівень оподаткування призводить до обмеження темпів економічного зростання, що має негативний вплив на загальну ситуацію в країні.

Така ситуація має об'єктивні причини, між яких можна виділити наступні фактори:

– Неможливість швидкої комерціалізації невиробничих галузей: галузі, які не мають вираженого комерційного характеру, такі як охорона здоров'я, освіта, наука, культура тощо, потребують значних державних витрат. Це призводить до необхідності залучення додаткових коштів шляхом високого оподаткування виробничих секторів, що може негативно впливати на економічний розвиток.

– Реформування власності: Процеси перетворень і реформ відносин власності можуть мати вплив на податкову політику. Перехід від централізованої економіки до ринкової системи може призводити до неоднозначності та нестабільності у податковій сфері.

– Збільшення державних видатків на соціальний захист населення: економічна криза та інфляція можуть спричинити падіння рівня життя населення, що створює потребу у збільшенні державних видатків на соціальний захист. Це може змушувати державу шукати додаткові джерела доходів через підвищення податкового навантаження на підприємства та громадян.

Серед основних показників, що відображають економічний розвиток країни, можна виокремити наступні аспекти:

- Валовий внутрішній продукт (ВВП).
- Обсяги національного виробництва.
- Ціни на споживчому ринку.
- Валютний і грошовий ринок.
- Капітальні інвестиції.

Податкова політика держави має велике значення для економічного розвитку країни, що відображається у численних показниках, наведених вище. Оподаткування є важливим інструментом держави для збору фінансових ресурсів та їх ефективного використання залежно від

потреб та завдань. Податкова політика проявляється через різноманітні способи та форми мобілізації цих ресурсів [1; 2].

Одним з головних показників, що значною мірою характеризують ефективність податкової політики з огляду на розвиток економіки країни, є податкове навантаження. Цей показник демонструє ефективність податкової політики держави, та показує як саме чинить вплив збір податків та зборів на господарську активність й стан суб'єктів господарювання. Для його кількісної оцінки застосовують коефіцієнт податкового навантаження, який розраховується як відношення суми зібраних податків, враховуючи і суму сплаченого єдиного соціального внеску, до валового внутрішнього продукту. При розрахунку даного коефіцієнту до суми податків необхідно включати обов'язкові відрахування у соціальні фонди, адже у багатьох країнах вони визначаються як податки, а не страхові внески. Якщо проаналізувати існуючу податкову систему в Україні, то варто зазначити, що в ній впроваджені елементи податкових систем з багатьох розвинених країн, однак вона не є досконалою. З метою більш детального аналізу характеристик податкової політики в Україні в ході дослідження було зібрано статистичну інформацію щодо показників обов'язкових відрахувань у соціальні фонди, податкових надходжень до бюджету, валового внутрішнього продукту (ВВП), доходів зведеного бюджету, рівня податкового навантаження за 2017–2021 рр. (табл. 1).

Що ж стосується 2022 року, то податок на додану вартість (ПДВ) приніс до казни 213 млрд грн, надходження від податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) сягнули 148,4 млрд грн, імпорتنний ПДВ становив 253 млрд грн, а від податку на прибуток підприємств – 117 млрд грн. Це основні податки, які формують бюджет і зазвичай відображають його наповнення. Що ж стосується митних платежів, то їх обсяг становить 301 мільярд гривень, що становить тільки 57 % від плану на 2022 рік. Аналізуючи вищенаведені дані, слід відзначити коливання рівня податкового навантаження з року в рік. З одного боку, вони висвітлюють несталі темпи зростання ВВП, а з іншого – хронічні та постійні зміни у податковому законодавстві держави [4].

Таблиця 1
Податкове навантаження в Україні, 2017-2021 рр.

Показники	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Рівень податкового навантаження, %</i>	<i>33,9</i>	<i>32,0</i>	<i>29,1</i>	<i>29,8</i>	<i>33,3</i>
ВВП реальний (в цінах попереднього року), млрд грн	2445,5	3083,4	3675,7	3818,4	4363,5
Податкові надходження до зведеного Держбюджету, млрд грн	828,1	986,3	1070,3	1136,6	1453,8
<i>Рівень податкового навантаження на працю, %</i>	<i>15,1</i>	<i>15,0</i>	<i>15,6</i>	<i>16,7</i>	<i>17,2</i>
ПДФО, млрд грн	185,6	229,9	297,8	319,0	378,3
ЄСВ, млрд грн	158,9	202,0	241,7	281,7	327,0
Єдиний податок, млрд грн	24,0	29,5	35,2	38,0	46,2
<i>Рівень податкового навантаження на капітал, %</i>	<i>5,1</i>	<i>5,1</i>	<i>4,6</i>	<i>4,6</i>	<i>5,8</i>
ПДВ, млрд грн	73,3	106,1	117,3	118,4	163,8
Рента, млрд грн	51,1	50,0	52,0	57,1	98,3
<i>Рівень податкового навантаження на споживання, %</i>	<i>19,0</i>	<i>17,3</i>	<i>14,8</i>	<i>15,3</i>	<i>17,2</i>

На сьогодні необхідно негайно вирішувати проблеми та удосконалювати податкову систему України, незважаючи на розпочаті реформи, оскільки вона залишається недосконалою. В Україні спостерігається значно високе податкового навантаження, що уповільнює темпи розвитку економіки.

Зменшення податкового тягаря є вагомим завданням, яке має велике значення. Важливо забезпечити баланс між податковим навантаженням та перевагами оподаткування, між обов'язковістю сплати податків і свідомим вибором, а також між потребами держави та галузей, а також державними та приватними інтересами.

Для досягнення поставлених цілей потрібно забезпечити:

- Шляхом поступового зниження ставок податку та розширення бази оподаткування можна забезпечити зменшення податкового навантаження на суб'єкти господарювання. При цьому збільшення надходжень до бюджету слід досягати шляхом залучення більшої кількості платників податків.

– З метою забезпечення прозорості та вдосконалення системи адміністрування податків і зборів, необхідно провести реформи та вдосконалити процеси, пов'язані зі збором та контролем оподаткування.

– Для забезпечення справедливого розподілу податкового тягаря між різними суб'єктами господарювання, необхідно здійснити помірне зменшення податкового навантаження та забезпечити пропорційність його розподілу залежно від виду діяльності платників.

– Для запобігання ухиленню платників від сплати податків необхідно вдосконалити системи податкового контролю, що забезпечують ефективний нагляд та перевірку виконання податкових зобов'язань.

Залучення додаткових інвестицій до господарської діяльності підприємств сприятиме розширенню їх обсягу діяльності та збільшенню прибутків суб'єктів господарювання. Підвищення доходів сприятиме зростанню ВВП і зменшенню податкового тягаря.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.04.2022 № 2120-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

2. Про державний бюджет України на 2019 рік : Закон України від 2018 № 2629-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19#Text>

3. Державна податкова служба України. URL : <https://tax.gov.ua/>

4. Міністерство фінансів України. URL : <https://minfin.com.ua/> (дата звернення:18.10.2023).

Сіротко Юлія Юріївна,
*здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ОПБ-20-1*
Науковий керівник:
Іванишина Ольга Степанівна,
*канд. екон. наук, доцент,
завідувачка кафедри фіскального
адміністрування*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Однією з найважливіших проблем кожної країни є створення ефективної системи фіскальної політики. Податки не лише є основним джерелом поповнення доходів держави для фінансування соціальних та інших державних програм, а й основним засобом впливу країни на ринкову економіку.

Фіскальна політика є невід'ємною ознакою, а право вибору та формування її змісту є ознакою зрілості та суспільної довіри. Незалежною може вважатися лише та країна, яка дотримується власної економічної політики, у тому числі фіскальної.

При цьому глобалізація впливає на податкову систему країни у різних напрямках та сферах. Навіть на рівні теорії та податкової доктрини вона має вияви та наслідки, оскільки прискорює обмін інформацією, інноваціями та науковими ідеями [1].

Питання інтеграції нашої держави з ЄС сьогодні є дуже актуальним та стратегічним. В контексті цього не менш важливим є завдання гармонізації податкової політики в Україні відповідно до норм ЄС. Оскільки в основу податкових політик України та країн ЄС покладено різні принципи, цей процес є складним завданням.

Досвід податкової реформи в Європі дуже цікавий для України, що дозволяє враховувати як позитивні, так і негативні наслідки у своїх податкових рішеннях. Слід зазначити, що існує потреба в податкових і правових нормах у державах-членах ЄС, і ЄС прагне застосовувати спільні правила та норми оподаткування [2]. Національне податкове

законодавство також не повинно суперечити нормам загального податкового права ЄС.

Але єдина уніфікована податкова система в зоні Євросоюзу заснована на національних пріоритетах, що надає індивідуальності системі оподаткування в кожній країні [4].

Основні сфери податкового модуля ЄС включають ПДВ і непрямі збори, а також уніфікація податків компаній. Надходження від податків відіграють важливу роль у національних бюджетах членів ЄС, але лише частина ПДВ перераховується до загального бюджету Союзу. Європейський Союз не встановлює єдину систему оподаткування, а організовує правила через директиви, які дозволяють національним органам влади визначати конкретні методи їх впровадження в межах своєї юрисдикції. Україна, яка збирається вступити до Європейського Союзу, закріпила ці вимоги в законі [2].

Розвиток інтеграційних процесів у Європі вимагає спільної податкової політики та вдосконаленої системи оподаткування з поступовим переходом до створення спільного податкового режиму на основі таких принципів:

національна податкова політика не повинна перешкоджати вільному переміщенню продукції;

податкова політика країни не повинна перешкоджати вільному переміщенню робочої сили;

податкова політика країни не повинна суперечити політиці ЄС.

Хоча Договір про функціонування ЄС (TEU) не виокремлює податкову політику в якості окремого напрямку, вона є однією з найважливіших складових як внутрішньої, так і зовнішньої політики Європейського Союзу [4].

Договір про функціонування Європейського Союзу (TEU) містить кілька розділів, які детально регламентують податкову політику та гармонізацію законодавства про податки, акцизи та інші форми прямого оподаткування. До цього відносяться основні податкові положення (стст. 110–113) та розділ про наближення законів (стст. 114–118), який охоплює податки, що впливають на внутрішній ринок. Також в документі передбачені положення, які стосуються податкової політики, вільного руху людей, послуг та капіталу (стст. 45–66), а також положення про покращене співробітництво (стст. 326–334) у справах оподаткування [3].

Враховуючи проблеми та перспективи, які відкриваються перед Україною у процесі євроінтеграції, першочерговими напрямками реалізації державної податкової політики в країні мають бути:

1. Переорієнтація податкової системи з метою розширення бази оподаткування на основі удосконалення оподаткування майна.
2. Подальша оптимізація контролю за трансфертним ціноутворенням та боротьба з агресивним податковим плануванням.
3. Підвищення рівня довіри громадськості до запланованих урядом реформ, шляхом залучення наукових шкіл до прийняття управлінських рішень та посилення партнерської взаємодії між фіскальними органами і платниками податків [4].

Незважаючи на велику кількість розроблених різними структурами заходів щодо вдосконалення податкової політики на різних рівнях, ця проблема не вирішена і потребує розробки ефективних стратегій. Ефективне регулювання податкової політики дійсно є запорукою стабільного економічного розвитку країни.

Важливо продовжувати розробляти та впроваджувати ефективні механізми та стратегії управління податковою системою, спрямовані на забезпечення справедливого та ефективного використання ресурсів країни, сприяння підтриманню сталого економічного зростання та підвищенню добробуту населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Швабій К. І. Теоретичні підходи до формування та реалізації податкової політики держави. *Фінанси України*. 2022. № 1. С. 90–103.
2. Швабій К. І. Вплив глобалізації на систему оподаткування та податкову політику України. *Стратегічні пріоритети*. 2019. № 8 (10). С. 137–144.
3. Галушак І. Є., Кохан І. В., Дмитровська В. С. Формування податкової політики в контексті Євроінтеграції. *Ефективна економіка*. 2022. С. 10–17.
4. Дубовик О. Конвергенція механізмів оподаткування доданої вартості України та Євросоюзу. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2020. № 8 (240). С. 16–18.

Скрипець Владислав Ігорович,
*здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
ННІ права, гр. МПБ-21-1
Науковий керівник:*
Іванишина Ольга Степанівна,
*канд. екон. наук, доцент,
завідувачка кафедри фіскального
адміністрування*

ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ

Система оподаткування є ключовим інструментом фінансового забезпечення місцевих бюджетів, що впливає на якість життя та розвиток територіальних громад. Сам термін «податки» визначається, як обов'язкові платежі, що стягуються державою з фізичних та юридичних осіб, з метою наповнення центрального або місцевого бюджетів відповідно до положень Податкового кодексу України. Цілями податків та податкових платежів до бюджету є утримання органів державного управління, національна оборона, вирішення економічних і соціальних проблем, а також створення умов для кращого регулювання споживання в суспільстві. Тому місцеві податки грають важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості та фіскальної ефективності місцевих самоврядувань.

Місцеві податки – це обов'язкові платежі, суми яких згідно із законодавством України встановлюються органом місцевого самоврядування на території відповідної територіальній одиниці самостійно та слугують для наповнення виключно місцевого бюджету [3].

Відповідно до статті 10 Податкового кодексу України встановлено перелік обов'язкових місцевих податків, які визначаються органами місцевого самоврядування: сільською, селищною, міською радою залежно від територіальної одиниці. До них належать: податок на майно та єдиний податок.

Відповідно до пункту 3 статті 10 Податкового кодексу України, місцеві ради в межах повноважень, визначених Податковим кодексом, вирішують питання відповідно до вимог цього Кодексу щодо встановлення податку на майно (в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки). Згідно з пунктом 4 статті 10 Податкового кодексу України, установлення місцевих податків та зборів, не передбачених Податковим кодексом, забороняється [6].

Податок на майно складається з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортного податку, плати за землю [6].

Єдиний податок – сплачується фізичними та юридичними особами в межах спрощеної системи оподаткування.

Варто зазначити, що фіскальна ефективність місцевих податків демонструє, як ці місцеві податки впливають на фінансовий стан місцевих бюджетів та їхню спроможність забезпечувати розвиток територіальних громад. Вони створюють можливість збільшення доходів місцевих бюджетів та підтримують їх залежність від місцевих потреб.

Один із основних аспектів фіскальної ефективності місцевих податків полягає в їхньому внеску в збільшення доходів місцевих бюджетів, це можна наглядно видно в таблиці 1. Коли система місцевих податків ефективно функціонує, вона надає стабільний та передбачуваний потік доходів. Це дозволяє місцевим органам влади не лише забезпечити фінансування поточних витрат, але й інвестувати у розвиток інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та інших соціальних програм.

Таблиця 1 – Надходження місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів за 2020–2022 рр.

Показники	Роки		
	2020	2021	2022
Доходи місцевих бюджетів України, млн грн	1376661,6	1662242,7	2196273,3
Місцеві податки та збори, млн грн	289 986,0	351875,9	398000,1
Відношення місцевих податків і зборів до доходів місцевих бюджетів України, %	21.06	21.16	18,12

Джерело: складено автором на основі даних Міністерства фінансів України [3].

З початком повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України 24 лютого 2022 року надходження місцевих податків та зборів до доходів місцевих бюджетів України зменшилися порівняно з попередніми роками. Проте у 2023 році місцеві податки почали збільшуватися через стабілізацію внутрішньої ситуації в країні.

Крім цього, місцеві податки дозволяють місцевим органам влади налаштовувати систему оподаткування на конкретні потреби своєї територіальної громади. Наприклад, вони можуть збільшувати податки на нерухомість для забезпечення обслуговування інфраструктури, яка

потребує постійного утримання. Також, місцеві податки можуть бути залежними від рівня доходів населення, що дозволяє створювати прогресивні податкові системи та сприяти соціальній справедливості.

Місцеві податки можуть бути важливим інструментом для стимулювання економічного розвитку. Наприклад, місцеві влади можуть надавати податкові пільги для привертання нових підприємств або інвесторів на свою територію. Це може сприяти створенню нових робочих місць та збільшенню доходів, які надходять до місцевого бюджету [1]. Також, інвестиції у розвиток інфраструктури, які фінансуються за рахунок місцевих податків, можуть підтримувати розвиток підприємств та збільшити економічну активність на території.

Незважаючи на потенціал місцевих податків для підвищення фіскальної ефективності, існують деякі виклики та проблеми, які потребують уважного управління.

Перш за все, важливо впроваджувати ефективну систему контролю та обліку податків, а також забезпечити широку покритість податкових об'єктів. Недостатній контроль може призвести до зниження фіскальної ефективності.

Не менш важливим є і корупція серед посадових осіб, яка може призвести до втрати частини надходжень від місцевих податків і вплинути на їх фіскальну ефективність. Крім цього, надмірні податкові пільги та збитки можуть призвести до втрати доходів та вплинути на фіскальну стійкість місцевого бюджету.

Також відсутність взаємозалежності між рівнем суспільних послуг, які надаються на певній території із податковими зусиллями населення, можуть призвести населення до незадоволення діяльністю місцевих органів влади [3].

Управління цими викликами та проблемами може покращити фіскальну ефективність місцевих податків та сприяти стійкому економічному розвитку місцевих громад.

Отже, місцеві податки відіграють важливу роль у фінансовому забезпеченні місцевих бюджетів та забезпеченні розвитку територіальних громад. Їх фіскальна ефективність залежить від ефективного контролю, прозорості та адаптації до місцевих потреб. Розв'язання викликів і проблем, пов'язаних із місцевими податками, може покращити їхню фіскальну ефективність та сприяти стійкому економічному розвитку місцевих громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волкова О. Фіскальна ефективність місцевого оподаткування в Україні. *Гроші, фінанси і кредит*. 2019. Вип. 28. URL : http://market-infr.od.ua/journals/2019/28_2019_ukr/41.pdf (дата звернення: 20.10.2023).
2. Гринчишин В. І. Місцеві податки і збори у формуванні доходів місцевих бюджетів. *Актуальні питання фінансової теорії та практики* : зб. матеріалів Дев'ятої наук. конф. студентів і молодих вчен., м. Тернопіль, 15 квітня 2022 р. URL : <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/47472/1/Гринчишин%20В.pdf> (дата звернення: 19.10.2023).
3. Довідка щодо стану виконання місцевих бюджетів (2020–2022) / Міністерство фінансів України. URL : <https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhativ> (дата звернення: 19.10.2023).
4. Кучер О. В. Місцеві податки та збори як основа фінансової автономії органів місцевого самоврядування в Україні. URL : <https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=27642.pdf> (дата звернення: 19.10.2023).
5. Місцеві податки і збори: їх роль у формуванні місцевих бюджетів. *Подільський науковий вісник*. 2021. № 3. С. 18–24.
6. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI, станом на 3 верес. 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.10.2023).

УДК 657.1: 336.02

Скупий Андрій Віталійович,
здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня
факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ОМП-22-4
Науковий керівник:

Герасименко Ольга Миколаївна,
канд. екон. наук, старший викладач
кафедри фіскального адміністрування

ЧИ ІСНУЄ ПІДСИСТЕМА ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ?

З прийняттям Податкового кодексу України (далі – ПКУ) [1] в наукових працях та літературних джерелах термін «податковий облік» використовується досить рідко. Натомість актуальним стало використання понять «податкові розрахунки», «облік і звітність в оподаткуванні», «облік в оподаткуванні». Це пояснюється тим, що нині за основу при розрахунку податків та зборів беруть дані бухгалтерського фінансового обліку. Наприклад, до прийняття ПКУ, підприємствам необхідно було вести облік валових доходів, валових витрат та амортизаційних відрахувань, щоб нарахувати податок на прибуток. При цьому вимоги податкового законодавства не співпадали з вимогами бухгалтерського фінансового обліку в частині визнання доходів і витрат, дати їх виникнення та ін. З прийняттям ПКУ при розрахунку податку на прибуток використовують інформацію про доходи і витрати, що формується в бухгалтерському фінансовому обліку. В подальшому відбувається (але не завжди) коригування фінансового результату до оподаткування на податкові різниці. Чи можуть такі та інші подібні приклади свідчити про те, що поняття податкового обліку надумане, враховуючи додатково те, що на законодавчому рівні таке поняття не визначено? Вважаємо, що ні. Адже, сучасна модель бухгалтерського фінансового обліку орієнтована на різних користувачів, таких як власники, інвестори, керівництво, кредитори та ін. Але потреби контролюючих органів система такого обліку повністю не задовольняє. Тому багато процедур первинного, аналітичного обліку та формування звітних податкових показників урегульовано саме податковим законодавством країни. Визначення податкових різниць, складання податкових та акцизних

накладних, податкова звітність не мають жодного відношення до бухгалтерського фінансового обліку. То це податкові розрахунки, чи облік і звітність в оподаткуванні, чи податковий облік? Тут варто зауважити, що єдності думок серед вітчизняних економістів щодо статусу податкового обліку немає.

ПКУ встановлено, що «платник податку зобов'язаний вести облік показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, на підставі первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів, ведення яких передбачено законодавством» [1]. До того ж окремі положення ПКУ вимагають застосовувати особливі правила та норми, які пов'язані з необхідністю ведення на підприємствах саме податкового обліку паралельно з фінансовим. І заключним етапом такого обліку є складання податкової звітності. Зменшувати значення податкового обліку, називаючи його податковими розрахунками, обліком в оподаткуванні, вважаємо недоцільним. Хоча не заперечуємо використання даних термінів.

В сучасних умовах інформаційного суспільства податковий облік слід розглядати як частину глобального інформаційно-облікового масиву підприємства, а саме як підсистему бухгалтерського обліку, нарівні з фінансовим та управлінським обліком. Думку про те, що податковий облік є самостійною інформаційною системою зі своєю метою і функціями вважаємо не достатньо обґрунтованою. Змістом податкового обліку є відносини, що виникають при нарахуванні, декларуванні та сплаті податків і зборів (обов'язкових платежів), тобто відносини між державними контролюючими органами і юридичними та фізичними особами щодо податків і обов'язкових платежів до бюджетів усіх рівнів.

З огляду на сказане, підтримуємо думку, що податковий облік – система підготовки та накопичення інформації платника податків, необхідної для розрахунку податків і зборів, встановлених податковим законодавством з метою складання податкової звітності.

У вітчизняній літературі не сформульоване загально визначене поняття предмету податкового обліку. Виходячи з двоїстості природи податкового обліку, яка обумовлена його функціональною залежністю від систем обліку й оподаткування, предмет податкового обліку необхідно розглядати з двох точок зору: у вузькому (з позиції теорії обліку) та широкому розумінні (з позиції оподаткування). У вузькому розумінні

предметом податкового обліку є господарська діяльність платника податку, в результаті якої формується база оподаткування за окремими податками і зборами і виникають зобов'язання з обчислення їх суми. Предметом податкового обліку, у широкому розумінні, виступає процес перерозподілу створеного на підприємстві додаткового продукту шляхом вилучення його частини у вигляді податків і зборів з метою формування державних грошових фондів та забезпечення виконання державою покладених на неї функцій. Така дефініція розкриває макроекономічну роль податкового обліку в контексті виконання ним завдань інформаційного забезпечення перерозподільних функцій системи оподаткування. Поняття «об'єкт» деталізує поняття «предмет». Об'єктом податкового обліку є господарські операції та обліково-розрахункові процедури, які впливають на виникнення чи зміну об'єкта оподаткування або ж не впливають, але підлягають обов'язковому контролю з боку контролюючих органів. Безпосередньо об'єктами податкового обліку виступають складові податку: об'єкт оподаткування, база оподаткування, податкове зобов'язання платника податку.

Отже, податковий облік – це підсистема бухгалтерського обліку, яка за встановленими державою правилами формує інформацію про нарахування та сплату податків і зборів і надає її державним податковим органам та керівництву підприємства. В податковому обліку здійснюється групування інформації для визначення податкової бази за податками та зборами на підставі первинних документів, згрупованих відповідно до порядку, передбаченого діючим податковим законодавством. Інформаційною базою податкового обліку є первинні документи, реєстри фінансового та податкового обліку, фінансова та податкова звітність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

УДК 336.221

Смійчик Софія Вікторівна,
*здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки
та митної справи, група МEB-21-1*
Науковий керівник:
Тучак Тетяна Володимирівна,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фіскального
адміністрування*

ЗМІНИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

У повоєнний період Україна продовжить активно змінювати політику в різних галузях для продовження інтеграції в Європейський Союз. Однією з галузей, яка зазнає цих змін, буде податкова система України. Проте думки щодо змін податкової системи можуть відрізнятися у уряду та різних міжнародних організацій, а реалізація цих реформ буде можлива тільки після війни.

МФВ зазначає, що однією з важливих умов створення нової програми кредитування для України є неприпустимість звужувати базу оподаткування та знижувати основні податкові ставки. Для того, щоб правильно та ефективно реформувати податкову систему, необхідним елементом є дослідження моделей інших країн та шляхів побудови їх податкових систем, що допоможе зменшити ризики. Зважаючи на досвід інших країн, на перших етапах формування нової податкової системи тимчасово скорочуються бюджетні надходження, тому після закінчення війни Україні потрібно буде залучати інвестиційну підтримку.

За словами Артура Лаффера, який є американським економістом, реформа також змінить склад та обсяги прибутків, а також період їх надходжень до бюджету. Якщо взяти до уваги відбудову Європи після Другої Світової війни, то зовнішній борг у повоєнний період може збільшитися до 300 % ВВП.

Проте незважаючи на ці негативні аспекти, вже у середньостроковій перспективі реформа почне приносити позитивні зміни. Цими змінами будуть більш стрімкий розвиток бізнесу, накопичення внутрішніх інвестицій, швидше зростання ВВП.

Прикладом відновлення після кризових чи воєнних дій є Кіпр та Ірландія. Вони відновлювалися досить специфічно, не підвищуючи податки, а навпаки, знижуючи їх. Це мало позитивні наслідки для їх відновлення. В Ірландії після зниження ставки корпоративного податку внаслідок реформи з 15 до 12,5 % бюджетні надходження в перші роки зросли на 45 %, а поштовхом для інвестицій різних країн до Кіпру та розвитку його економіки стало зменшення ставки на прибуток з 13 до 10 %.

Але досвідом країн треба керуватися не для того, щоб повністю повторити їх податкову систему, а для того, щоб визначити позитивні та негативні аспекти, до яких може призвести реформування, та визначити ті, які підійдуть саме Україні та сприятимуть її розвитку, а не стануть перешкодою [2].

Метою майбутньої податкової системи, за словами влади, є повне прибирання корупції та створення умов оподаткування, схожих до європейських. Податкова система України має стати такою, щоб залучати інвестиції в свою економіку. Реформування податкової системи має створити конкурентні умови та усунути мотивацію для корупції, що дозволить не лише знизити податки, а й сформує позитивний бізнес-клімат в Україні. Важливими кроками у цьому процесі будуть:

- спрощені процедури отримання дозволів для придбання земельних ділянок та для будівництва;
- необхідність перезавантажити судову та правоохоронну систему;
- створити національну інфраструктуру для фінансування бізнес-проектів, яка сприятиме приведенню більших інвестицій в Україну.

Також важливим елементом є боротьба з податковою бюрократією, оскільки надмірний контроль бізнесу може негативно впливати на економіку. Паралельно з реформою податкової системи необхідно зрівноважити це явище. Вільна торгівля також повинна бути, адже вона сприятиме кращому розвитку економіки.

Усі рішення щодо реформи податкової системи України повинні бути послідовними та чітко визначеними. Правила, які будуть прийняті на тривалий час допоможуть бізнесам та усім адаптуватися до них та нададуть змогу планувати власну діяльність. Послідовною повинна буди не тільки реформа податкової системи, а й монетарна політика, оскільки валюта має бути стабільною для того, щоб економіка країни функціонувала та розвивалася.

Під час реформування податкової системи, як і інших галузей, важливо зважати на високий технологічний розвиток світу, бути готовими до впровадження інновацій, які можуть частково знизити прибутки, проте через деякий час сприяти їх збільшенню [1].

Костянтин Швабій, експерт Growford Institute, зазначив, що потрібно обережно ставитися до впровадження певних норм Європейського Союзу в українське законодавство, оскільки не завжди те, що прийнятне для більшості міжнародних партнерів, може підійти та не зашкодити Україні. Проте в Європі розглядають дещо специфічні рекомендації щодо розширення податкової бази – BIFIT. Основними пунктами BIFIT є:

- протидіяти ухиленню від податків;
- оптимізувати податки;
- змінити частину податкового тягаря на менш еластичні бази оподаткування;
- розширити базу оподаткування Corporate Contacts, тобто податку на прибуток за аналогією України.

Згідно з ініціативою ЄС BIFIT на розробку глобальних уніфікованих підходів до бази оподаткування, а саме до податок на прибутки підприємств, мають бути спрямовані основні зусилля.

Також К. Швабій зазначив, що після реформування податки мають бути простими, помірними та обов'язковими, адже в Україні є частка людей, які ніколи не сплачували податки.

Зараз у всьому світі, так само і в Україні, існує чотири глобальні тренди, у напрямку яких будуть відбуватися податкові зміни і підходи у сфері державної податкової політики (табл. 1).

Таблиця 1 – Глобальні тренди та їх вплив на систему оподаткування

№	Глобальний тренд	Вплив
1.	Глобалізація	Впливає на бази оподаткування
2.	Діджиталізація	Технологічно впливає на процеси реформування різних сфер
3.	Демографічні зміни	У випадку України ЄСВ, який завдяки демографічним змінам буде зменшуватися в перспективі
4.	Кліматичні зміни	Зелена політика, оподаткування викидів

Джерело: складено автором на основі [3].

Отже, перший тренд – глобалізація. Цей процес може мати як позитивні, так і негативні наслідки для доходів в державні бюджети країн, проте він явно впливає на бази оподаткування.

Другий тренд – діджиталізація, яка несе за собою технологічні зміни. Діджиталізація також може мати позитивні та негативні наслідки, наприклад, збільшення ефективності адміністрування податків, а також ускладнює процес уникання податків.

Третій тренд – демографічні зміни. Для більшості країн світу ці зміни несуть негативний характер через старіння населення. Враховуючи демографічний перехід деякі податки до Фонду соціального страхування або податки з доходу, наприклад, Єдиний соціальний внесок, в перспективі можуть зменшуватися.

Останній тренд – кліматичні зміни. Ці зміни будуть впливати на податкову систему через впровадження нових податків, наприклад, карбонового податку на CO₂ та податків на викиди, які можуть впливати на кліматичні зміни у світі [3].

Отже, податкова система України після війни зазнає реформування. Ці реформи будуть впроваджені для того, щоб продовжити інтеграцію в Європейський Союз, покращити податкову систему України згідно з інноваціями та трендами у сучасному світі. Для ефективного реформування Україна має зважати на досвід інших країн у створенні та реформуванні податкових систем, наприклад, на досвіді Ісландії та Кіпру в повоєнному відновленні економік та податкових систем, а також прислухатися до думки міжнародних організацій, наприклад, Міжнародного валютного фонду. Проте Україна має проаналізувати всі позитивні та негативні наслідки, які можуть спричинити ті чи інші впровадження в податкову систему, аби вибрати для себе оптимальний варіант, який сприятиме ефективному розвитку бізнесу та економіки в цілому, а також буде залучати інвестиціям в нашу державу. Важливим у реформуванні буде зважати на зміни, які зменшать можливість ухилятися від податків, а самі податки зробити обов'язковими, доступними, відкритими та справедливими, аби економіка могла розвиватися, а для громадян та бізнесів це була можлива для сплати сума.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Слуцький Б. Податковий шок: як революційна реформа зможе врятувати економіку України. *УНІАН*. URL : <https://www.unian.ua/economics/finance/podatkoviy-shok-yak-revolyuciyna-reforma-zmozhe-vryatuvati-ekonomiku-ukrajini-12206775.html>
2. Обух В., Колода Я. Як Україна реформуватиме податкову систему після війни. *Укрінформ*. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3688038-ak-ukraina-reformuvatime-podatkovu-sistemu-pisla-vijni.html>
3. Якими повинні бути податки в Україні? *CASE Україна*. URL : <https://case-ukraine.com.ua/publications/yakumu-povynni-but-y-podatky-v-ukrayini/>

УДК 336.025

Стасюк Крістіна Вікторівна,
*здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ОПСБ-23-1
Науковий керівник:*

Герасименко Ольга Миколаївна,
*канд. екон. наук, ст. викладач кафедри
фіскального адміністрування*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОПОВНЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ ЗА РАХУНОК ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ

У післявоєнний період нашої державі знадобляться значні фінансові ресурси для відбудови країни. Водночас потрібно буде використати податкові стимули, щоб підтримати вітчизняного виробника, малий та середній бізнес та в цілому економіку. Бо коли працює економіка, тоді сплачуються податки, а люди отримують заробітну плату. Відповідно, робочі місця та достойна заробітна плата сприятимуть поверненню громадян України додому із-за кордону.

Суттєвою перешкодою не тільки соціально-економічного розвитку України, а і визнання її на міжнародному рівні є тіньова економіка. Одне із найпопулярніших визначень тіньової економіки надав Е. Фейг. Він визначив тіньову економіку як економічні дії і дохід, отриманий від них, які обходять або ухиляються від урядового регулювання, оподаткування, або спостереження [1, с. 149]. Для України типовою є ситуація, коли власники бізнесу отримують величезні доходи та при цьому не сплачують податки. А іще вони свої доходи виводять з країни. Працівники, які на них працюють, теж отримують зарплату, з якої не сплачуються податки. Такого немає в розвинутих зарубіжних країнах і їх бюджет дозволяє цим країнам процвітати.

За різними оцінками міжнародних експертів та науково-дослідних установ рівень тіньової економіки України становить від 30 до 47 %. В той же час в таких країнах, як США, Швейцарія, Австрія, Нідерланди, Японія, Німеччина рівень тіньової економіки становить від 5 до 9 %.

Якщо в післявоєнний період ми поборемо цю тіньову економіку, то наповнимо свій бюджет сплаченими податками. Підтримуємо думку науковців і практиків, які до заходів, впровадження яких сприятиме де-тінізації економіки, відносять: модернізацію та поширення електронного моніторингу за грошовими потоками та фінансовими інститутами; розвиток безготівкових електронних розрахунків; посилення кримінальної відповідальності за порушення вимог декларування статків; встановлення більш жорсткого контролю за транзакціями стосовно офшорних територій тощо.

В цьому контексті передусім необхідно боротися з недобросовісними платниками податків. Але б таких недобросовісних платників податків було б менше, якби ті, хто повинен їх контролювати теж працювали чесно. Тому треба боротись не тільки з недобросовісними платниками податків, а і з корупцією в державних органах.

Під час свого візиту до Києва ще у травні 2021 року держсекретар США Ентоні Блінкен неодноразово називав корупцію головним ворогом української економіки. З такою оцінкою важко сперечатися. Корупція підриває ефективність усіх державних інституцій та самої держави [3]. До того схожі заяви зарубіжних партнерів України досить актуальні і сьогодні. На наше переконання, корупціонери не повинні займати жодні посади, а працювати простими робітниками і відшкодувати державі ті кошти, які собі привласнили.

Важливо переглянути ставки по деяким податкам. Зокрема необхідно:

– переглянути ставки ПДВ і акцизного податку. Там де потрібно підтримати бізнес, то ставки зменшити. Наприклад, низька ставка ПДВ може бути застосована до основних товарів, які необхідні для повсякденного життя (харчові продукти, ліки або освітні послуги). Якщо говорити про звільнення від ПДВ та пільги, то сюди можна віднести товари, які виробляються з використанням екологічно чистих матеріалів. Це можуть бути, наприклад, сонячні панелі, вітрові турбіни, електромобілі або енергоефективні побутові пристрої. Доречно збільшити ставку ПДВ, а може і ввести акцизний податок, для деяких товарів або послуг, які вважаються розкішшю або є не обов'язковими (наприклад, розкішні товари, електроніка або розваги);

– важливо розглянути зміни у ставках податку на дохід для громадян та податку на прибуток підприємств. Головне тут – не зменшити доходи бюджету, а передусім стимулювати бізнес та працівників окремих галузей, які слід розвивати. І навпаки, треба встановити більші

ставки там, де отримуються надприбутки. Важливо зазначити, що існує проблема пропорційного оподаткування доходів громадян за ставкою 18 %. З цього приводу зазначимо, що відмова від прогресивної шкали на користь пропорційної ставки ПДФО не сприяла помітному збільшенню доходів та їх виведенню з тіньового сектора. Пропорційна система, хоч би якою справедливою вона не видавалась, не може забезпечити рівномірність податкового навантаження, гарантувати принцип нейтральності податку за значного діапазону доходів. У суб'єкта оподаткування після сплати податку мають залишатися кошти для споживання та інвестування (накопичення). Одна і та ж ставка оподаткування може для незначних доходів відбирати усі кошти для накопичення та ще й частину коштів, призначених для споживання, а для великих доходів ця сама ставка відбиратиме лише незначну частину коштів, призначених для інвестування [4]. Про переваги пропорційного оподаткування ПДФО свідчить і провідний зарубіжний досвід. На підставі даних Європейської комісії у більшості держав – членів ЄС (22 з 28) діє прогресивна ставка податку на доходи фізичних осіб, яка залежить від рівня місячного або річного доходу. При цьому верхня ставка податку може перевищувати 50 відсотків (як, наприклад, в Австрії, Бельгії та Нідерландах) [5];

– податок на майно. Треба проаналізувати доцільність зміни ставок податку на нерухомість або введення нових податків на майно. Хоч це і місцевий податок, але я раджу запровадити обов'язкову сплату податку на майно для платників податку у всіх місцевих громадах.

Важливо створити стабільну та прозору систему оподаткування в нашій країні в післявоєнний період, що забезпечуватиме поповнення доходної частини Зведеного бюджету України та довгострокову впевненість для бізнесу і інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Подмазко О. М. Тіньова економіка: сутність та структура. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2013. № 1. С. 148–150. URL : [http://zt.knute.edu.ua/files/2013/1\(66\)/uazt_2013_1_24.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2013/1(66)/uazt_2013_1_24.pdf)
2. Дослідження тіньової економіки в Україні: майже чверть ВВП – або 846 млрд гривень – перебуває в тіні. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini--mayje-chvert-vvp--abo-846-mlrd-griven--perebuvaye-v-tini>

3. Ukraine's choice: corruption or growth. URL : <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraines-choice-corruption-or-growth/>

4. Корецька-Гармаш В. О., Злобіна В. В. Проблемні аспекти в оподаткуванні доходів фізичних осіб України. URL : https://zavantag.com/tw_files/3601/d-3600117/7z-docs/23.pdf

5. Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо звільнення від оподаткування податком на доходи фізичних осіб та військовим збором окремих доходів та запровадження справедливої прогресивної шкали податку на доходи фізичних осіб) : проект Закону України від 17.02.2020 № 3076. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/II01433I.html

УДК 657

Степанець Валерій Володимирович,
*здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня
факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ОММ-23-1*
Науковий керівник:
Лекарь Сергій Іванович,
*д-р юрид. наук
професор кафедри фіскального
адміністрування*

КОМП'ЮТЕРНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Інформація є фактором виробництва, який здійснює вплив на свідомість людини, тим самим визначає її подальші дії. В економіці, інформація через бухгалтерів та менеджерів різних рівнів впливає на прийняття управлінських рішень, змінюючи вектор соціально-економічного, політичного, екологічного, інвестиційно-інноваційного розвитку всієї країни. Інвестори та менеджери всіх рівнів потребують одержання повної, структурованої обліково-звітної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. Тому досить актуальним і практично важливим можна вважати чітке визначення складу і характеру інформації, яка підлягає автоматизованому накопиченню, обробці і представленню в інтегрованій комп'ютерній системі бухгалтерського обліку підприємств.

Отримання суб'єктами господарювання управлінської інформації з набором всіх якісних ознак, найважливішими серед яких є достовірність, оперативність та повнота, можливо тільки через використання комп'ютеризованих інформаційних систем і технологій бухгалтерського обліку, які можуть адаптовуватися та змінюватися відповідно до умов середовища разом з бізнесом, який вони підтримують та описують.

Під комп'ютеризованою інформаційною системою управління підприємством потрібно розуміти сукупність економіко-математичних методів і моделей, технічних, програмних, технологічних засобів і рішень, а також наявність спеціалістів, призначених для обробки інформації і прийняття управлінських рішень [1–5]. Інформаційна система

обліку і оподаткування є складовою комп'ютеризованої інформаційної системи управління підприємством, що дає можливість бухгалтерам збирати, інтерпретувати та подавати інформацію про господарську діяльність суб'єкта господарювання для прийняття ефективних управлінських рішень. Кожне підприємство обирає найбільш прийнятну інформаційну систему виходячи із своїх розмірів, завдань, фінансових можливостей тощо.

В науковій літературі доведено, що використання комп'ютеризованих інформаційних систем приводить до спрощення облікових процедур, забезпечує складання достовірної, зрозумілої та зіставної фінансової й управлінської звітності, впорядкування внутрішніх зв'язків між відділами бухгалтерії, економічних і контрольних служб і підвищення аналітичної цінності відомостей про фінансову-господарську діяльність підприємства в цілому та окремих її важливих ланок.

Функціонально-орієнтовані інформаційні системи розділяють на 5 груп:

1. ІС для управління проектами. Microsoft Project Online, Oracle Primavera є не тільки готовими продуктами, а й платформами для створення галузевих рішень. На цьому базується екосистема двох основних гравців на ринку корпоративних систем управління проектами. Найсильніші партнери Microsoft і Oracle представляють не просто впровадження Microsoft Project або Oracle Primavera, а впровадження галузевих рішень з традиційним фокусом в найбільших корпоративних замовників проектного управління: будівництво, проектування, конструкторські бюро, великі ІТ-проекти, машинобудівні проекти, проекти розробки і виробництва озброєнь.

2. Фінансово-аналітичні інформаційні системи для бізнес-планування (Project Expert, COMFAR, PROSPIN), для стратегічної оцінки ведення бізнесу (BEST, FIT, PHAROS, ProductPlus), для бюджетування (Comshare, «КИС: Бюджетирование», PROPHIX) та ін.

3. ІС для управління взаємовідносинами з клієнтами, або CRM-системи (Sales Expert, WinPeak, TerraSoft). Сучасні CRM-системи направлені на вивчення ринку і конкретних потреб клієнтів. На основі цих знань розробляються нові товари або послуги і таким чином компанія досягає поставлених цілей і покращує свій фінансовий показник.

4. ІС для підтримки прийняття управлінських рішень: виконавчі ІС (in Sight, Execusom Edge Plus), системи підтримки прийняття рішень (PRIME Decisions, IFPS), експертні системи (XCOM, PSY) та ін.

5. ІС в маркетингу (Marketing Expert, ДА 4.0 тощо).

Для більш детальної класифікації інтегрованих інформаційних систем їх групують за ступенем інтеграції, виокремлюючи локальні системи, малі, середні та великі інтегровані системи.

На вітчизняних підприємствах, які мають статус акціонерних товариств і великі масштаби виробничо-господарської діяльності, найбільш популярними є інтегровані корпоративні інформаційні системи «Парус», «Галактика», «BAS», SAP R/3 (SAP AG) тощо, а також локальні системи бухгалтерського обліку «БЭСТ», «Турбо-Бухгалтер», «Інфо-Бухгалтер» та ін.

Пропонується застосовувати системний підхід до визначення шляхів удосконалення важливих аспектів обліку, оподаткування, аналізу, прогнозування та управління господарської діяльності підприємств. Цей підхід полягає в:

- синхронізації роботи облікової, аналітичної, прогностичної та управлінської ланок в бухгалтерському обліку;
- налагодженні якісної діагностики дотримання зобов'язань через полегшення доступу до потрібної обліково-аналітичної інформації з належним ступенем достовірності;
- оперативному реагуванні на критичні відхилення в умовах і наслідках господарської діяльності підприємства;
- запобіганні непередбачуваним збоєм і помилкам у процесі здійснення операцій та їх документальному оформленні.

Інформація обліку і оподаткування повинна надавати можливість оцінити, чи залучало підприємство в необхідних обсягах кошти в попередній період, наскільки виправданими виявились обрані напрямки вкладень капіталу і як вплинули раніше здійснені операції на прибутковість підприємства. Отримані результати аналізу облікових даних створюють базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на перспективу.

Щоб повною мірою розкрити інформацію про господарську діяльність підприємств, сформовану за даними обліку і оподаткування в умовах обраної підприємством інформаційної системи, слід використовувати гнучкі системи налаштувань, які закладено у програмних комплексах. Такі налаштування можуть бути застосовані для врахування облікової політики конкретного підприємства, можливих змін в обліковій системі внаслідок переходу від П(С)БО до МСФЗ та динамічного вдосконалення законодавчо-нормативної бази обліку.

Доведено, що правильне обрання підприємством типу інформаційної системи потребує класифікації таких систем за критерієм комплексності виконуваних функцій і задач на підприємстві. Цю класифікацію варто деталізувати для функціонально-орієнтованих систем – за призначенням автоматизації окремих функцій, для інтегрованих інформаційних систем – за ступенем інтеграції, для систем масового обслуговування на основі Web-технологій – за ознакою орієнтації на різноманітних користувачів.

В системі обліку і оподаткування підприємства пропонується виділити чотири зрізи інформації про господарську діяльність підприємства, до яких належить облікова, аналітична, прогнозна й управлінська інформація. Кожен із зазначених інформаційних блоків відчуває на собі вплив певної групи чинників, потребує розв'язання низки проблем та має резерви підвищення організаційно-якісного рівня.

Отже, правильне обрання підприємством типу інформаційної системи потребує класифікації таких систем за критерієм комплексності виконуваних функцій і задач на підприємстві. В обліково-податковій системі підприємства пропонується виділити чотири зрізи інформації про господарську діяльність підприємства, до яких належить облікова, аналітична, прогнозна й управлінська інформація. Кожен із зазначених інформаційних блоків відчуває на собі вплив певної групи чинників, потребує розв'язання низки проблем та має резерви підвищення організаційно-якісного рівня. Розвиток інформаційних систем і технологій в обліку та оподаткуванні створюють базу для продовження досліджень в напрямку вдосконалення методології, методики та організації обліку, оподаткування, аналізу і контролю господарської діяльності підприємств в умовах застосування інформаційних систем і технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варламова М. Л., Дем'янова Ю. О. Основні тенденції діджиталізації у глобальному вимірі. *Галицький економічний вісник*. 2020. Вип. 63 (2). С. 251–260.
2. Діджиталізація обліку, аналізу та оподаткування в системі управління підприємством / Кулинич М. Б., Матвійчук І. О., Сафарова А. Т., Герасименко Т. О. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2021. № 64. С. 57–63.

3. Лучко М. Р. Інформаційні системи і технології в обліку й аудиті : навчальний посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 252 с.

4. Ситник І. П., Фоміна В. С. Вплив фінтеху на розвиток сучасних платіжних систем України. *Бізнес-навігатор. Науково-виробничий журнал*. 2019. Випуск 2(15). С. 139–143.

5. Терещенко Л. О., Матієнко-Зубенко І. І. Інформаційні системи і технології в обліку : підручник. К. : КНЕУ, 2008. 592 с.

УДК 336.22

Ткачук Віолетта Віталіївна,
Єроменко Анастасія Романівна,
здобувачки вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня

ННІ права, група ПБ-21-4

Науковий керівник:

Прокопенко Ірина Адольфівна,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фіскального
адміністрування

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Діджиталізація фіскальної політики є одним із пріоритетних напрямків розвитку економіки як у світі так і в Україні. Впровадження сучасних цифрових технологій у сфері оподаткування має на меті насамперед підвищити ефективність, прозорість та доступність податкової політики держави.

Крім того, діджиталізація дозволяє автоматизувати процеси адміністрування податків та зборів, що дасть можливість зменшити витрати на їх адміністрування та підвищити точність розрахунків. Так, цифрові технології дозволяють використовувати нові підходи в адмініструванні податків та зборів, насамперед це стосується аналізу великого масиву даних та машинне навчання.

Крім того, діджиталізація може зробити інформацію щодо податків та зборів більш доступною для громадянського суспільства. Це сприятиме підвищенню довіри до органів влади та забезпечить більш ефективний контроль за використанням бюджетних коштів, які формуються за рахунок податкових надходжень.

Варто зазначити, що діджиталізація в тому числі і в сфері оподаткування допомагає як громадянам так і представникам бізнесу отримувати державні послуги в електронному вигляді. А це все робить їх більш доступними та зручними, особливо для тих громадян, які проживають у віддалених районах або мають обмежені можливості. Особливо актуальним дана проблематика є в умовах війни. Так як багато паперових документів знищено або до них немає доступу у зв'язку із окупацією ворогом наших територій.

Проблематику діджиталізації фіскальної політики досліджували вчені та експерти як зарубіжних держав так і в Україні.

Так, Інститут міжнародних фінансів (далі – ІМФ) провів дослідження, в якому з'ясовано, що цифровізація податкової політики може призвести до зростання податкових надходжень у середньому на 1,8 % по державах світу.

В свою чергу, Всесвітній банк (далі – ВБ) розробив програму «Цифрова податкова адміністрація», яка допомагає державам упроваджувати цифрові системи оподаткування.

Організація економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) також розробила рекомендації для держав світу щодо цифровізації фіскальної політики.

В Україні дана тема також активно досліджується. В «Стратегії розвитку Державної податкової служби України до 2025 року із змінами та доповненнями» передбачено впровадження цифрових технологій у сфері оподаткування.

Варто також зазначити, що Міністерство фінансів України (далі – МФУ) розробило Національну стратегію розвитку електронного урядування в Україні до 2025 року, якою передбачається впровадження цифрових технологій у сфері бюджетування.

Також необхідно звернути увагу на дослідження, які провів Український інститут майбутнього (далі – УІМ), в якому встановлено, що в Україні цифровізація фіскальної політики може призвести до зростання податкових надходжень на 10 %.

Необхідно зазначити, що до основних переваг цифровізації фіскальної політики «належать:

- підвищення ефективності адміністрування податків та зборів. Діджиталізація дозволяє автоматизувати процеси адміністрування податків та зборів, що призводить до зменшення витрат на їх адміністрування та підвищення точності розрахунків.

- покращення прозорості фіскальної політики. Діджиталізація дозволяє зробити інформацію про податки та бюджет більш доступною для громадськості, що сприяє підвищенню довіри до органів влади.

- розширення доступу до державних послуг. Діджиталізація дозволяє громадянам та бізнесу отримувати державні послуги в електронному вигляді, що робить їх більш доступними та зручними» [5].

Незважаючи на численні переваги, цифровізація податкової політики має і ряд недоліків, до яких «належать:

- витрати на впровадження та підтримку цифрових систем. Впровадження цифрових систем вимагає значних інвестицій, які можуть бути недоступними для деяких країн.

- небезпека кіберзлочинів. Цифрові системи більш вразливі до кіберзлочинів, що може призвести до витоку конфіденційної інформації та фінансових втрат.

- неготовність державних органів до цифровізації. Не всі державні органи готові до впровадження цифрових систем, що може призвести до затримок та проблем у процесі цифровізації» [5].

Проте для успішної реалізації цифровізації «фіскальної політики необхідно вжити заходів щодо:

- розробки та впровадження ефективних цифрових систем. Цифрові системи повинні бути спроектовані таким чином, щоб забезпечити ефективне адміністрування податків та зборів, прозорість фіскальної політики та доступність державних послуг;

- забезпечення безпеки цифрових систем. Необхідно розробити ефективні заходи захисту цифрових систем від кіберзлочинів;

- підготовки державних органів до цифровізації. Необхідно надати державним органам необхідну підготовку та ресурси для впровадження цифрових систем» [4].

Таким чином, варто зазначити, що діджиталізація фіскальної політики виступає ключовим фактором щодо розвитку економіки в умовах цифрової трансформації. Так, дійсно, впровадження цифрових технологій у сфері оподаткування має на меті підвищити ефективність та прозорість і доступність податкової політики.

Необхідно звернути увагу, що діджиталізація має значний потенціал для досягнення цих цілей.

Проте, незважаючи на численні переваги, діджиталізація податкової політики має також і ряд недоліків. Насамперед, це витрати на впровадження та підтримку цифрових систем, а також небезпека кіберзлочинів й неготовність державних органів влади до цифровізації.

Варто відзначити, що в Україні, незважаючи на війну, протягом останніх років спостерігається значний прогрес щодо цифровізації податкової політики. Урядом України розроблено ряд стратегій і програм,

які спрямовані на впровадження цифрових технологій у сфері оподаткування. Для успішної реалізації цифровізації податкової політики необхідно вжити заходів щодо розробки і впровадження ефективних цифрових систем та забезпечення безпеки цифрових систем й підготовки державних органів до цифровізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Програма «Цифрова податкова адміністрація» / Всесвітній банк. 2023. URL : <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> (дата звернення: 17.10.2023).
2. Стратегія розвитку ДФСУ / Державна фіскальна служба України. 2022. URL : <https://tax.gov.ua/> (дата звернення: 17.10.2023).
3. Національна стратегія розвитку електронного урядування в Україні / Міністерство фінансів України. 2022. URL : <https://minfin.com.ua/> (дата звернення: 17.10.2023).
4. Цифрова податкова адміністрація: потенціал для зростання податкових надходжень / Інститут міжнародних фінансів. 2021. URL : <https://www.iif.com/> (дата звернення: 17.10.2023).
5. Рекомендації щодо цифровізації фіскальної політики / Організація економічного співробітництва та розвитку. 2022. URL : <https://www.oecd.org/> (дата звернення: 17.10.2023).
6. Цифрова трансформація фіскальної політики в Україні: потенціал та виклики / Український інститут майбутнього. 2023. URL : <https://uifuture.org/> (дата звернення: 17.10.2023).

УДК 336

Трибой Роман Сергійович,
*здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня
факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ОМП-23-1*
Науковий керівник:

Лекарь Сергій Іванович,
*д-р юрид. наук, професор кафедри
фіскального адміністрування*

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ

Метою проведення даної роботи для мене є аналіз досягнень податкової системи України. Поставивши собі таке питання, слід було визначити критерії, за якими можна було б оцінити позитивні зрушення, які сталися в діяльності ДПСУ. Отже, першим і найбільш простим, як здавалось, можна було б визначити обсяг зібраних податків за той, чи інший період. Але, на мою думку, цей показник не є об'єктивним, оскільки збільшення зборів може бути пов'язане зі зростанням тиску на підприємства, що не варто розглядати як досягнення чи позитивні зрушення.

Мною було звернено увагу на застосування цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків. І саме це, як я вважаю, поділило діяльність податкової системи на «до» та «після». На сьогодні у нас прийнята Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року [1; 2]. Дана стратегія є, скажімо так молодю, прийнята вона була 17 листопада 2021 року. І навіть повномасштабна війна не стала перепорою для подальшого впровадження стратегії, оскільки певні зміни до неї були прийняті і в цьому році. Можливо суттєвим поштовхом до впровадження таких заходів стали в першу чергу обмеження, пов'язані із COVID, і надалі держава обрала шлях зваживши на можливі «позаштатні» ситуації.

Перелік визначених цілей досить широкий і включає в себе різноманітні напрямки покращення, поліпшення, впровадження, розвиток, створення умов і т.д., аналіз яких може зайняти чимало часу. Тому

я б хотів трохи вужче зосередитись на тих аспектах, які будуть більш зрозумілі. Сьогодні створений Електронний кабінет платника. Це власне і є інструментом, який поділив взаємовідносини із податковою на «до» та «після». Особисте відвідування податкової завдяки Кабінету скоротилось на 90–95 %, адже практично всі операції можна зробити не виходячи з дому. Подати звітність, сплатити податки, звернутись до податкової з питання, змінити групу ФОП, отримати довідкові документи від податкової – це неповний перелік можливостей, які дає Електронний кабінет. Раніше при цьому необхідно було особисто з'являтися до податкової для вирішення будь-якого питання, зазвичай не один раз, і це займало незрівнянно більше часу та просто зусиль. Найголовніше і найцінніше у цій платформі є те, що вона є не лише зібранням статистичних даних діяльності ФОП, а вона дає можливість повної взаємодії з податковою для вирішення питань користувачів.

Також позитивним моментом слід відзначити інтеграцію з платформою Дія, яка, наприклад, дає можливість зареєструвати ФОП, що раніше також було довше і складніше.

Для мене очевидно, що зміни в структурі податків, їх кількості, ставках, структурі податкової системи будуть і надалі, оскільки країна та економіка розвиваються і держава має підлаштовуватись під нові умови. Але відкотитись назад до паперового обміну інформацією, на мій погляд, є просто неможливим, адже кількість зручностей для держави та для користувачів є дійсно суттєвою.

Якщо говорити про напрямки, яким слід надалі приділяти увагу у зв'язку з впровадженням цифрових технологій, то я б визначив наступні:

1. Перше і найголовніше – постійне посилення захисту даних користувачів. Це той напрямок, де ніколи не можна вважати що зроблено достатньо і досягнуто «стелі» у якості. У ЗМІ з'являлись публікації стосовно витоку даних користувачів, хоча вони і не підтвердились. Втім це надзвичайно важливий аспект, тому створення і вдосконалення рівнів захисту слід продовжувати і надалі.

2. Застосування штучного інтелекту для обробки, аналізу та пошуку рішень як для податкової, так і для користувачів. Складність звітності та конкретні випадки у кожного користувача створюють ситуацію, коли відповіді на 1 конкретне питання не дає можливості вирішити проблему загалом. Тому використання штучного інтелекту має спростити пошук варіантів дій для користувачів, а для податкової узагальнити та структурувати ці випадки та методи їх вирішення.

3. Подальше спрощення процесів взаємодії з платниками податків, зокрема введений єдиний стандарт звітності із європейськими країнами. Цей вид звітності використовується для обміну податковою інформацією між податковими органами та організаціями через систему електронного документообігу. Зокрема, він використовується для перевірки повноти сплати ПДВ та обміну бухгалтерською звітністю в електронному вигляді. Завдяки єдиному стандарту, податкові органи та зовнішні аудитори ефективніше і швидше проводять податкові перевірки та аудит організацій і виявляють різні порушення. При використанні SAF-T потрібна менша кількість документів, що спрощує взаємодію з податковими органами. Широкий спектр даних, представлених у SAF-T, дозволяє податковим органам проводити всеосяжні податкові перевірки без вимог про надання додаткової інформації.

Отже, на мою думку цифровізація стала значним досягненням у реорганізації діяльності податкової і дала справді відчутний ефект для користувачів, спростивши та пришвидшивши вирішення цілого ряду питань, пов'язаних із адмініструванням податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 15.07.2021 № 1667-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>

2. Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#Text>

УДК 336

Тушинська Тетяна Валеріївна,
здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня

факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ОММ-23-1

Науковий керівник:

Лекарь Сергій Іванович,

д-р юрид. наук, професор кафедри
фіскального адміністрування

АСПЕКТИ ДОЦІЛЬНОСТІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

В сучасних економічних умовах завданням держави є підтримка ефективного функціонування податкової системи. Від того на скільки ця система гнучка і налаштована під різні категорії платників податків залежить наповнення бюджету країни. Кожна країна має свою систему оподаткування доходів населення з визначеними об'єктом та базою оподаткування, системою податкових пільг і ставок. Податкові системи у всіх країнах світу розвиваються під впливом економічних, соціальних і політичних процесів. За роки незалежності Україна пережила не одну економічну кризу, але військова агресія росії проти України стала безпрецедентним потужним дестабілізуючим фактором впливу на економіку країни. У зв'язку з обраним курсом України на інтеграцію до Європейського Союзу постає питання пошуку шляхів удосконалення власної системи оподаткування з урахуванням світового досвіду і надбань у цій сфері. Враховуючи, що одним із найбільших джерел наповнення державного бюджету України є податки з доходів фізичних осіб, важливим є підвищення ефективності фіскальної та соціально-регулятивної ролі цих податків, особливо під час дії воєнного стану.

В Україні, з огляду на об'єкт оподаткування, до системи оподаткування фізичних осіб відносяться податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), єдиний податок, який застосовують при спрощеній системі оподаткування, та військовий збір, який за процедурою стягнення має характер ПДФО та надходження від якого зараховуються до загального фонду державного бюджету України.

Податок на доходи фізичних осіб є одним з основних джерел надходжень до бюджету держави. Він має економічну, фінансову, політичну і соціальну характеристики. З економічної позиції ПДФО – це відчуження частини власності платника на користь держави, з фінансової – засіб для наповнення місцевих бюджетів. Політичний бік цього податку стосується узгодження інтересів різних верств суспільства. Соціальна значимість ПДФО полягає в тому, що він: безпосередньо зачіпає інтереси всіх без винятку верств економічно-активного населення країни; є одним з основних податків, який дозволяє в максимальному ступені реалізувати основні принципи оподаткування: справедливість і рівномірність розподілу податкового тягаря; дозволяє змінювати розмір кінцевих доходів населення без зміни відповідності між результатами праці та її оплатою; впливає на структуру кінцевих доходів населення, а отже, і на структуру потреб населення; дозволяє обкладати доходи, які отримуються з різних джерел [1].

На сьогодні в Україні діє пропорційна система оподаткування фізичних осіб, при якій податкові ставки встановлюються в єдиному відсотку до доходу платника податків незалежно від величини доходу. Недоліки саме такого способу оподаткування порівняно з прогресивною системою оподаткування широко обговорюються в літературі [2–4]. Фактичний рівень податкового навантаження для фізичних осіб в Україні складає 19,5 %. Сюди входить базова ставка з ПДФО 18 %, яка застосовується до доходів нарахованих (виплачених, наданих) у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами [5]. Окрім того, нараховується військовий збір у розмірі 1,5 %.

Фіскальний потенціал податку на доходи фізичних осіб, як і будь-якого податку, передусім залежить від таких чинників, як величина податкової бази, податкових ставок та ступеня раціональності їх встановлення. Реалізація фіскального потенціалу податку значною мірою залежить від зовнішніх чинників, зокрема, від макроекономічної ситуації в країні, стану податкового законодавства у сенсі спроможності останнього створити правові умови для максимальної реалізації такого потенціалу та стану системи податкового адміністрування. Основним фактором негативного впливу на фіскальний потенціал ПДФО в Україні виступає тінізація доходів громадян. Слід також зазначити, що низький

рівень доходів значної частини населення, нерівномірний розподіл податкового навантаження на різні категорії фізичних осіб в контексті їх платоспроможності, широкі можливості для ухилення від оподаткування негативно позначаються як на фіскальній ефективності, так і справедливості податку з доходів фізичних осіб та потребують вжиття подальших заходів щодо його реформування.

Іноземні системи прямого оподаткування доходів фізичних осіб мають апробовану часом практику становлення та розвитку на базі глибокого усвідомлення кожним платником податку свого конституційного обов'язку – сплати податків. Розглянувши систему оподаткування фізичних осіб у країнах-членах Європейського Союзу, можна виокремити такі особливості: податкові ставки більшості країн мають прогресивний характер, що знижує загальний рівень соціально-економічного розшарування населення; у деяких країнах застосовують нульові податкові ставки на певну частину доходу; також є поширеним застосування практики сімейного оподаткування доходів громадян [4; 6].

Податкова система України, безумовно, потребує реформування. Якісна модернізація податкової системи не може базуватись на старих підходах та вимагає нового бачення вирішення проблем. Початок воєнних дій в Україні у лютому 2022 року та введення правового режиму воєнного стану вплинули на економіку країни та змусили швидко внести зміни у податкове законодавство. Фізичним особам-підприємцям платникам єдиного податку 1ї та 2ї груп з квітня 2022 року дозволили не сплачувати єдиний податок. Для платників єдиного податку 3ї групи встановили нову знижену ставку 2 % замість 5 %. Можливість користуватись зниженою ставкою існувала до 1 серпня 2023 року. Такі кроки з боку держави стали вагомим підтримкою бізнесу у скрутні часи.

Але це не єдині зміни, які стосуються оподаткування доходів фізичних осіб. На разі обговорюються переваги та недоліки податкової реформи «10-10-10» [7; 8]. Нова податкова модель передбачає зниження ставок трьох основних податків до 10 %: податку на прибуток (діюча базова ставка 18 %), податку на доходи фізичних осіб (діюча базова ставка 18 %), податку на додану вартість (діюча базова ставка 20%). Також пропонується скасувати єдиний соціальний внесок та збільшити військовий збір до 3 %.

Крім того, в Україні розглядається можливість запровадження так званої польської моделі оподаткування фізичних осіб-підприємців. Ця модель передбачає більший ліміт за операціями та різні ставки

податку в залежності від сфери діяльності: 3% для торгівлі та 12-20% для сфери послуг [9]. Основна мета даної реформи — унеможливити використання спрощеної системи середнім бізнесом для мінімізації податків.

На наш погляд запропоновані реформи підлягають більш ґрунтовному вивченню та певному удосконаленню. Наприклад, для реформи «10-10-10» у частині, яка стосується податку на доходи фізичних осіб, було б більш коректно не об'єднувати ставку податку з єдиним соціальним внеском, а знизити існуючу ставку ЄСВ також до 10 %. Це б дозволило зменшити податковий тягар як на фізичних осіб, так і на податкових агентів. Таким чином можна було б стимулювати бізнес на вихід із тіні та збільшити податкові надходження до бюджету за рахунок збільшення кількості офіційно зареєстрованих працівників з фактичним, а не мінімальним, рівнем заробітної плати. З іншого боку, необхідно удосконалювати засоби з підвищення ефективності податкового контролю для подолання зловживань щодо ухилення від сплати податків.

Таким чином, видно, що у сфері оподаткування доходів фізичних осіб відбуваються постійні зміни з урахуванням поточної ситуації в країні. Розглядаються для імплементації як кардинально нові підходи, так і підходи перевірені досвідом інших країн. Зрозуміло, що зараз час великих викликів і економічна система країни може бути не готова до кардинальних змін, тому кожний крок має бути дуже виваженим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранова В. Г. Податкова система : навчальний посібник. Одеса : ВМВ, 2014. С. 172–173.
2. Карлін М. І. Пропорційний податок на доходи фізичних осіб: проблеми і перспективи. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. Випуск 10. С. 82–89.
3. Дутова Н. В., Лесік Є. С. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні: проблеми та вдосконалення на базі досвіду зарубіжних країн. *Економіка і організація управління*. 2019. № 1 (33). С. 43–52.
4. Заяць О. І., Теплова Л. І. Диференціація ставок ПДФО в країнах-членах ЄС. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Випуск 42. С. 59–63.
5. Державна податкова служба. URL : <https://tax.gov.ua/nk/rozdil-iv--podatok-na-dohodi-fizichnih-o/>

6. Слепцова Н. В., Кочура Л. В. Зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та реалії адміністрування ПДФО в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 4. С. 82–85.

7. Годеренчук С. Переваги та недоліки податкової реформи «10:10:10» для бізнесу. *Економічна правда. Електронний журнал*. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/28/699587/>

8. Швабій К. Крапка в реформі «10-10-10». *Економічна правда. Електронний журнал*. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/3/692160/>

9. Мінфін та МВФ розробляють для України перехід на польську модель оподаткування малого бізнесу. *Економічна правда. Електронний журнал*. URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2023/09/18/704444/>

УДК 336.025

Циганкова Софія Леонідівна,
*здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня
факультету податкової справи,
обліку та аудиту, група ОМП-22-4
Науковий керівник:*

Тучак Тетяна Володимирівна,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фіскального
адміністрування*

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЇ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТАНТА В УКРАЇНІ

За останні роки міжнародний ринок податкового консалтингу диверсифікувався і набув значних масштабів. Зростання такої популярності податкового консалтингу зумовило зростання і попиту на послуги податкових консультантів.

Актуальність обраної теми дослідження є очевидною, адже в Україні розвиток професії податкового консультанта лише починає набирати обертів і має безліч проблем, які стримують подальшу розбудову інституту податкового консультування.

Вагомий внесок у дослідження проблематики професії податкового консультанта зробили багато вітчизняних вчених та науковців, серед них Т. В. Тучак [3], Я. О. Ізмайлов [2], Ю. В. Панура та інші.

Причинами зростання популярності податкового консалтингу та зростання попиту на послуги з податкового консультування можна вважати наступні:

1. Впровадження абсолютно нових інформаційних технологій з метою підвищення продуктивності підприємств;
2. Здатність до реалізації(імплементатції) запропонованих ідей консультанта на конкурентному ринку;
3. Стрімкий розвиток сфери бізнесу, якому потрібні якісні та компетентні консалтингові послуги. Це відноситься не тільки до міжнародних компаній, які виходять на нові ринки, але і зовсім нових компаній, котрі прагнуть захопити певну частину світового ринку.

Попри те, що безліч українських компаній потребують надання консультаційних послуг з питань оподаткування, попит на них залишається все ще низьким. Ключовими причинами такого низького попиту на послуги податкового консалтингу в Україні є такі:

- нерозуміння важливості консалтингу у досягненні успіху у бізнесі;
- низька поінформованість керівників вітчизняних підприємств про сутність консалтингу та консалтингових послуг;
- кризові явища вітчизняної економіки та складна макроекономічна ситуація у світі в цілому, загальне зниження ділової активності підприємств;
- відсутність гарантій ефективних результатів після консультування;
- неможливість отримання достатньої кількості об'єктивної, правдивої інформації про консультаційні фірми;
- керівники та менеджери скептично ставляться до виконання вимог щодо конфіденційності інформації, яка надається для консалтингу.

Таким чином існує безліч проблем, що стримують подальшу розбудову інституту податкового консультування та розвиток професії податкового консультанта в Україні, зокрема:

- обмеженість у ресурсах. Більшість юридичних та фізичних осіб мають низьку платоспроможність і є обмеженими у своїх фінансових ресурсах. Саме через це послугами податкових консультантів можуть скористуватися здебільшого великі компанії, в той час як малі та середні підприємства, зазвичай, не мають вільних обігових коштів для витрат на консультаційні послуги;
- відсутність законодавчо визначеної нормативно-правової бази для податкового консультування. Насамперед для того, щоб податкові консультанти мали змогу належним чином виконувати свої професійні обов'язки, мати права, нести відповідальність за свою діяльність, потрібно законодавче визначення їх ролі та місця у механізмі податкових правовідносин;
- відсутність чітко встановлених вимог до професійної освіти податкового консультанта, низький вплив професійних організацій та асоціацій консультантів на професійну діяльність, надійність та компетентність окремих консультантів чи консалтингових підприємств;
- відсутність чітких принципів та етики податкового консультування негативно впливає на загальну якість консультаційних послуг та імідж консультантів у свідомості клієнтів;

- відсутність відповідальності. Станом на сьогодні відповідальність податкового консультанта прописується лише в межах угоди, що укладається між консультантом та клієнтом. У подальшому ризики, котрі підприємство може мати по відношенню до податкового консультанта, будуть покладені на платника податків, а не на податкового консультанта. Тому відповідальність має бути встановлена повною мірою, для того щоб застрахувати обидві сторони. Повна відповідальність, перш за все, передбачає більш високу оплату послуг і страхування роботи податкового консультанта та можливих ризиків.

Для вдосконалення інституту податкових консультантів в Україні необхідно [2]:

1. Прийняти Закон України «Про податкове консультування в Україні», який б чітко сформулював теоретико-методичні засади для організації та координації функціонування професійної діяльності податкових консультантів в Україні. Наприклад, можна звернути увагу на тенденції податкового консультування у Польщі та впровадити наступні заходи [1]:

– зобов'язати податкових консультантів нести відповідальність за неякісне надання послуг та відшкодувати завдані від цього збитки клієнтам та/або державі;

– налагодити облік та контроль виданих ліцензійних дозволів та сертифікатів щодо організації діяльності в сфері податкового консультування;

– надавати послуги з податкового консультування на умовах довірливості, конфіденційності та секретності;

– на законодавчому рівні передбачити повноваження професійного громадського органу щодо комплексного управління діяльністю податкових консультантів в Україні;

– чітко окреслити механізм застосування дисциплінарних заходів, санкцій та апеляцій до суб'єктів податкового консультування тощо.

2. Зробити надання консультаційних послуг доступнішим і більш розвиненим, адже податкове консультування є одним із провідних інструментів захисту платника податків та забезпечує можливість вчасно з'ясувати позицію податкового органу, а також запобігає допущенню помилок при подачі звітності у податкові органи.

3. Запровадити обов'язкове страхування відповідальності податкових консультантів. Найчастіше в Україні платники податків за консультаціями звертаються до приватних осіб (таких як юристи, аудитори, економісти, бухгалтери тощо), які, як правило, провадять свою консультаційну діяльність без наявності сертифікатів і дипломів, які надають їм правовий дозвіл на діяльність податкового консультанта. Податкове консультування повинно бути дозволено після отримання відповідної освіти або в рамках додаткового, професійного навчання (підвищенні кваліфікації, професійної перепідготовка), що засвідчені державним освітнім документом.

Таким чином, можна зробити висновок, що професія податкового консультанта в Україні має великі перспективи, однак в той же час має ряд гострих проблем механізму функціонування, зумовлених нестачею теоретико-методичних опрацювань особливостей процесу розвитку вітчизняного інституту податкових консультантів, відсутністю попереднього досвіду такої діяльності, а також недоліками організаційно-економічного, правового аспектів функціонування податкового консалтингу в Україні.

Для того, щоб вдосконалити інститут податкового консультування в Україні варто звернути увагу на прийняття Закону України «Про податкове консультування в Україні», зробити надання консультаційних послуг доступнішим, запровадити обов'язкове страхування відповідальності податкових консультантів та переймати досвід зарубіжних країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпалько І. Р. Податкове консультування: можливості використання досвіду Польщі у вітчизняних умовах. *Наукові записки [Української академії друкарства]*. 2016. № 1. С. 167–177.

2. Ізмайлов Я. О., Єгорова І. Г. Шляхи вирішення проблем податкового консультування в Україні з використанням досвіду зарубіжних країн. *Бізнес-інформ*. 2020. № 7. С. 262–269.

3. Тучак Т. В., Соболевська К. Специфіка професії податкового консультанта. *Збірник наукових праць ЛОГОС*. 2021. № 1. С. 100–105.

Чепіль Софія Олександрівна,
*здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня*

*факультету податкової справи,
обліку та аудиту, гр. ОПБ-20-1*

Науковий керівник:

Іванишина Ольга Степанівна,
*канд. екон. наук, доцент,
завідувачка кафедри фіскального
адміністрування*

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З 24 лютого 2022 року на всій території України було введено воєнний стан внаслідок військової агресії російської федерації проти України. Введення воєнного стану призвело до змін у всіх сферах життя.

Одна з найголовніших задач влади – це зробити все можливе за-
для спрощення життя громадянам в період війни, особливо для малого
та середнього бізнесу. Для цього було запущено чимало програм для
підтримки українського бізнесу під час війни, більшу частку податко-
вого навантаження зняли з підприємців. Основними змінами стали:

мораторій на податкові перевірки;

звільнення від оподаткування благодійної, гуманітарної допо-
моги;

відтермінування сплати податків, не нараховування пені;

знижено ставку єдиного податку до 2 % для платників III групи;

не здійснюється реєстрація податкових накладних в ЄРПН;

пільгове оподаткування нафтопродуктів;

звільнення від оподаткування об'єктів на окупованих територіях
та тих, де ведуться бойові дії;

часткове звільнення від сплати ЄСВ.

Крім того, звільнені від оподаткування об'єкти розташовані на те-
риторіях, на яких ведуться бойові дії, або на територіях, тимчасово оку-
пованих збройними формуваннями російської федерації:

– від загального мінімального податкового зобов'язання з власни-
ків землі;

- від плати за землю (земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності);
- від податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;
- від екологічного податку, якщо стаціонарні джерела забруднення розташовані на таких територіях.

Також звільненні від оподаткування об'єкти, якщо вони були пошкоджені внаслідок військової агресії росії.

Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» [1] введено мораторій на проведення всіх податкових перевірок, проте, у наступному Законі України № 2120-IX [2] було здійснено уточнення і дозволено контролюючим органам проводити фактичні перевірки та камеральні перевірки, у разі бюджетного відшкодування. Заборона буде діяти протягом дії воєнного стану, а також протягом чотирьох місяців з моменту його припинення або скасування. Також Законом України № 2120-IX [2] передбачена відміна мораторію на застосування штрафних санкцій, який був встановлений на період карантину, з метою запобігання поширенню корона вірусної хвороби, слід зазначити що, дозволено застосовувати штрафні санкції до підприємців за порушення порядку здійснення розрахункових операцій при продажу підакцизних товарів.

На період воєнного стану звільнено від акцизного податку паливо, скраплений газ та нафтопродукти, імпорт броньованих автомобілів для цілей оборони і відсічі агресії, а також операції щодо фізичної передачі підакцизних товарів Збройним Силам України та іншим воєнізованим формуванням або державі як гуманітарної допомоги чи в порядку примусового вилучення для потреб оборони. У разі неможливості зареєструвати акцизну накладну в Єдиному реєстрі акцизних накладних тимчасово дозволяється переміщення пального або спирту етилового за дотримання додаткових вимог до товарно-транспортної накладної: вона повинна містити всю інформацію, що мала бути відображена у відповідній акцизній накладній.

Верховна Рада України Законом від 12.01.2023 № 2876-IX доповнила підрозділ 2 розділу XX Податкового кодексу України пунктом 89, яким збільшено граничні строки реєстрації податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних, зокрема й через проблеми функціонування ЄРПН та пунктом 90, яким зменшено розмір застосованих штрафних санкцій за порушення граничних строків реєстрації податкових накладних [4].

Проте виникли складнощі в реєстрації податкових накладних платників ПДВ. Через перерву в роботі Єдиного реєстру податкових накладних у платників, які подавали Декларації з податку на додану вартість, створювався від'ємний ліміт реєстрації як різниця між податковими зобов'язаннями, зазначеними в поданих деклараціях, та сумою податку, визначеному у податкових накладних, які не були зареєстровані в ЄРПН.

При цьому система електронного адміністрування податку на додану вартість унеможлиблює реєстрацію податкових накладних у разі наявності від'ємного реєстраційного ліміту у платника ПДВ, з огляду на встановлений п. 200-1.3 ст. 200-1 ПК України порядок його обчислення, який враховує (шляхом сумування), зокрема:

- суми податків за отриманими платником податковими накладними, зареєстрованими в ЄРПН;
- суми середньомісячного розміру сум податку, які за останніх 12 звітних (податкових) місяців були задекларовані платником до сплати до бюджету та погашені чи розстрочені або відстрочені [3].

Протягом шести місяців після припинення або скасування дії воєнного стану платники зобов'язані забезпечити реєстрацію в Єдиному реєстрі податкових накладних всіх податкових накладних та розрахунків коригування, реєстрація яких відстрочена на період дії воєнного стану, а податковий кредит, задекларований платниками під час дії воєнного стану на підставі наявних у платника первинних (розрахункових) документів, підлягає обов'язковому уточненню (приведенню у відповідність) з урахуванням даних податкових накладних та розрахунків коригування, зареєстрованих у Єдиному реєстрі податкових накладних [2].

Варто зазначити, що долаючи виклики, спричинені військовою агресією РФ проти України, ДПС продовжувала забезпечувати стабільне надходження податків до бюджетів з метою стабільного функціонування держави в умовах війни, не для покращення економіки а для її збереження. В 2022 році надходження до зведеного бюджету по платежах, що контролюються ДПС, становлять 1 091,4 млрд грн, що на 98,2 млрд грн, або на 9,9 % більше ніж у 2021 році. До державного бюджету надійшло 698,7 млрд грн, що на 46,6 млрд грн, або на 7,2 % перевищує відповідний показник 2021 року. До місцевих бюджетів – 392,7 млрд грн, що на 51,5 млрд грн, або на 15,1 % більше ніж у 2021 році.

Отже, з початком повномасштабної війни уряд України реалізував кроки, спрямовані на підтримку вітчизняного бізнесу, спрощення умов господарювання, усунення бар'єрів та оптимізацію перерозподілу фінансових ресурсів. Головною метою функціонування податкової системи є розробка оптимальної стратегії та тактики реалізації податкової політики, яка б забезпечувала ефективність її інструментів та формування стабільної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану : Закон України № 2118-IX / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text> (дата звернення: 18.10.2023).

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України № 2120-IX / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 19.10.2023).

3. Податковий кодекс України : Закон від 02.07.2023 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 18.10.2023).

4. Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо відновлення обмеження перебування грального бізнесу на спрощеній системі оподаткування : Закон України від 12.01.2023 № 2876-IX. URL : https://tax.gov.ua/data/normativ/000/004/77978/z_2876_ix.pdf (дата звернення: 19.10.2023).

УДК 336.22

Швайко Іван Євгенійович,
*здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня
ННІ права, група ПБ-21-4*

Науковий керівник:

Прокопенко Ірина Адольфівна,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фіскального
адміністрування*

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВНОГО ОРГАНУ УПРАВЛІННЯ ОПОДАТКУВАННЯМ

Державна податкова служба України є ключовим органом державного управління, відповідальним за забезпечення ефективного функціонування системи оподаткування країни. Її завдання включають збір податків та зборів, контроль за дотриманням податкового законодавства та сприяння фінансовій стабільності країни. У цій статті аналізується поняття, функції та основні принципи роботи Державної податкової служби України.

Податкова система України почала формуватися одразу ж після проголошення незалежної держави у 1991 р. До проголошення Акту про незалежність і кілька місяців потому у сфері оподаткування чинними були нормативні акти колишнього СРСР, зокрема Закон Української РСР (на той час) “Про систему оподаткування” від 25 червня 1991 р.

Згаданий Закон був досить недосконалим як за структурою, так і за змістом, але ним фактично було проголошено нову національну систему оподаткування і основні принципи податкового регулювання.

Наприкінці 1992 р. в Україні «почалися зміни в системі оподаткування через декрети Кабінету Міністрів України. Вони відбувалися згідно із другою концепцією. Основним серед прямих податків було прийнято податок на прибуток підприємств (Декрет Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 р.). Це означало більш прогресивний характер оподаткування, але виявилось невдалою спробою. Державна податкова інспекція, яку було утворено взагалі не розуміла, в чому її обов’язки» [1, с. 151–161].

Тривалий час Уряд працював над визначенням структури та завдань податкової служби. Лише в 1996 р. починається новий етап розвитку податкової системи. Про початок цього етапу засвідчили Указ Президента України “Про заходи по реформуванню податкової політики” від 31 червня 1996 р. І вже 22 серпня 1996 року Президент України підписав Указ “Про утворення Державної податкової адміністрації України та місцевих державних податкових адміністрацій”. Створення «ДПА України стало життєво необхідним. Податкова інспекція, яка перебувала у підпорядкуванні Міністерства фінансів, вичерпала свої можливості і вже не могла повною мірою виконувати поставлені перед нею завдання. Через кризовий стан економіки, криміналізацію її значної частини, недосконале законодавство, застарілі методи роботи у податкової інспекції почали виникати проблеми, вирішення яких потребувало кардинальних змін і принципово нових підходів у діяльності цього органу.

З початку 2000-х років і до теперішнього часу, змінювались назви податкової служби, вона постійно реорганізовувалась, змінювались також і функціональні засади роботи, вона постійно перезавантажувалась» [2, с. 24–37].

На сьогодні Державна податкова служба України – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування.

Основними «завданнями ДПС є:

1) реалізація державної податкової політики, здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів, державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом, додержанням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), проведення розрахункових операцій, а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону;

2) видає у випадках, передбачених законом, нормативно-правові акти і методичні рекомендації з питань оподаткування, які підлягають обов’язковому опублікуванню;

3) затверджує форми податкових розрахунків, звітів, декларацій та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків, інших платежів, а також форми звітів про роботу, проведену органами державної податкової служби» [3].

Сьогодні у роботі податкових органів слід вказати також і на низку недоліків у виконанні ними своїх завдань і функцій, що, відповідно, свідчить про неефективність податкового менеджменту в підрозділах податкової служби, а саме: нестабільність податкових норм і правил; поверховий аналіз фінансового стану основних платників податків, а відтак відсутність прогнозування очікуваного рівня платоспроможності та обсяги сплати податків, зборів і обов'язкових платежів; незбалансована завантаженість роботою; дублювання робочих завдань, трудомісткі процедури та відсутність необхідних інструментів для їх виконання; недостатня кваліфікація кадрів; низька частка добровільної сплати податків і зборів у загальному надходженні коштів до бюджету тощо.

Державна податкова служба на цьому не зупиняється і окреслює пріоритети своєї діяльності, які планує здійснити до 2025 року, серед яких:

1. Ефективне управління діяльністю та удосконалення внутрішнього контролю
2. Ефективне адміністрування податків, зборів, платежів.
3. Формування іміджу ДПС як сервісної служби європейського зразка з високим рівнем довіри суспільства.
4. Формування кваліфікованої команди.
5. Протидія ухиленню від оподаткування шляхом запровадження міжнародних стандартів і удосконалення аналітичних документів.

У своїй роботі податкові органи завжди намагаються дотримуватися принципу: злагода та порозуміння у стосунках між тими, хто збирає податки, та тими, хто їх сплачує, – важлива передумова підвищення ефективності не тільки податкової, а й економічної політики в цілому.

Сумлінна, наполеглива праця працівників податкової служби та податкова культура платників податків є надійною запорукою забезпечення виконання завдань щодо мобілізації коштів до бюджету.

Розвиток Державної податкової служби України є ключовим елементом податкової політики країни. Інституційні реформи, впровадження сучасних технологій та підвищення прозорості допомагають покращити ефективність та надійність системи управління оподаткуванням. Однак важливо продовжувати зосереджувати зусилля на модернізації та адаптації до змін у глобальній економіці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ярошенко Ф. О., Павленко В. В., Павленко В. Л. Аналіз податкової системи незалежної України періоду 1991–2010 рр. Історія податків та оподаткування в Україні. 2012. С. 151–161.

2. Етапи становлення податкової системи України. Становлення та розвиток податкової системи України / Волощук М. Г., Матьола І. І., Карабін Т. О., Білаш О. В. 2021. С. 24–37.

3. Положення про Державну податкову службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n15> (дата звернення: 19.10.2023).

УДК 336.22

**Шемчук Євгеній Вікторович,
Якимчук Олександра Ярославівна,**
*здобувачі вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня*

ННІ права, група ПБ-21-4

Науковий керівник:

Прокопенко Ірина Адольфівна,

канд. екон. наук, доцент,

*доцент кафедри фіскального
адміністрування*

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Державний податковий менеджмент визнається важливою складовою системи державного управління оподаткуванням. Він включає в себе сукупність всіх правил та норм, які регулюють податкові процеси і визначають відповідальність за порушення податкового законодавства. Сфера податкового менеджменту охоплює різні аспекти функціонування держави і суспільства, включаючи як економічні, фінансові, так і соціальні питання.

У сучасних умовах, коли податкове законодавство постійно змінюється, економіка держави перебуває в умовах війни, стає важливим створити систему, яка буде враховувати всі виклики, які постають між державними податковими органами та платниками податків – суб'єктами підприємництва. Необхідно насамперед чітко визначити сутність державного податкового менеджменту, та розробити методи і форм його здійснення, а також принципи організації для вирішення проблем у сфері оподаткування, узгодженості податкового законодавства з іншими галузями, нерівномірного розподілу податкового навантаження тощо.

Різні аспекти вивчення питань, які пов'язані з організацією та проведенням державного податкового менеджменту, були об'єктом уваги вітчизняних та зарубіжних науковців: як Ю. Іванова, Б. Карпінського, А. Кізима, А. Лісового, С. Нікуліна, Н. Скворцова, С. Чужмарова та інші.

Податковий менеджмент є важливим елементом «загальної системи оподаткування на різних рівнях, включаючи національний, регіональний, галузевий, підприємницький та індивідуальний рівні. В Україні, ця галузь почала формуватися після набуття країною незалежності. У 1991 році був прийнятий Закон України "Про систему оподаткування", який регулював відносини та встановлював основні поняття у сфері податкового управління» [3, с. 126].

В розвитку податкового менеджменту виділяють два етапи. Перший етап, з 1991 р по 1995 р. був спрямований на максимізацію податкових надходжень. Другий етап, з 1995 року і до теперішнього часу характеризується зменшенням податкового навантаження.

У вітчизняній науковій спільноті існує «різноманітність поглядів на тлумачення поняття «державний податковий менеджмент». Після аналізу різних визначень цієї концепції можна виділити такі підходи до розуміння суті державного податкового менеджменту: організаційно-управлінський, фокус на процесах та системний підхід.

Мета державного податкового менеджменту може варіювати в залежності від поглядів фахівців. Одні автори вважають, що на макроекономічному рівні його основною метою є забезпечення дохідної частини бюджету та вплив на розвиток підприємництва та соціальної сфери шляхом оптимізації податків. Інші, такі як Т. Юткіна, визначають мету державного податкового менеджменту як оптимізацію використання двох основних джерел доходів держави: податків і позик. Наш погляд полягає в тому, що мета податкового менеджменту полягає в ефективному виконанні завдань, визначених податковою політикою.

Державний податковий менеджмент, в якості складової фінансового менеджменту, включає податкове прогнозування та планування, які охоплюють аналіз господарсько-відтворювальних операцій протягом звітного періоду, оцінку перспектив господарського розвитку та визначення обсягу податкових надходжень на наступний звітний рік. Також він включає податкове регулювання, яке полягає у систематичному впливі держави на учасників економічних відносин за допомогою різних інструментів податкової політики з метою створення джерел фінансування суспільних потреб і сприяння розвитку національної економіки. Формами податкового регулювання визнають систему податкового стимулювання, оптимізацію податкових ставок, систему податкових пільг і заходи санкційної дії. Крім того, важливим етапом є податковий контроль, який включає виявлення розбіжностей між фактично

отриманими результатами та планованими. На основі результатів податкового контролю приймаються управлінські рішення для виправлення виявлених відхилень» [2, с. 87].

Важливим завданням на шляху вивчення теоретичних основ державного податкового менеджменту є визначення тих органів державної влади, які включаються до кола його суб'єктів. Серед суб'єктів податкового менеджменту можна відзначити органи законодавчої та виконавчої влади, а також контролюючі органи, які взаємодіють з платниками податків. Проте варто зауважити, що такий підхід може потребувати уточнення, так як контролюючі органи фактично входять до складу органів державної виконавчої влади.

Необхідно звернути увагу, що враховуючи компоненти державного податкового менеджменту, такі як: податкове прогнозування та планування; регулювання та контроль, доцільно поділити суб'єктів державного податкового менеджменту на три наступні категорії:

1. Органи, які мають повноваження створювати і приймати нормативно-правові акти у сфері оподаткування. До даної категорії належать: Президент України; Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, міністерства та відомства, та органи місцевого самоврядування. Крім цього, до цієї категорії суб'єктів державного податкового менеджменту необхідно включити й тих, які проводять дослідження в сфері оподаткування задля внесення пропозицій щодо змін в нормативно-правові акти (це Національна академія наук України, науково-дослідні інститути та незалежні експерти).

2. Органи спеціалізованої компетенції, які надають роз'яснення у сфері оподаткування та ведуть облік платників податків й перевіряють дотримання ними податкового законодавства, і відповідно виявляють та розкривають порушення податкових правил та застосовують санкції щодо їх вчинення. До цих органів відносяться: Державна податкова служба України та її регіональні підрозділи; Служба фінансових розслідувань, митні органи та агентства Пенсійного фонду України.

3. Платники податків та зборів, тобто суб'єкти, які зобов'язані сплачувати податки та збори.

Зазначимо, що державний податковий менеджмент має податкову систему держави в якості свого об'єкта, а правове та організаційне забезпечення її створення та функціонування в якості предмету. Для кращого розуміння сутності державного податкового менеджменту важливо розглянути його функції, адже через них здійснюється управління системою

оподаткування. Згідно з М. Карпом, до «функцій державного податкового менеджменту можна віднести планування, організацію, регулювання та контроль. Хоча цей підхід є важливим, на наш погляд, функції координації та стимулювання можна об'єднати в одну функцію – регулювання» [1, с. 47].

Вищезазначені концептуальні принципи слугують фундаментом для створення організаційно-економічного механізму державного податкового менеджменту. Цей механізм, на відміну від існуючого, не лише базується на взаємопов'язаній системі принципів, регулюючих положень, нормативно-правового, інформаційно-аналітичного та організаційного (кадрового) забезпечення, але й враховує вплив інституційно-правових, політичних, соціальних і економічних факторів.

Для досягнення «ефективної податкової системи надзвичайно важливим є налагоджений податковий механізм та відкрито сформована податкова політика, які враховують системний підхід до їхньої організації та функціонування.

Державний податковий менеджмент – це процес управління податками, який включає податкове прогнозування, планування, регулювання та контроль. Його основна мета – прийняття управлінських рішень для впливу на соціально-економічний розвиток країни і регіонів.

З огляду на необхідність забезпечення фінансової стабільності регіонів України в умовах адміністративно-територіальної реформи, ми вважаємо за доцільне розробити концепцію розвитку державного податкового менеджменту на регіональному рівні, яка спрямована на досягнення фіскальних та регулюючих цілей державної та регіональної складових податкової політики.

Для забезпечення ефективного державного податкового менеджменту, який є важливою частиною управління державними фінансами, необхідно вживати комплекс заходів. Цей комплекс повинен включати встановлення та оцінку планових, фактично виконаних і передбачуваних обсягів податкових зобов'язань суб'єктів, які залучені до податкових правовідносин. Крім того, цей комплекс повинен передбачати встановлення адекватних санкційних заходів, які держава може застосовувати в разі порушення норм податкового законодавства. Мета таких заходів – забезпечити належне дотримання платниками податків податкового законодавства, підвищити ефективність податкового адміністрування і покращити податкову дисципліну» [4, с. 267–269].

Отже, державний податковий менеджмент в Україні відіграє важливу роль щодо забезпеченні фінансової стабільності й ефективності оподаткування, адаптуючись до сучасних умов і вимог.

В Україні державний податковий менеджмент є необхідною складовою системи державного управління оподаткуванням. Ця система включає в себе правила та норми, які регулюють процес оподаткування та встановлюють відповідальність щодо порушення податкового законодавства. Вона охоплює такі аспекти функціонування держави й суспільства, які включають економічні та фінансові і соціальні аспекти. В даний час, коли відбуваються постійні зміни податкового законодавства, важливо створити систему, що регулюватиме нові економічні відносини між державними податковими органами та підприємствами. Це вимагає чіткого визначення сутності державного податкового менеджменту в сукупності з розробкою методів та форм його здійснення, та відповідно принципів організації. Вирішення зазначених проблем допоможе забезпечити функціонування податкової системи з метою узгодженості податкового та галузевого законодавства та рівномірного розподілу податкового навантаження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карп М. О. Обґрунтування сутності державного податкового менеджменту в контексті становлення наукової думки. *Наука й економіка*. 2010. № 2 (18). С. 47.
2. Карпінський Б. А. Стратегічний податковий менеджмент як механізм управління економічним розвитком держави. *Стратегічні пріоритети*. 2007. Вип. 4(5). С. 126.
3. Ковальчук К. Ф. Податковий менеджмент на промисловому підприємстві. *Фінанси України*. 2001. № 5. С. 87.
4. Лісовий А. В. Податковий менеджмент: проблеми та перспективи розвитку. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 19. С. 267–269.

УДК 336.025

Яцунь Юлія Віталіївна,
*здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня
факультету податкової справи,
обліку та аудиту, група ОМП-22-4*
Науковий керівник:
Тучак Тетяна Володимирівна,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фіскального
адміністрування*

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ПОДАТКОВИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ АУДИТОРСЬКИМИ ФІРМАМИ

Для аудиторів важливо, щоб їх клієнти та інші користувачі фінансової звітності довіряли та були впевнені в високій якості аудиторських послуг та інших послуг, які надаються. Громадська довіра до професійних аудиторських послуг зростає тоді, коли в цій сфері існують високі стандарти виконання професійних обов'язків і етичної поведінки.

Сучасні тенденції у сфері аудиту та відповідність етичним стандартам свідчать про існування численних проблем, які вимагають негайного вирішення. Значне зростання впливу етичних принципів на роботу аудиторів впливає на якість послуг і призводить до виникнення конфліктів та порушень професійної відповідальності, що підвищує недовіру до аудиторів та результатів їхньої роботи.

В Україні основні етичні правила до професії аудитора вперше були визначені Законом України «Про аудиторську діяльність», ним було передбачено обов'язки аудиторів щодо якості послів, конфіденційності отриманої інформації за час проведення аудиту, обмеження діяльності надання аудиторських послуг, а також спеціальні вимоги щодо забезпечення незалежності аудиторів.

Перший Кодекс етики професійних бухгалтерів та аудиторів України був розроблений Федерацією професійних бухгалтерів і аудиторів України (ФПБАУ) в 1997 році. В грудні 1998 року Аудиторська палата України (АПУ) затвердила Кодекс професійної етики аудиторів [1].

Наступним кроком стало ухвалення Міжнародного кодексу етики як національного. У квітні АПУ запровадила Міжнародні стандарти, надання впевненості та етики [1].

24 грудня 2007 року ФПБАУ визнала Кодекс етики МФБ за Кодекс етики Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів України, що є обов'язковим для дотримання усіма її членами [1].

У березні 2021 року офіційний переклад Міжнародного кодексу етики професійних бухгалтерів [2] українською мовою розміщено на сайті Міністерства фінансів України. Необхідно зазначити, що цей кодекс використовується як основа для національного Кодексу етики більш ніж у 120 країнах світу. Він застосовується в 32 найбільших міжнародних мережевих аудиторських фірмах. Він перекладений 39 мовами. Цей Кодекс наразі застосовується до всіх професійних бухгалтерів, що є членами організацій, що належать до Міжнародної федерації бухгалтерів (МФБ). Українська Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів (ФПБАУ) є чинним членом МФБ. Завдяки цьому Кодекс застосовується до її членів. Крім того, інші громадські організації бухгалтерів та аудиторів також можуть використовувати цей Кодекс для своїх членів. Уряд також може поширити застосування Кодексу на певні категорії фахівців.

Професійна етика впливає на аудиторську професію шляхом формування моральних вимог, категорій та норм поведінки осіб, які мають відношення до аудиторської діяльності. Цим самим професійна етика створює передумови для укріплення престижу професії, зміцнення репутації аудиторів, підтримки їх честі та гідності, зменшення випадків шахрайства, утвердження у суспільстві та професійному середовищі таких професійно-моральних якостей як чесність, самокритичність, принциповість, повага тощо.

Таким чином, ділова репутація аудитора залежить не тільки від норм, які встановлені законодавством, але й від особистих якостей фахівців, які присвятили себе аудиторській діяльності [3].

Вимоги суспільства забезпечуються визначенням правил професійної поведінки та принципів належного виконання робіт. Дотримання аудитором норм професійної етики укріплює професійні позиції та моральні якості.

Міжнародними стандартами аудиту визначений перелік основних принципів, а саме:

- об'єктивність, незалежність та чесність;
- конфіденційність;

- професійна компетентність;
- розв'язання етичних конфліктів;
- податкова практика;
- документування процесу аудиту;
- звітність за підсумками аудиту;
- оприлюднення інформації [4].

Вивчення теоретичних та практичних аспектів дотримання принципів професійної етики аудитора при наданні послуг (в т.ч. податкового консультування) в Україні дозволило дійти таких висновків:

1) проблеми недотримання аудиторами принципів професійної етики в цілому спричиняють проблеми недовіри користувачів фінансової звітності до аудиторської професії та оприлюднених аудиторських висновків, що не сприяє створенню інвестиційно привабливого іміджу нашої держави та вітчизняних суб'єктів господарювання на зовнішніх ринках. Це пов'язано також із невідповідністю фінансової звітності підприємств України, зокрема, перевіреної аудиторами, міжнародним стандартам фінансової звітності в усіх суттєвих аспектах, її непрозорістю тощо;

2) у вітчизняній аудиторській практиці існують численні загрози дотримання принципів професійної етики, що можна дієво попередити при розробці та запровадженні системи контролю якості аудиторських послуг, відповідно до вимог міжнародних стандартів контролю якості;

3) з урахуванням важливості побудови системи контролю якості аудиторських послуг встановлено, що дотримання етичних принципів аудитора має бути регламентовано та організовано на всіх рівнях забезпечення контролю якості аудиторських послуг, яких, за результатами власних досліджень;

4) дотримання фундаментальних принципів професійної етики можна забезпечити шляхом організації на аудиторській фірмі належної системи контролю якості аудиторських послуг, зокрема, шляхом розробки внутрішньої фірмової Політики та процедур контролю якості [5].

В Україні, на сьогоднішній день, етичні стандарти для аудиторів, в основному, регулюються Міжнародним Кодексом етики та Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Для досягнення професійних цілей, аудиторі зобов'язані керуватися ключовими етичними принципами у своїй роботі, такими як чесність, об'єктивність, професійна компетентність та належна ретельність, конфіденційність та професійна поведінка.

Далі на державному рівні необхідно продовжувати впроваджувати інформаційну політику, спрямовану на позитивне формування іміджу аудиторської професії в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Професійна етика бухгалтера : підручник / Голов С. Ф., Голубка Я. В., Костюченко В. М., Кузіна Р. В., Чижевська Л. В. Житомир : ПП Рута, 2022. 260 с.
2. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності). 2021. URL : https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audituv?fbclid=IwAR3PCFlqK2h2JWyybx2-JJ9vO4QSapwhA_FghfUYeBhHzZDfoDiXZn5NzKI
3. Мулик Я. І. Дотримання професійної етики аудитора як запорука довіри до професії. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 52. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2544/2464>
4. Мирошніченко Т. Д. Професійна етика в аудиторській діяльності. Тернопіль, 2019. URL : <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35317/1/%D0%9C%D0%B8%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%A2.%D0%94.pdf>
5. Бондар В. П. Проблеми застосування норм професійної етики у діяльності аудиторів України. *Економіка, управління та адміністрування*. *Вісник ЖДТУ*. Житомир, 2017. URL : <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/96475>

Наукове електронне мережеве видання

**ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА:
ДОСЯГНЕННЯ, ІННОВАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Збірник тез студентської наукової конференції

25 жовтня 2023 року

Укладач:

*Т. В. Тучак
М. В. Яруш*

Відповідальний за випуск:

А. В. Лавренюк

Верстка:

Д. П. Завальницька

Здано до друку 14.12.2023

Друк. арк. 9,82

Замовлення № 1076

Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром

«Державний податковий університет»

Державного податкового університету

08205, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи

до державного реєстру видавців, виготовників і

розповсюджувачів видавничої продукції

Серія ДК № 7669 від 20.09.2022